

T.C
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM PROGRAMI BİLİM DALI

ORTAOKUL 6. 7. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİN ARKADAŞLIK
HAKKINDAKİ TUTUMLARI VE ARKADAŞ SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN
ETMENLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FIRAT KILAVUZ

Niğde
Agustos,2015

T.C
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM PROGRAMI BİLİM DALI

ORTAOKUL 6. 7. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİN ARKADAŞLIK
HAKKINDAKİ TUTUMLARI VE ARKADAŞ SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN
ETMENLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FIRAT KILAVUZ

Danışman: Doç. Dr. Recep ÖZKAN

Niğde
Agustos,2015

ONAY SAYFASI

Doç.Dr. RECEP ÖZKAN danışmanlığında FIRAT KILAVUZ tarafından hazırlanan “Ortaokul 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık Hakkındaki Tutumları ve Arkadaş Seçimini Etkileyen Etmenler” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, EĞİTİM BİLİMLERİ Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Programı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

02 / 10 / 2015

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Recep ÖZKAN

Üye : Doç. Dr. Elvan YALÇINKAYA

Üye : Doç. Dr. Mehmet Akif SÖZER

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... Tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Kubilay YAZICI
Enstitü Müdürü

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL 6. 7. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİN ARKADAŞLIK HAKKINDAKİ TUTUMLARI VE ARKADAŞ SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

FIRAT KILAVUZ

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Recep Özkan

Agustos-2015, 121sayfa

Bu araştırmanın amacı ortaokul 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık kavramı ile ilgili görüşlerinin ve arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenlerin neler olduğunun ortaya çıkarılmasıdır.

Bu çalışma, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Niğde İli Çamardı ilçesinde bulunan alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden 3 ortaokulda 301 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Araştırmanın verileri Rezzan Gündoğdu tarafından geliştirilen anket uygulanarak öğretmenlerle beraber toplanmıştır. Rezzan Gündoğdu tarafından geliştirilen ankette genel olarak açık uçlu sorular bulunmaktadır. Çocukların bu ankete verdiği cevaplar içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu ankete göre çıkan sonuçlar sınıf, okul, cinsiyet değişkenlerine göre ayrı ayrı incelenmiş ve ayrı ayrı yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda ortaokul 6., 7., ve 8. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık kurmakta zorluk çekmediği ve hemen hemen hepsinin arkadaşı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul 6. 7. Ve 8. Sınıf öğrencileri arkadaşlığı yanında olan, sırdaş, iyi olan şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin arkadaşı tanımlama biçimlerine bakıldığında cinsiyet, sınıf ve okul değişkenleri açısından bakıldığında anlamlı bir farkın bulunmadığı ortaya çıkmaktadır.

Öğrenciler kötü arkadaşı kötü olan, yalan söyleyen ve kötü alışkanlıklara yönlendiren kişi olarak tanımlamışlardır. Okul, sınıf değişkenlerine bakıldığında çok büyük farkların olmadığı, cinsiyet açısından bakıldığında ise erkeklerin kötü arkadaş özelliklerinde kötü alışkanlıklara yönlendiren kişiyi kızlara göre daha fazla seçtikleri görülmüştür.

Öğrenciler arkadaş seçiminde cinsiyetin çok önemli olmadığını, sırdaş, iyi, temiz kalpli gibi özellikleri barındırıyorsa karşı cinsle de arkadaş olabileceklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin arkadaş seçiminde yarısının yaşa önem verdiği yarısında yaşa önem vermediği görülmüştür.

Anne-baba ve öğretmenlerin çocukların arkadaşlık seçimine karıştıkları yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Anne-baba ve öğretmenler çocukların iyi olan, dürüst olan, çalışkan olan öğrencilerle arkadaşlık etmesini istemektedir.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE ATTITUDE OF SIXTH AND SEVENTH GRADE STUDENTS OF SECONDARY SCHOOL ABOUT FRIENDSHIP AND THE FACTORS INFLUENCING THEIR FRIEND SELECTION

FIRAT KILAVUZ

Department of Educational Sciences

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Recep Özkan

June-2015, ... pages

The purpose of this study is to examine the attitude of sixth and seventh grade students of secondary school about friendship and the factors influencing their friend selection.

This study is implemented on 301 students who belong to lower, middle and upper socio-economic levels in three different secondary schools in Niğde/Çamardı in the academic year of 2012-2013.

The data of the study was gathered with the help of teachers in related schools by using the survey method developed by Rezzan Gündoğdu. Generally, there are open-ended questions in this survey. The answers of the students were analyzed with the content analysis method. The results of this survey were analyzed separately in terms of the class, school and gender variables and also their percent and frequency values were calculated separately.

In this regard, the results of this study reveal that sixth, seventh and eighth grade students do not have any problems with making friends and almost all of them have friends. Sixth, seventh and eighth grade students of secondary school define friend as someone who is confidant, sincere and accompanying.

Considering the definitions of students, there is no considerable difference in terms of class, school and gender variables.

The students define “bad friend” as someone who is bad, lying and leading them to bad habits. Considering the school and class variables, it can be seen that there is no significant difference, however, when it comes to the gender variable, male students choose someone as friend who leads them to bad habits more often than female students.

The students state that the gender difference between them does not have any significant effect on their being friends; if the other one is sincere, simple-hearted and confidant, they can be easily friend with the opposite sex.

According to this study, it was observed that half of the students attach importance to age, the other half of them do not care about age disparity.

Moreover, this study revealed that parents interfere their children’s friend selection. Parents and teachers want the children to be friends with kind, honest and hardworking students.

ÖNSÖZ

Arkadaşlık, gelişen teknoloji değişen insan ile birlikte her geçen zaman daha da altı boş bir kavram haline gelmektedir. İnsanlar artık birbirleri iletişim kurma çabası göstermemektedirler. Özellikle gençler sosyalleşme ihtiyaçlarını sanal dünyada karşılamaktadırlar. Sosyal bir varlık olarak dünyaya gelen insanın olmazsa olmazlarından biri insanlarla kuracağı ilişkilere dir. Bu ilişkiler önce aileden başlar daha sonra da arkadaş grupları ile devam eder. Bireyin ileride sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için çocuk yaşlarında iyi ilişkiler kurması gerekir.

Bu araştırmada ortaokul 6. 7. Ve 8. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık hakkındaki görüşleri ve arkadaşlık tercihlerini etkileyen etmenlerin sınıf, okul, cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi verilmiştir. Bu ana amacın yanında alt amaçlarla arkadaşlık konusu irdelenmek istenilmiştir.

Yapılan bu araştırma ile anne-baba arkadaşlık konusunda bilgilendirilerek, çocukların sağlıklı bir sosyal hayatlarının olması amaçlanmıştır.

Bu çalışmam süresince her türlü yardım ve fedakârlığı sağlayan, bilgi, tecrübe ve güler yüzü ile çalışmama ışık tutan, ayrıca bana bu çalışmayı vererek kendimi geliştirmeye yönelik de birkaç adım ileride olmamı sağlayan, çalışmamın yöneticisi Sayın Hocam Doç. Dr. Recep ÖZKAN'a,

Tezimin her aşamasında en yoğun günlerinde dahi bana yol gösteren, tezimin en iyi şekilde ilerlemesini sağlayan Sayın Yar. Doç. Dr. Murat ÖZEL'e,

Benim akademik yolculuğa çıkmama vesile olan ve her zaman destek olup biran olsun yalnız bırakmayan babam Ramazan KILAVUZ'a

Yapmış olduğu çevirileri ve vermiş olduğu destekle beni her zaman cesaretlendiren kardeşim Figen KILINÇ KILAVUZ'a

Tez yazım aşamasında bana elinden geldiğince yardımcı olan ve manevi desteğini esirgemeyen eşim Hatice KILAVUZ'a

Tezimin her aşamasında benden dualarını esirgemeyen annem Şükriye KILAVUZ ve kardeşim Uğurcan KILAVUZ'a

Tezimde kullandığım anketi geliştiren ve kullanmama izin veren Sayın Yar. Doç. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU'ya,

Anketlerinde uygulanmasında her türlü yardım ve kolaylıkları sağlayan meslektaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Fırat KILAVUZ

Agustos,2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
Tablolar listesi.....	xiii
Şekil listesi.....	xv
Kısaltmalar listesi.....	xvi
BÖLÜM I.....	1
1.1. Giriş	1
1.2. Problem.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın önemi	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
2.1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1.1. Arkadaşlık.....	7
2.1.2. Arkadaşlığın Ortaokul Çocukları Açısından Önemi.....	8
2.1.3. Arkadaşlık ve Sosyal Yaşam.....	10
2.1.4. Arkadaşlığı Etkileyen Faktörler.....	12
2.1.5. Ergenlik Döneminde Arkadaşlık	14
2.1.6. Akran Zorbalığı.....	17
2.2. Literatür	19
2.2.1. Türkiyede Yapılan Çalışmalar	19
2.2.2. Yabancı Ülkelerde Yapılan Çalışmalar	21
BÖLÜM III	24
3.1. YÖNTEM	24
3.1.1. Araştırmanın Modeli	24
3.1.2. Evren-Örnekleme	25
3.1.3. Veri Toplama Araçları.....	28
3.1.4. Verilen Toplanması	28

3.1.5. Verilerin Analizi	29
BÖLÜM IV	30
4.1. Bulgular	30
4.1.1. Çocukların Arkadaşları Olup-Olmadığı Ve Arkadaş Sayıları İle İlgili Bulgular	30
4.1.2. Çocukların Arkadaşlık Hakkındaki Görüşleri İle İlgili Bulgular	32
4.1.2.1. Çocukların Arkadaşlık Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımları	32
4.1.2.2. Çocukların Arkadaşlık Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	35
4.1.2.3. Çocukların Arkadaşlık Hakkındaki Görüşlerin Sınıf Düzeyine Göre Bulguları	37
4.2. Çocukların İyi Arkadaş Konusundaki Görüşleri İle İlgili Bulgular	38
4.2.1. Çocukların İyi Arkadaş Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımıyla İlgili Bulgular	38
4.2.2. "Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	40
4.2.3. "Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular	42
4.3. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşleriyle İlgili Bulgular	44
4.3.1. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular.....	44
4.3.2. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	46
4.3.3. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşlerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular.....	48
4.4. Çocukların Arkadaş Edinmeyi Kolay ya da Zor Bulmalarıyla İlgili Bulgular.....	50
4.4.1. Çocukların Arkadaş Edinmeyi Kolay Ya da Zor Bulmaları İle İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	51
4.4.2. Çocukların Arkadaş Edinmeyi Kolay Ya da Zor Bulma Nedenlerinin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi.....	51
4.4.2.1. Arkadaş Edinmenin Zor Olduğunu Söyleyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler.....	52
4.4.2.2. Arkadaş Edinmenin Kolay Olduğunu Söyleyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Kolaylıkla İlgili Açıklamaları	52
4.4.2.3. Arkadaş Edinmenin Zor Olduğunu Söyleyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler.....	53
4.4.2.4. Arkadaş Edinmenin Kolay Olduğunu Söyleyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Kolaylıkla İlgili Açıklamaları	54

4.4.2.5. Arkadaş Edinmenin Zor Olduğunu Söyleyen 6. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler.....	54
4.4.2.6. Arkadaş Edinmenin Kolay Olduğunu Söyleyen 6. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler	55
4.5. Çocukların Arkadaş Seçiminde Cinsiyetin Önemli Olup Olmaması İle İlgili Bulgular ..	56
4.5.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Cinsiyetin Önemi Konusundaki Görüşleri İle İlgili Bulgular	56
4.5.2. Çocukların Arkadaş Seçiminde Cinsiyet Konusundaki Görüşlerinin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre İfade Edilişi İle İlgili Bulgular	57
4.5.2.1. Arkadaş Seçiminde Kendi Cinsiyetinde Olanları Seçen ve Fark Etmez Diyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Bu Konudaki Nedenleri.....	57
4.5.2.2. Arkadaş Seçiminde Kendi Cinsinden Olanları Seçen ve Fark Etmez Diyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Bu Konudaki Nedenleri.....	58
4.5.2.3. Arkadaş Seçiminde Kendi Cinsinden Olanları Seçen ve Fark Etmez Diyen 6. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Bu Konudaki Nedenleri.....	59
4.6. Çocukların Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Gurubundan Olup Olmamaya İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular	60
4.6.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Gurubundan Olup Olamama Konusundaki Görüşlerinin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre İfade Edilişiyle İlgili Bulgular	61
4.6.1.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Gurubundan Olmasının Önemli Olduğunu ve Önemli Olmadığını Söyleyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Nedenleri	61
4.6.1.2. Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Gurubundan Olmasının Önemli Olduğunu ve Önemli Olmadığını Söyleyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Nedenleri.....	62
4.6.1.3. Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Grubundan Olmasının Önemli Olduğunu ve Önemli Olmadığını Söyleyen 6. Sınıf Kız Ve Erkek Öğrencilerin Nedenleri	63
4.7. Çocukların Arkadaşlarını Seçerken Önem Verdiği Özellikler İle İlgili Bulgular	64
4.7.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Önemli Olan Özelliklerin Okullara Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular	64
4.7.2. Çocukların Arkadaş Seçiminde Önemli Olan Özelliklerin Neler Olduğunun Cinsiyete Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular	66
4.7.3. Çocukların Arkadaş Seçiminde Önemli Olan Özelliklerin Neler Olduğunu Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular	67
4.8. Çocukların Anne Babalarının Arkadaş Seçimine Karışmasıyla İlgili Görüşleri ve Arkadaş Seçiminde Aradıkları Özellikler Konusundaki Görüşleriyle İlgili Bulgular	69
4.8.1. Çocukların Anne-Babalarının Arkadaş Seçimine Karışıp Karışmamasıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular	69
4.8.2. Çocukların Anne-Babalarının Arkadaş Seçiminde Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular	70

4.8.3. Çocukların Anne Babalarının Arkadaş Seçiminde Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular	72
4.8.4. Çocukların Anne-Babalarının Arkadaş Seçiminde Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular	74
4.9. Öğrencilerin Arkadaş Seçiminde Öğretmenlerinin Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşleri İle İlgili Bulgular	76
4.9.1. Öğrencilerin Arkadaş Seçiminde Öğretmenlerinin Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımıyla İlgili Bulgular	76
4.9.2. Öğrencilerin Arkadaş Seçiminde Öğretmenlerinin Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular	78
4.9.3. Öğrencilerin arkadaş seçiminde öğretmenlerinin aramalarını istedikleri özellikler konusundaki görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	80
BÖLÜM VI	82
6.1. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
6.1.1. SONUÇ.....	82
6.2. ÖNERİLER	84
6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler	84
6.2.2. Gelecekteki Araştırmalara İlişkin Öneriler	85
BÖLÜM V	87
5.1. TARTIŞMA VE YORUM.....	87
5.1.1. Çocukların Arkadaşlık, İyi ve Kötü Arkadaş Kavramları Hakkındaki Görüşleri	87
5.1.2. Çocukların Arkadaş, İyi ve Kötü Arkadaş Kavramları İle İlgili Görüşlerinin Tartışılması	88
5.1.3. Arkadaş Seçiminde Etkili Olan Etmenlerle İlgili Görüşler.....	91
KAYNAKÇA	95
Hetherington, E.M., & Parke, R.D. (1993). <i>Child psychology: A contemporary viewpoint (fourth edition)</i> . USA: McGraw-Hill Education.	97

Tablolar listesi

Tablo 1. Veri Toplanan Okulların Sınıf Düzeyleri Cinsiyetlerine Göre Öğrenci Sayıları ve Yüzde Değerleri	26
Tablo 2. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Okullara ve Sınıf Düzeylerine Göre toplam Dağılımı.....	26
Tablo 3. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Okullar ve Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	27
Tablo 4. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Sınıf Düzeyleri ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı	27
Tablo 5 Ortaokul 6. 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlarının Olup-Olmadığı İle İlgili Bulgular.....	31
Tablo 6. Öğrencilerin Arkadaş Sayılarının Okullara Göre Frekans Ve Yüzde Dağılımları İle İlgili Bulgular	31
Tablo 7. "Sana Göre Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	33
Tablo 8."Sana Göre Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	35
Tablo 9"Sana Göre Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	37
Tablo 10."Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	39
Tablo 11. "Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	41
Tablo 12 Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	43
Tablo 13."Sana Göre Kötü Arkadaşın Özelliklerini Yazın" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	45
Tablo 14."Sana Göre Kötü Arkadaşın Özelliklerini Yazın" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	47
Tablo 15."Sana Göre Kötü Arkadaşın Özelliklerini Yazın" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	49
Tablo 16."Arkadaş Edinmek Kolay mı zor mu" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri	51
Tablo 17. "Arkadaşımı Seçerken Kendi Cinsiyetinden Olanları mı, Karşı Cinsten Olanları mı seçersin" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri	56
Tablo 18." Arkadaşımı Seçerken Kendi Yaş Grubundan Olması Önemli mi" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri	60
Tablo 19. Arkadaşımı Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	65
Tablo 20.Arkadaşımı Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Yüzde ve Frekans Değerleri	66

Tablo 21. Arkadaşını Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	68
Tablo 22."Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olacağına Karşırlar mı" Arkadaşını Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri.....	70
Tablo 23. " Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	71
Tablo 24." Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen CevaplarınCinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	73
Tablo 25." Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	75
Tablo 26." Öğretmenin Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	77
Tablo 27." Öğretmenin Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	79
Tablo 28." Öğretmenin Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	80

Şekil listesi

Şekil 1. İletişim Süreci.....	13
-------------------------------	----

Kısaltmalar listesi

SED : Sosyo Ekonomik Düzen

O.O. : Orta Okul

YİBO: Yatılı Bölge Ortaokul

BÖLÜM I

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlardan oluşmaktadır.

1.1. Giriş

İnsan sosyal bir varlıktır. Belirli bir toplumun içerisine doğar ve o toplumun değerleri ile harmanlanır. Toplumun değerlerine ayak uydurabilen bireyler sağlıklı bir hayat sürdürebilirler. Fakat toplumun değer ve normlarından kopuk yaşayan bireyler yaşantılarında zorluklarla karşılaşır.

Moslow (1970) ihtiyaçlar hiyerarşisinde ilk aşamada nefes alma ve yeme-içme; ikinci aşamada kendini güvende hissetme gelirken, üçüncü aşamada ise başkaları ile ilişki kurmak, kabul edilmek ve bir yere ait olmak gelmektedir. Yani, bir insanın kendini gerçekleştirebilmesi için besin ihtiyacını karşılamak ve güvende hissetmekten hemen sonra başkaları ile ilişki kurmak gelmektedir. Bireyin çevresiyle ilişki kurması ailede başlar, arkadaş grubuyla devam eder. Ailesiyle sağlıklı ilişki kurabilen bireyler ikinci aşama olan arkadaşlık ilişkilerinde daha başarılı olurlar. Ailesi tarafından destek gören ve sosyal ilişkiler açısından cesaretlendirilen çocuklar, ileride arkadaşları ile sağlıklı ilişkiler kurmakta ve arkadaşlık gruplarında liderlik vasıfları ortaya çıkmaktadır.

Arkadaşlık hakkında yazarlar çeşitli tanımlar kullanmışlardır. Bunlardan biri Gürgen, Tokyürek ve Şanlı'nın (2002: 25-29) arkadaşlığı "bireyin sosyal gelişimi için gerekli olup, her yaştaki insanın başkaları ile kurduğu bir beraberliktir" şeklinde tanımlamasıdır. Bu tanıma göre, arkadaş toplum tarafından kabul görmeyen davranışları yapmamalı, toplumun benimsediği davranışları alışkanlık haline getirmeli ve başkaları ile iyi ilişkiler geliştirmelidir. İnsan doğduğu andan itibaren toplum

normlarının belirlediği kurallardan oluşan düzenin içerisinde yer alır. Toplum o insandan yaşının gerektirdiği davranışları yerine getirmesini bekler. Eğer insan yaşının gerektirdiği kurallara göre davranışları sergilerse toplum tarafından kabul görür ve toplum o insanı içine alarak yaşamını kolaylaştırır. Fakat insan toplumun beklediği davranışları göstermezse, toplum tarafından dışlanır ve zor bir yaşamın içerisine sürüklenir.

Ailede baskıcı tutumla yetiştirilen çocuklar arkadaşlık ilişkilerinde daha pasif olmaktadır. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar hep arkadaşlarına uyar, başkalarının yönlendirilmesiyle hareket eder ve olayları kendi açısından yorumlayamazlar. Ailede korumacı ve engelleyici yetiştirilen çocuklar arkadaş gruplarında kabul görmezler ve eğer gruba uymazlarsa kolay bir şekilde gruptan çıkarılırlar. Bu nedenle, bu çocuklar ya grubun tüm kararlarına uyarlar ya da arkadaş grupları içerisinde yer alamazlar. Bu sebeple de en fazla bir veya iki arkadaş edinirler. İlkokul ve ortaokul döneminde kurulan arkadaşlıklar çok önemlidir. Bu dönemlerde kurulan arkadaşlıklar ileriki yaşlarda kurulacak arkadaşlıklar için bir temel hazırlamakta ve eğer bu dönemde sağlıklı ilişkiler kurulabilirse bireyin kendine güveni yerine gelip ileriki yaşlarında arkadaşlık ilişkilerinde daha girişken olmaktadır. Sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurabilen ve arkadaşları tarafından sevilen bireylerde yalnızlık korkusu olmazken, sağlıklı ilişkiler kuramayan ve arkadaşları tarafından sevilmeyen bireylerde yalnızlık korkusu olmaktadır.

Araştırmacılar ortaokul döneminde öğrencilerin iyi arkadaşlık ilişkileri kurmaları takdirde, ergenlik dönemini daha rahat geçirdiklerini belirtmişlerdir (Saçar, 2007: 15-17). Araştırmalar ortaokul döneminde öğrencilerin arkadaşlık kurmalarının önemli bir nedeninin akademik başarı olduğunu belirtmektedir. (Saçar, 2007) Genelde, başarılı olan öğrenciler başarılı olmayan öğrencilere göre arkadaşlık açısından daha çok ilgi görmektedirler (Saçar, 2007). Bunun neticesinde başarılı öğrenciler daha fazla arkadaşına sahip olup; daha sağlam arkadaşlık ilişkileri kurmaktadır. Çevik ve Atıcı (2009: 35-50) arkadaşlığın rolünü arkadaşlar ergene kendi hataları, sosyal ve ahlaki değerleri hakkında daha objektif geribildirim verirler. Ergenin iyi ve kötü, karanlık ve aydınlık, güzel ve çirkin yönlerini ailesiyle olduğundan daha farklı görmelerini sağlayan bir ayna olarak hizmet ederle olarak belirtmiştir.

Ergenlik döneminde birey sağlam bir karakter oluşturabilmek için iyi arkadaşlık ilişkilerine ihtiyaç duymaktadır. Arkadaşlık kuran birey sosyalleşir. Sosyalleşen bireylerde sağlıklı toplumların temelini oluşturur. Genç arkadaşlık çevresinde özelliklerini sergilemek ister. Bu şekilde toplumsal becerilerini geliştirir ve insanlarla geçinmeyi öğrenir. Arkadaşlık ortamına giren birey zamanla toplumun bir parçası olmaya başlar. Arkadaşlık kurabilmek ve sürdürülebilmek başlı başına bir başarı ve ruh sağlığının ölçütüdür (Dikeçligil ve Çiğdem, 1991; Akt: Çevik Büyüksahin, 2010).

1.2. Problem

Ortaokulun altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileri ergenlik dönemlerinin başlarında olan kişilerdir. Bu nedenle, bu öğrencilerin arkadaşlık durumlarını incelerken ergenlik psikolojisini anlamak gerekmektedir. Çünkü bu dönemde ergenin psikoloji büyük ölçüde değişmekte ve kafada kurulan hayali izleyicilerle davranışlar bazen anlamlandırılmamaktadır.

Bugüne kadar, öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri ve bu ilişkilerin akademik başarı üzerine etkileri ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Literatür incelendiğinde, lise ve üniversite öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ile ilgili çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bununla birlikte, ortaokul döneminde karşılık gelen 15 yaş grubu öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri üzerine az sayıda araştırma yapılmıştır (Gündoğdu, 2003; Tali, 2000).

Çoşkun ve Kurnaz (2009) ilköğretim öğrencilerinin benlik saygısı ile akran baskısı arasındaki ilişkiyi incelemişler ve öğrencilerin akran baskısı artınca benlik saygılarının düştüğünü ve yatılı okuldaki öğrencilerin akran baskısını daha fazla hissettiklerini ortaya çıkarmıştır. Oral ve Yurtal (2008) beşinci sınıf öğrencilerinin arkadaşlık anlayışlarını sosyometrik statü ve akademik başarıya göre incelemişler ve arkadaşlığa ilişkin düşüncelerinin sosyometrik statü ve akademik başarıya göre farklılık göstermediğini ortaya çıkarmıştır. Çevik ve Atıcı (2008) yaptıkları incelemede öğrencilerin arkadaşlık seçiminde şu özelliklere değer verdiklerine ulaşımlardır; sırdaş ve güvenilir olması, benim onayladığım özelliklere sahip olması, başarılı olması, benimle aynı dünya görüşüne sahip olmasıdır. Gündoğdu (2003)

yapmış olduğu çalışmada benzer bir araştırmada ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin arkadaşlarını “iyi”, “dürüst” ve “çalışkan” olarak tanımladıklarını belirtmiştir.

Balkar (2008) ilköğretim öğrencilerinin arkadaşlık durumlarının sosyal ve ekonomik duruma bağlı olup olmamasını araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin ilişkilerinin ve arkadaşlık durumlarının sosyal ve ekonomik durumlarına göre değiştiği bulunmuştur. Sosyal ve ekonomik durumu farklı öğrencilerle grup çalışması yapmanın zor olduğu kanısına varmıştır.

Arkadaşlık ile ilgili yapılan çalışmaların bir kısmı ergenlik öncesi çocukluk dönemindeki arkadaşlık kısmıyla ilgili çalışılmış ya da ergenlik dönemine girmiş çocukların arkadaşlık durumuyla alakalı çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmada ise göz ardı edilmiş olan çocukluk döneminden ergenlik dönemine geçiş yaş grubundaki arkadaşlık kavramıyla ilişkili çalışma yapılmıştır.

Sosyalleşme sürecinin başında olan ve artık ailesinin dışında bir birey olma yolunda adım atan çocuk, akran grubu ve arkadaşlık ilişkileri ile yaşamına yön verir. Yukarıda değinilen bilgiler ışığında ortaokul 6., 7. ve 8. sınıf çocuklarının, arkadaşlık hakkındaki görüşleri ile arkadaşlık seçimlerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyi temsilen eğitim aldıkları okul değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık kavramı ile ilgili görüşlerinin ve arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenlerin neler olduğunu ortaya çıkarmaktır. Bunun için arkadaşlık seçiminin bazı değişkenlere (okul,sınıf düzeyi, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey) göre değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır

Alt Amaçlar

1.1.Çocukların arkadaşlık konusundaki görüşlerinin neler olduğu:

1.1.1.Çocukların arkadaşlık konusundaki görüşlerinin okullara göre (sosyo-ekonomik düzeyi temsilen) göre farklılaşmakta mıdır?

1.1.2.Çocukların arkadaşlık konusundaki görüşleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

1.1.3.Çocukların arkadaşlık konusundaki görüşleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

2.1.Çocukların arkadaş seçiminde cinsiyetin önemi konusundaki görüşler

2.1.1.Çocukların arkadaş seçiminde cinsiyetin önemi konusundaki görüşler sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

2.1.2.Çocukların arkadaş seçiminde cinsiyetin önemi konusundaki görüşler cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın önemi

Çocukların arkadaş ilişkileri 1920’li yıllardan bu yana araştırmacıların ilgisini çeken bir araştırma alanı olmasına rağmen, araştırmaların 1970’lerden sonra hızla arttığı görülmektedir (Gündoğdu, 2003). Arkadaşlık konusunda literatürde var olan araştırmaların çoğunluğu lise ve üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilirken, ilkokul ve ortaokul öğrencileri ile çalışılan az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmanın bu yöndeki araştırma ihtiyacını gidermeye katkı yapması bakımından bu araştırmadan elde edilecek sonuçlar önemlidir.

Bu araştırma ile çocukların arkadaşlık kavramını nasıl anladıkları, arkadaş seçiminde hangi konulara dikkat ettikleri, arkadaş seçiminin farklı sosyo-ekonomik düzeye bağlı olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Bu nedenle elde edilecek sonuçlar bu alanda çalışan araştırmacılara, öğretmenlere ve okul idarecilerine öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini anlamaları bakımından yol gösterici olacaktır.

Bu araştırma ile sınıf, cinsiyet ve okul gibi değişkenler doğrultusunda arkadaşlık kavramını nelerin etkilediği ile ilgili bulgular saptanmıştır. Bu bulgular ışığında çocukların sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurabilmesi için aile ve öğretmenlere

hangi sorumlulukların düştüğü ile ilgili araştırmacılara, öğretmenlere ve velilere yönelik bilgi sunulacaktır. Bu çalışmadan elde edilecek bulgular ile aile ve öğretmenlerin öğrenciler için daha sağlıklı bir arkadaşlık ilişkileri kurmalarına yardımcı olacaklarına inanılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde belirlenebilir.

1. Araştırma sonuçları sadece ortaokul 6,7,8 sınıf öğrencilerinin arkadaşlık hakkındaki görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma sadece 6,7,8. Sınıfları bulunan milli eğitim okullarına genellenebilir.
3. Araştırma, arkadaşlık konusu sadece kullanılan anketin ölçtüğü niteliktedir.
4. Araştırmada ele alınan değişkenler cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzeyle sınırlıdır.
5. Araştırma tek bir ildeki öğrenci profiline göre sıkıştırılmıştır.
6. Araştırmacının ulaşabildiği kaynaklarla
- 7.

1.6. Tanımlar

Arkadaşlık: Hayatımızda önemli bir rol oynayan arkadaşlık; bireylerin aralarında kurdukları gönüllü ve karşılıklı bir ilişki deneyimi olarak tanımlanır (Bukowski ve Hoza, 1989; Akın, Karduz, 2014).

Arkadaş: Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, yâren (Türkçe sözlük, 2014).

Akran: Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, taydaş, öğer (Türkçe sözlük, 2014).

BÖLÜM II

2.1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ilk önce arkadaşlık kavramıyla ilişkili kuramsal açıklamalar yer verilmiş olup daha sonra da bu konuyla alakalı yapılan literatür çalışmalarına yer verilmiştir.

2.1.1. Arkadaşlık

Türkçe 'de arkadaş sözcüğünün tanımı “Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri” ve “bir işte birlikte bulunanlardan her biri” olarak belirtilmiştir (Türkçe Sözlük, 2015). Türkçede arkadaş sözcüğü bolca kullanılan bir kelimedir. Genellikle de arkadaş sözcüğü aile dışındaki tüm bireyler için kullanılan bir sözcüktür.

Gürgen vd.(2002) yapmış oldukları çalışmada arkadaşlığı “bireyin sosyal gelişimi için gerekli olup, her yaştaki insanın başkaları ile kurduğu bir beraberliktir” şeklinde tanımlamıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere insan sosyal bir varlıktır. Yaşamının her döneminde çevre ile iletişim halindedir. Küçük yaşlarda kuracağı sağlıklı iletişim insanı ileriki zamanlarda toplumun bir parçası haline getirir.

Arkadaşlık bir başka tanımında ise bireylerin aralarında kurdukları gönüllü ve karşılıklı bir ilişki deneyimi olarak söylenmiştir. (Bukowski ve Hoza, 1989; Akt: Akın, 2014). Zamanlarının çoğunu birlikte geçiren arkadaşların davranışları,

beklentileri zamanla birbirini etkilemeye başlar (Rubin, Bukowski ve Parker, 2006; Akt: Akin, 2014). Bu etkileşimler bazen bireyde olumlu etkiler oluşturmakta bazense bireyi olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu yüzden çocuk yaşta kurulan arkadaşlık ilişkilerinde ailelerin ve öğretmenlerin dikkatli olması gerekir.

Zamanının çoğunu birlikte geçiren çocuklar arkadaşını “İyi Arkadaş” ve “Kötü Arkadaş” olarak iki kısma ayırmaktadırlar. İyi arkadaşın özelliklerinin başında ”iyi olan”, “sırdaş olan”, ”güvenilir olan” gelmektedir. Kötü özelliklerinin başında ise “kötü olan”, “tembel olan” , “geçimsiz olan”, “terbiyesiz olan” gelmektedir (Gündoğdu, 2003)

İnsan bir toplumun içerisine doğar. Toplum o insanı bir hamur gibi yoğurur. Toplumla iyi ilişkiler kuran bireyler toplumdaki faydalanır ve kendini gerçekleştirme konusunda daha da sağlam adımlar atabilirler.

İnsanlar kendini gerçekleştirebilmesi için çevresiyle iletişim halinde olmalıdır. Bu iletişim ilk olarak anne ile başlar, ailenin diğer bireyleri ile devam edip daha sonra da toplumda kuracağı arkadaşlarla gelişir. İnsan kurmuş olduğu bu ilişkilerle kendisine bir benlik saygısı oluşturur. Eğer çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurabilirse benlik saygısı yüksek olur ve toplum tarafından kabul görür. Fakat anne ile başlayan bu ilişki silsilesinde ilişki kurmakta sıkıntı yaşarsa benlik saygısı düşük bir birey olur ve toplum tarafından kabul görmesi daha da zorlaşır.

2.1.2. Arkadaşlığın Ortaokul Çocukları Açısından Önemi

Moslow’un ihtiyaçlar piramidinde görüldüğü gibi insan birincil ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra bir gruba ait olma, arkadaş sahibi olma gibi davranışlarda bulunmak istemektedir. Bu durum hayatının başında olan ortaokul öğrencilerinde daha fazla görülmekte ve öğrenciler hayatlarının bu döneminde arkadaşlığa başka dönemlerden daha fazla önem vermektedirler. Ortaokul öğrencileri arkadaşlık konusunda başarılı olabilirlerse Moslow’un ihtiyaçlar piramidinin son basamağı olan kendini gerçekleştirme aşamasına daha sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmektedirler.

Çocuklar ortaokul döneminde artık ailelerinden çok arkadaşlarının ilgisini çekmek için uğraşırlar. Çocuklar bu dönemde arkadaşları tarafından kabul görme derdine düşerler. Eğer akran grubu tarafından çocuklar kabul görebilirlerse olumlu benlik gelişimi oluşur. Fakat arkadaşları tarafından kabul görmeyen, hor görülen çocuk da benlik gelişimi olumsuz yönden etkilenir ve çocuk bu durumdan dolayı çok mutsuz olur. Yörükoğlu(1998)'na göre “arkadaşlık ilişkileri, çocuğun evinde karşılanamayan en önemli gereksinimlerden biridir.” Psikolojik sorunları olan bireylerin çoğunda bu gereksinim karşılanamamıştır. Bireyde kendini yalnız hissetmesinden dolayı ağır travma tik durumlar yaşamıştır.

Araştırmalar da ileri derecede kabul görmüş, arkadaşlarının gönlünü fethetmiş bazı çocukların gene arkadaşlarının gözünde atılgan, canlı, bilgili, neşeli, uslu kişiler olarak yer ettikleri anlaşılmaktadır. Sevilen çocuklar kendilerine güvenmekte, başkalarının düşüncelerine ve ilgilerine duyarlı olmaktadır. Kendileri hakkındaki algıları daha gerçekçidir (Jersild, 1979; Akt: Gündoğdu, 2003).

Toplumsallaşma, çocuğun karşılaştığı çeşitli grupların beklenti ve zorunluluklarıyla baş etmeyi öğrendiği bir süreçtir. Bir bakıma kişinin ait olduğu grubun kültürünü öğrenmesi ve ona uygun yaşamasıdır. Bütün çocuklar belirli bir toplumsal ortamda yetişir. Bu ortamdaki kültürün bireyden belirli beklentileri vardır ve tüm kültürlerde normal gelişim için toplumsal ilişki gereklidir (Çevik, Atıcı, 2008). Toplumsallaşma sürecinin başında olan ortaokul öğrencisi çevresinde bulunan akran grubu ile o toplumun normlarını yaparak yaşayarak öğrenir ve hayatında kolaylıkla uygulayabilir.

Çocuklar ortaokul çağlarında insanları yavaş yavaş tanımaya başlamaktadırlar. Aileden ayrı kendi kararlarını kendileri vermekte ve kimle arkadaş olacağını kendileri seçmeye başlamaktadırlar. Bu yaşlarda arkadaşlık seçimi için kriterlerini oluşturmaya başlamaktadırlar. Kimi öğrenciler için bu kriterin en önemli şartı cinsiyet, kimine göre yaş, kimine göre sosyo-ekonomik durum, kimine göre ise ilk sırada akademik başarı yer almaktadır.

Arkadaşlık birey için objektif dönüşler sağlayan bir aynadır. Birey yapmış olduğu davranışların olumlu ya da olumsuz taraflarını arkadaşlarından aynı anda dönüt olarak alırlar. Bu alınan dönütlerle bireyin karakteri oluşmaya başlar. İçinde yaşadığı kültürün normlarını, değerlerini çocuk arkadaşlarından aldığı dönütlerle belirler.

Zeka ve dil gelişimi bakımından üstün olan öğrencilerin genellikle sosyal yönden de üstün oldukları kabul edilir ve başkaları ile çabuk etkileşim kurarlar (MEB, 2011). Sosyal yönden başarılı olan bu öğrenciler topluma uygun davranışlar gösterirler ve toplumla öğrenci arasında bir denge oluşur.

2.1.3. Arkadaşlık ve Sosyal Yaşam

İnsan sosyal bir varlıktır. İnsanın sosyalleşmesi aile ile başlar arkadaş grubu ile devam eder. Çocukluk döneminde iyi arkadaşlıklar edinebilen bireyler sosyalleşmenin en önemli şartlarından birini sağlamış olurlar. İnsan bir toplumun içerisine doğar ve o toplumun normları ve değerleriyle birlikte gelişir. İnsan dışındaki her türlü nesne de o insanın çevresini oluşturur.

Sosyal çevre insanların davranışlarını değiştirecek unsurları barındırır. Her sosyal çevrenin kendine özgü normları ve değerleri vardır. Belirli bir sosyal çevrenin içine doğan birey bu sosyal çevreyle iletişim halindedir. Bireyler her ne kadar aynı sosyal çevrede bulunsalar da, bu sosyal çevreye karşı davranışları kendilerine özgüdür. Bu şekilde de bu sosyal çevreler de davranış çeşitlikleri oluşmuş olur.

İnsanlar çevrelerine olumlu ya da olumsuz sinyaller gönderirler. Örneğin havada ki değişiklikler; vücutta değişimler oluşturur ve davranışlar da değişiklikler oluştururlar(Sert, 2014).

Sosyal çevre bireyin hareket ve davranışlarını kontrol eder ve yargılar (Sert, 2014). İnsanın davranışlarını toplumdan ayrı bir şekilde yargılayamayız. İnsan bulunduğu toplumun içerisine uygun davranışlar sergiler. Topluma aykırı bir şekilde davrandığı zaman da toplum insanda ki bu davranışı yargılar ve düzeltmesini bekler. Eğer insan davranışını düzeltmezse toplum tarafından dışlanabilir.

Ortaokul öğrencilerinde bir sosyal çevreye ait olma duygusu çok önemlidir. Bir sosyal çevreye ait olmanın en önemli şartı da o sosyal çevrede arkadaş grupları içerisinde yer almaktır. Arkadaş grupları içerisinde yer alan bireyler arkadaşlarına davranışlarından aldıkları dönütlerle sosyal çevrenin değer ve normlarını öğrenirler ve ileride göstereceği davranışları ona göre şekillendirirler.

İnsan yaratılış gereği olarak sosyal bir varlıktır. İçinde bulunduğu sosyal çevrenin bir parçasıdır ve sosyal çevrede bir takım rollere sahiptir. Bireylerin gelişim sürecine bakıldığında bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimin yanında sosyal gelişimde çok önemlidir.. Sosyal gelişim, toplumsal beklentilere uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği olarak tanımlanabilir. Çocuğun sosyalleşmesi kalıttan çok, çevrenin etkisine yani öğrenmeye dayanır. Çocuğun çevresindeki kişilerle sürekli etkileşim içinde olması, onun sosyalleşmesini sağlar (MEB, 2011; Akt: Köksal, Dilci ve Koç, 2013) .

Köksal, Dilci ve Koç (2013) yapmış oldukları çalışma da sosyalleşmeyi “Bireyin, içinde yaşadığı toplumun normlarını, değerlerini, kendisinden beklenen rolleri, tutumları ve davranış yapılarını, toplumsal etkileşim için gerekli becerileri, benlik ve kimlik duygusunu kazanma, içinde yaşadığı kültürü içselleştirme süreci” olarak tanımlamışlardır.

İnsanların sosyalleşme süreçlerini olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyen etmenler vardır. Bazı insanlar kolay arkadaşlıklar kurarak sosyalleşebilirlerken bazı insanlar ise zor arkadaşlıklar kurup sosyalleşme süreçlerinde sıkıntı yaşamaktadırlar. Sosyalleşme süreçlerini zeka ve dil gelişimi, iletişim kurabilme yeteneği, çevrenin izlenimi etkilemektedir (Coşgun, 2012).

Çocuğun bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişiminde ki bozukluklar sosyal gelişimini de olumsuz yönden etkilemektedir. Diğer gelişimlerinde oluşan sıkıntı çocukta sosyal kaygı ve stres oluştur. Bu yüzden de sosyal gelişim olumsuz etkileneceğinden çocukta içe kapanıklık ve utanma gelişir. Utangaçlık ve sosyal kaygı kişilerin kendine güvenmesini yani özgüveni engelleyen bir faktördür. Bu nedenle başarının temel şartlarından biri olan özgüven duygusundan yoksun bireylerin başarılı olması zorlaşmaktadır (Köksal, vd.2013).

Sosyal çevre ve arkadaşlık birbirini tamamlayan iki kavramdır. Çocuğun sosyalleşmesi aile ile başlar fakat ortaokul çağındaki çocukların sosyalleşmesine en büyük etki arkadaş grubunun etkisidir. Arkadaş grubunun çocuğa olan etkisi ortaokul döneminden itibaren aile ile aynı hatta onu geçecek şekilde devam eder. Çocuklar arkadaş grubunun içerisinde yer almak için ailesinde vermediği ödünleri vermeye başlar. Bu durum ergenlik döneminin başında yer alan ortaokul öğrencilerinde daha fazla yer almaktadır. Ergenlik döneminin başında yer alan ortaokul öğrencisi

kendisini ailesinden çok arkadaşlarının anladığını düşünerek arkadaşlığa daha çok önem verir ve sosyal yaşamın en büyük parçası olarak görür.

2.1.4. Arkadaşlığı Etkileyen Faktörler

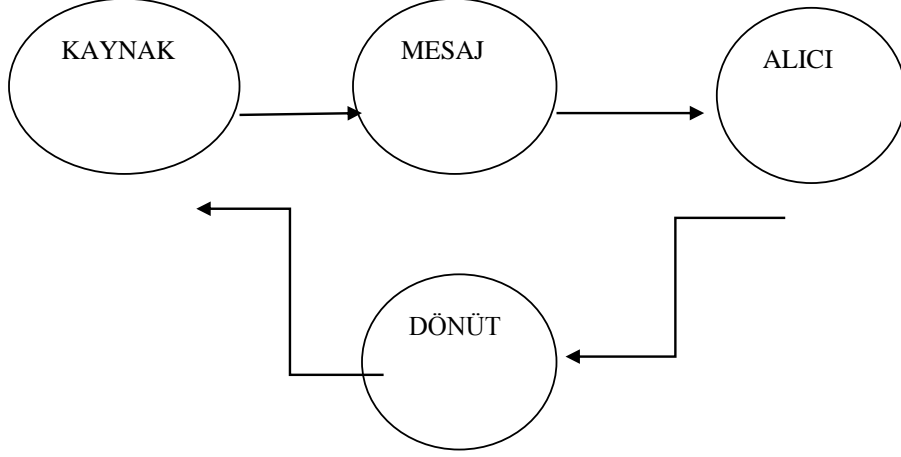
Arkadaşlık kişilerin birbirleriyle her zaman pozitif alışverişin olduğu bir ilişki değildir. Zaman zaman arkadaşlık çatışma ve üzüntülerin olduğu bir ilişki haline dönüşebilir. Bu yüzden de arkadaşlığı olumlu ya da olumsuz etkileyen özelliklerin olduğu saptanmıştır.

Arkadaşlığı etkileyen en önemli faktörün iletişim olduğu araştırmacılar tarafından saptanmıştır. Çünkü sosyal yaşam insanların birbirleri ile iletişimlerinden oluşur. Sosyal yaşamın temellerinden olan arkadaşlığında sağlıklı olabilmesi iletişim sağlıklı olmasına bağlıdır.

Bolat (2009) yapmış olduğu çalışmada “Birbirlerine karşı yabancılaşmış bireylerden oluşmuş bir toplumda organik bütünleşmeden söz edilemez. Oysa özelde toplumların, genelde ise insanlığın gelişimi organik bütünleşmeyi gerektirir. Bu bağlamda iletişim, toplumsal gelişimin de kaçınılmaz gereğidir” bilgisine ulaşmıştır. Arkadaşlığı olumsuz yönde etkileyen hususlardan biri yetersiz ve yanlış iletişimdir. Arkadaş grubu ile iletişim kurmakta zorlanan birey arkadaş grupları ile bağ kurmakta zorlanmaktadır.

İletişim sürecinin temel elemanları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1. İletişim Süreci

İnsanlar arkadaşları ile iletişimleri sürecinde sağlıklı dönütler alabilirlerse, arkadaşları olumlu bir şekilde etkilenir. Fakat sağlıklı iletişimden dolayı dönütler alamazlarsa arkadaşlıklar olumsuz bir şekilde etkilenir.

Arkadaşlığı etkileyen etmenlerden biriside ailedir. Çocuklara olumlu bir şekilde yaklaşan, baskıcı olmayan ve çocuklarının arkadaşları ile iletişimine olabildiği kadar karışmayan ailelerin çocuklarının kendilerine güvenleri daha fazla olduğundan sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurmaktadır. Çocuklara baskıcı bir tutumla yaklaşan, arkadaşlık ilişkilerini yönlendirmeye çalışan ailelerin çocukları da kendine güvensiz bir şekilde büyüyeceğinden kuracağı arkadaşlık ilişkileri de sağlam sağlıklı olamamaktadır.

Bazı araştırmalar göstermiştir ki arkadaşlık ile temel ihtiyaç ve mutluluğun karşılanması birbirleriyle ilişkilidir (Demir ve Özdemir, 2010). Yani maddi ve manevi yönden belirli bir doygunluğa ulaşmış bireylerin maddi ve manevi yönden sıkıntıları olan bireylere göre daha kolay arkadaşlık kurabildiklerini ve arkadaşlık kurabilmek için daha fazla uğraştıklarını göstermiştir.

Yapılan çalışmalar da arkadaşlığı etkileyen bir diğer etmenin de cinsiyet olduğu anlaşılmıştır. Ortaokul öğrencileri kuracakları arkadaşlık ilişkilerinde genellikle kendi hemcinslerini seçmektedir. Karşı cinsle arkadaşlığı ise zorunlu görmedikçe kurmamaktadır. Karşı cinsle ilişki kurma daha çok duygusal ilişkiler yoluyla başlamakta ve bu şekilde ilerlemektedir.

2.1.5. Ergenlik Döneminde Arkadaşlık

Ortaokul 6,7,8 sınıf öğrencileri ergenlik döneminin başında olan çocuklardır. Onların arkadaşlık hakkındaki tutum ve düşüncelerini, ergenlik döneminin insana katmış olduğu değişimlerden bağımsız bir şekilde incelemek yapılacak yanışlardan biridir. O yüzden ergenlik dönemini iyi incelemeli, çocukların bu dönemlerde değişecek fizyolojik, psikolojik, biyolojik durumlarına önceden hazırlıklı olmak gerekmektedir.

Ergenlik (*puberte*), yetişkinliğe ilk adım evresi olarak bilinmektedir. İnsanın çocukluk çağından yetişkinlik çağına geçtiği ve fiziksel, psikolojik ve biyolojik açıdan yetişkinliğe adım atılan evredir. Ergenlik çağına gelmiş birey artık yavaş yavaş çocuksu hareketleri bırakıp yetişkin bir şekilde davranma eğilimi gösterir. Birey psikolojik yönden kendini yetişkinlik davranışlarına alıştırmaya başlar bu dönemde. Çocuklar ergenlik dönemiyle birlikte süperego ve ego değişimleri yaşarlar. Artık benciliği bırakıp çevresindeki insanları da düşünmeye başlarlar. Toplumun bazı kurallarının ve normlarının olduğunu anlayıp arkadaş çevresinde kabul görebilmek için bu kurallara uygun bir şekilde hareket etmeye çalışır (Wikipedia, 2014).

Ergenlik dönemin insanın gelişim dönemlerinden birisidir. Genel olarak 12-21 yaş arası ergenlik dönemi olarak adlandırılır. Bu dönemde kızlar ve erkekler biyolojik yönden farklı gelişimler gösterirler. Genelde kızlar erkeklerden daha önce ergenlik dönemine girerler ve ergenlik döneminin başında kızlar erkeklerden daha büyük görünürler. Erkekler ilerleyen zamanla birlikte ergenliğe girer ve kızların fiziksel gelişiminden daha büyük gelişim yaşarlar.

Yaşıtlarına göre daha erken ergenlik dönemine giren kızlar, fiziksel değişimlerinden korkup içine kapanık bir birey haline dönerler. Genelde vücudunda yaşadıkları değişimleri sadece kendisinin yaşadığını düşünüp sosyal çevreden kopmaya ve arkadaşlarına karşı yaşadıkları değişimlerden dolayı utanmaya başlarlar. Erkeklerde ise durum tam tersidir. Erken ergenliğe giren erkekler gruplarında daha fazla kabul görürler ve genelde grubun lideri konumunda olurlar. Erken ergenlik sonucu akranlarından daha güçlü olurlar ve arkadaşları arasında hayranlık seviyesinde saygı görürler.

Ergenlik döneminde çocuklar anne ve babaya olan bağılıklarını artık yavaş yavaş arkadaşlarına kaydırmaktadır. Artık arkadaşlık grupları içerisinde kabul görme daha da önemli hale gelmektedir. Tabii arkadaşlığa kayan bu ilgi aile faktörünü tamamen ortadan kaldırmamakta aksine çocuğun sağlıklı sosyalleşebilmesi için aileye her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır (Bayraktar, 2003).

Bayraktar (2003) yapmış olduğu çalışmada ergenlik dönemindeki çocukların demokratik ve baskıcı tutumlu ailelerin çocuklarının ergenliğe olan etkisini araştırmış ve demokratik tutumlu ailenin çocuklarının daha sağlıklı bir ergenlik dönemi atlattığı sonucuna ulaşmıştır. Demokratik tutumlu aileler çocuklarına arkadaşlık kazanması ve iletmesi konusunda daha cesaretlendirici olduğu için çocuklar kendilerine bu tarz ailelerde daha rahat hissetmekte ve daha sağlıklı ilişkiler kurmaktadır. Baskıcı ailelerde ise çocukların en küçük yaşlarında onlara baskı yapıldığından, çocuk arkadaşlık kurmakta daha çekinik kalmakta ve cesaretini yavaş yavaş kaybetmektedir.

Ergenlik döneminde bir gruba ait olma duygusu çok önemlidir. Ergenlikte kuracağı sağlıklı ilişkiler ileride kuracağı ilişkilerin de sağlam temellerde olmasını sağlar. Ergenlik döneminde zayıf arkadaşlık ilişkileri yasayan bireylerin yetişkinlik döneminde mesleki, evlilik yaşamı, cinsel aktivite vb. konularda sorunlar yaşadıkları ifade edilmektedir (Hartup, 1983, 1992; Parker ve Asher, 1987; Akt: Collins ve Sprinthall, 1995; Akt: Çelikkaleli ve Çevik, 2010). Benzer şekilde, arkadaşları tarafından sevilmeyen bireyler okuldaki ilişkilerinde daha fazla yalnızlık duygusu ve stres yasarken, bu durum arkadaşları arasında popüler olan ve çok sevilen bireylerde gözlenmemektedir (Cassidy ve Asher, 1992; Akt: Çelikkaleli ve Çevik, 2010).

Son zamanlarda ergenlik döneminde telefon ve bilgisayar kullanarak sosyalleşme olayı aşırı derecede artmaktadır. Çocuklar artık gerçek yaşamdan kopmakta sanal ilişkilerle kendine sanal bir sosyal hayat kurmaktadır. Bu konularda dikkatli olmayan ailelerin çocukları bu sanal dünyaya kendini çok kaptırmakta ve gerçek dünyayla olan tüm bağlantısını yitirmektedir. Artık çocuk için yaşadığı sosyalleştiği ve arkadaş edindiği dünya internet âlemi olmaktadır. Bu şekilde yaşayan çocuklar gerçek arkadaşlıklar kurmakta ve ilerletmekte zorlanmakta, gerçek hayattan adlıği ilk darbeye tamamen kendini sosyal yaşama kapatıp sanal dünyayla hayatını devam ettirmektedir.

Yapılan araştırmalarda ergenlik döneminde akademik yönden başarılı öğrencilerin başarılı olmayan öğrencilere göre daha kolay arkadaşlık kurabildiği ve bu arkadaşlığı daha kolay devam ettirebildiği sonucuna ulaşmışlardır. Akademik yönden başarılı olan öğrenciler arkadaşlarından daha fazla destek almakta, grup içerisinde karar alırken fikirlerine daha fazla önem verilmektedir. Bu öğrencilerin bir sorunu olduğu zaman arkadaşları daha fazla yardımcı olunmakta ve gruptan kolay kolay dışlanmamaktadır. Akademik yönden başarılı öğrenciler derslerde yardım almaktan çok yardım etmeyi sevmektedirler (Karadağ, 2007: Akt; Çevik ve Atıcı, 2008) .

Ergenlik dönemindeki bir çocuğun sosyalleşmesinde aileden sonra okulda kurduğu akran gruplarının etkisi büktür. Çünkü ergen bir toplumda yer alabilmek ve o toplumun normlarını kurallarını öğrenebilmek için akran gruplarının içerisinde yer alması gerekir. Ergenlik döneminde gençler, akranları tarafından onay görebilmek için onların ilgi, değer ve normlarını benimsemektedirler. Akranları ile ilişki kurarak, çocukluk bencilliğinden kurtulmayı, kendi düşüncelerini ifade etmeyi, başkalarının fikirlerine saygı göstermeyi öğrenirler. Akran grubu tarafından kabul gören gencin kendine olan güveni yerine gelir ve ileride daha sağlam ilişkiler kurabilirler. Akran grubu gençlerin en iyi ve en hızlı dönüt aldığı sosyal gruptur. Yaptıkları davranışların doğru ya da yanlış olduğunu bir ayna gibi aynı anda dönüt alarak ergenlerin kendini geliştirebildiği en iyi ortam haline gelir akran grupları.

Yapılan araştırmalar da görülmüştür ki ergen arkadaşlık gruplarında önemli özellikler kazanmaktadır. Bu özelliklere güç, aidiyet ve kendine güven olarak örnekler verebiliriz. Tek başına gerçekleştiremeyecekleri şeyleri birlikte daha kolay bir şekilde gerçekleştirebilmektedirler. Anne- Baba ise bu özellikleri kısıtlamaya çalışırlar. Bu kısıtlama ise çoğunlukla başarıdan ziyade başarısızlıkla sonuçlanır. Çocuklar bireysel şekilde davranmayı ve bağımsızlık kazanmayı akran grupları içerisinde kazanırlar.

Dolayısıyla akran dünyası çoğu çocuk için davranışlarının kabul gördüğü ya da reddedildiği bir dünya olur (Horroks, 1965: Akt; Demir vd. 2005).

2.1.6. Akran Zorbalığı

Akran tanım olarak yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, taydaş, öğür (Türkçe sözlük, 2014) olarak tanımlanmaktadır. Ortaokul çocuklarında akran deyince genel olarak aynı yaşta olan çocuklar akla gelmektedir.

Çocuklar sosyalleşmesi aile ile başlar daha sonra akran grubu ile devam eder. Çocuklar akran gruplarında her şeyi daha iyi öğrenirler. Akran grubu bir ayna gibidir ve çocuğa hareketleri hakkında aynı anda dönüt verir. Ortaokul çocuklarında akranlar yavaş yavaş ailenin yerini almaya başlar ve aile ile zaman geçirmekten daha çok akran grubu ile zaman geçirmek isterler. Akran grubu ile zaman geçirmek isteyen çocuklar, akran grubunun değerlerini anlamak ve kurallarına uymak zorundadır. Ve bu durumda bazen akran grubu çocuğa iyiyi doğruyu öğretir ama bazen de çocuk akran gruplarından sadece iyiyi ve doğruyu öğrenmez. Çocuk akran grubundan dışlanmamak için bazen kendine göre yanlış davranışları da yapmak zorunda hissedebilir.

Çocuklar akran grupları içerisinde yer alabilmek için kendinden ödün vermeyi öğrenirler. Bu durum, çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde ve ergenlik döneminde daha belirginleşir. Gençler kendi cinsiyetine uygun sosyal rolleri benimseme, kendi yaşlılarıyla olgun ilişkiler kurma cabası içerisinde, kendilerinin onlar tarafından daha iyi anlaşıldıklarını düşünmeleri dolayısıyla, akran etkisi ergenler üzerinde artmaya başlar (Şirin, 2002).

Akran baskısı (peer pressure), çocukların veya gençlerin oluşturduğu akran gruplarının, üyeleri üzerindeki etkisi, özellikle de uyumluluk sağlama gücü olarak tanımlanabilmektedir (Budak, 2005; Akt; Çoşkun ve Kurnaz, 2009) Akran baskısı hem gösteren hem de gören için olumsuz bir durumdur. Her iki kesimde bu olaydan etkilenir ve güvensizlik, kaygılanma durumları ortaya çıkar.

Akran baskı her zaman bireyleri olumsuz yönde etkilememektedir. Bazen çocuklar akran baskısı ile insanlarla iyi ilişkiler kurabilmeyi öğrenmektedir. Bunun sayesinde de kendine olan güvenleri artmakta, okula devam oranları artmaktadır(Çoşkun ve Kurnaz, 2009).

Akran baskısı her bireyde aynı oranda değildir. Bireyin karakteristik özelliğine göre bu baskı derecesi değişmektedir. Ailede iyi bir eğitim almış desteklenmiş çocuklar akran gruplarından istedikleri davranışları almakta istemediklerine karşı kendilerini kapatabilmektedirler. Fakat aile tarafından baskıcı bir tutumla yetişmiş bireyler akran grubundan olumlu ya da olumsuz davranışların çoğunu özümsemektedirler. O yüzden kendine güveni olmayan bu bireyleri akran grupları daha fazla etkiler ve istediklerini yaptırırlar.

Akran ilişkileri, olumlu ve olumsuz davranış örneklerini barındıran çok yönlü bir ilişki biçimidir. Bu ilişkiler, toplumdaki diğer sosyal ilişkilerle de etkileşim halindedir (Gülay, 2009). Çocuğun anne babası olan ilişkilerini, öğretmenle olan ilişkilerini kısacası çocuğun toplumla ilişkisini akran ilişkileri etkilememektedir. Akranları ile iyi bir iletişim kurabilen bireyler toplumla da sağlıklı ilişkiler kurabilmekte fakat akranları ile iletişimde sıkıntı olan bireyler çevresi ile iletişim kurmakta zorluk çekmektedirler.

Ortaokul döneminde aile ile olan bağlanma ilişkisi kadar akran grubu ile bağlanma da önem kazanmaktadır. Akran grupları ile sağlıklı bağlanma ilişkisi kuran bireylerin benlik değerinin, bakış açısı alma becerisinin ve olumlu sosyal davranışların arttığı görülmektedir (Azmitia ve Perlmutter 1989, Eisenberg ve Fabes 1998: Akt; Bayraktar, 2003).

Ergenlik döneminde birey sağlıklı arkadaşlıklar kurmadan topluma katılabilmesi pek mümkün değildir. O yüzden de akran ilişkileri, toplumsal ilişkilerin temelini oluşturur. İnsan sosyal bir varlıktır. Kendi kendine yetebilmesi mümkün değildir. O yüzden insanlar belirli bir toplumun içerisinde yaşamak zorundadırlar. Bu toplumda da kendilerini en iyi akran grupları içerisinde sınırlar. Yaptıkları davranışlarının doğru ya da yanlışlığını en iyi akran gruplarında değerlendirirler. Toplumun gerektirdiği davranışları en iyi akran grupları içerisinde öğrenirler. Bu akran grubunda öğrendikleri düşünceleri özümseyerek daha sonra kendi düşünceleri gibi başka ortamlar da anlatırlar.

En iyi öğrenme yerleri akran grupları olduğu için çocukları akran grupları içerisinde yer alabilmesi için desteklemeli ve akran gruplarından olumlu davranışları alabilmeleri için onları cesaretlendirilmelidir(Çoşkun ve Kurnaz, 2009).

2.2. Literatür

2.2.1. Türkiyede Yapılan Çalışmalar

Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri üzerine araştırmaların başlangıcı 1990'lı yıllara dayanmaktadır. Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri üzerine araştırmaların sayısı ise 2000 yılında bu yana artış göstermektedir. 1990'lı yıllardan bu yana, araştırmacılar öğrencilerin arkadaşlık ile ilgili düşünceleri ve tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmalar ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin düşünceleri ve tutumları üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırmaların çoğunluğu lise öğrencilerinin arkadaşlık ile ilgili düşünceleri ve tutumları üzerine odaklanırken, ilköğretim öğrencilerinin arkadaşlık üzerine düşünce ve tutumlarını inceleyen az sayıda araştırma bulunmaktadır. İlgili araştırmaların bulguları aşağıda özetlenmiştir.

Çevik ve Atıcı (2008) lise öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin arkadaşlarında tercih ettiği özellikler sırasıyla “sırdaş ve güvenilir olması”, “benim onayladığım özelliklere sahip olması”, “başarılı olması”, “benimle aynı dünya görüşüne sahip olması”, “ ailemin onayladığı özelliklere sahip olması”, “sorunlarımı yardımcı olması”, “sevdiğim markaları tercih etmesi”, “cömert olması”, “okul kurallarına uyması-disiplin kurallarına uyması” ve “güzel-yakışıklı olması” şeklindedir. Gündoğdu (2003) yapmış olduğu çalışmada benzer bir araştırmada ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin arkadaşlarını “iyi”, “dürüst” ve “çalışkan” olarak tanımladıklarını belirtmiştir. Doğan, Karaman, Çoban ve Çok (2012) lise öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin aileye ilişkin değişkenler ve cinsiyetten ne derece etkilendiğini araştırmışlardır. Sonuçlar cinsiyet, anneye bağlanma, baba eğitim durumu ve anne baba birliktelik durumunun öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Çevik ve Çelikkaleli (2010) lise öğrencilerinin arkadaş bağlılığını, cinsiyet, algılanan ebeveyn tutumlarına ve ebeveyn durumlarına göre incelemiştir. Sonuçlar, kız ve erkek öğrencilerin arkadaşlarına önem verdiğini; fakat erkeklerin kızlara göre daha fazla arkadaşlarına bağlılığı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Arkadaş bağlılığının algılanan aile tutumuna göre de değiştiği bulunmuştur. Aynı zamanda arkadaş bağlılığının anne eğitim arkadaşlık bağlılığına etkisi olmaz iken, baba eğitim durumuna göre arkadaş bağlılığını farklılaştığı bulunmuştur. Çevik ve Atıcı (2009) lise öğrencilerin benlik saygılarını etkileyen değişkenleri incelemiştir. Bulgular öğrencilerin karşı cinsten arkadaşlarının olmasının ve romantik bir arkadaşının olması ve ailenin arkadaşlık ilişkilerine müdahale etme durumuna göre benlik saygısının bazı boyutlarını pozitif düzeyde anlamlı etkilediğini bulmuşlardır. Kısaca, bu araştırmadan elde edilen bulgular arkadaşlık ilişkilerinin benlik saygısını etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Buhrmaster (1990) arkadaşlık ilişkisinin ergen gençler (13-16 yaş) arasındaki anlaşmaya olan etkisinin, ergen olmayanlar (10-13 yaş) arasındakine göre daha fazla etkili olduğunu tespit etmiştir.

Çoşkun ve Kurnaz (2009) ilköğretim öğrencilerinin benlik saygısı ile akran baskısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlar öğrencilerin benlik saygı düzeyleri ve akran baskısı ilişkisine bakıldığında bir ters orantının olduğu ortaya çıkıyor. Akran baskısı artınca benlik saygısının düştüğü, akran baskısı azaldıkça ise benlik saygısının arttığı bulunmuştur. Okul türü açısından bakıldığında yatılı okuldaki öğrencilerin akran baskısını daha fazla hissettikleri tespit edilmiştir. Oral ve Yurtal (2008) beşinci sınıf öğrencilerinin arkadaşlık anlayışlarını sosyometrik statü ve akademik başarıya göre incelemiştir. Elde ettikleri sonuçlar, öğrencilerin arkadaşlarına ilişkin düşüncelerinin sosyometrik statü ve akademik başarıya göre farklılık göstermemiştir. Sonuçlar aynı zamanda başarılı öğrencilerin daha kolay arkadaş edindiklerini ve arkadaşlık ilişkilerinin daha olumlu olduğunu ortaya çıkarmıştır. olumlu bir şekilde ilerletmiştir.

Balkar (2008) ilköğretim öğrencilerinin arkadaşlık durumlarının sosyal ve ekonomik duruma bağlı olup olmasını araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin ilişkilerinin ve arkadaşlık durumlarının sosyal ve ekonomik durumlarına göre değiştiği bulunmuştur. Sosyal ve ekonomik durumu farklı öğrencilerle grup çalışması yapmanın zor olduğu kanısına varmıştır. Temiz (2008) koro çalışmalarının çocukların arkadaşlıkları üzerindeki etkilerini öğretmen görüşleri temelinde

araştırmıştır. Bulgular okul korolarının arkadaş ilişkilerinin gelişiminde olumlu yönde katkı sağladığını ortaya çıkarmıştır. Öğretmenler koroların öğrencilerin birbirleri ile kaynaşmasını sağlamakta ve saygı, sevgi, dayanışma özelliklerini arttırdığını ifade etmişlerdir. Bir diğer araştırmada ise, Demir, Baran ve Ulusoy (2005) lise son sınıf öğrencilerin arkadaş-akran grubu ve flörtleri ile yaşadıkları ilişkilerin onların depresyon belirtileri göstermesindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamışlardır. Sonuçlar, aile ilişkisi sorunlu olan bireylerin akranları ile iletişimde sorun olmuştur. Ebeveyn tarafından eleştirilen ve kusur bulunan gençler arkadaşları ile daha çok vakit geçirmekte ve sırlarını onlarla paylaşmaktadır.

Bu araştırmalardan elde edilen bulgular genel olarak öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde sırdaş, güvenilir, yardımsever, çalışkan ve iyi olma gibi karakteristiklere önem verdiklerini ortaya çıkarmıştır. Bulgular aynı zamanda öğrencilerin arkadaşlık ilişkisi ile benlik saygısı arasında ilişkinin varlığını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca öğrencilerin doğru ve iyi kurulan arkadaşlık ilişkilerinin öğrencilerin akademik başarısını arttıran önemli faktörlerden biri olduğu araştırmalar tarafından belirtilmektedir. Ek olarak, araştırmalara öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine yönelik düşünce ve tutumlarına anne-baba sosyoekonomik düzeyi, eğitim düzeyi ve benlik saygısı gibi faktörlerin etkisini incelemiştir.

2.2.2.Yabancı Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Crosnoe, Cavanagh ve Elder (2003) 16 yaşındaki ergenler arasındaki arkadaşlığın yetişkin hayatındaki etkilerini, yetişkinin okul hayatına ve kariyerine, sosyal bağlarına ve konumu üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Sonuçlar okulu seven veya okulda iyi olan arkadaşlara sahip olan öğrencilerin birkaç akademik probleme sahip olduklarını ve diğer öğrencilere göre akademik açıdan anlamlı olarak iyi olduklarını ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar aynı zamanda arkadaşlığın bu potansiyel koruyucu rolünün etnik kökene göre farklılaşmadığını fakat okulun dezavantajlılık düzeyine göre farklılaştığını göstermiştir. Miller, Nancy, Cooke, David ve White (2003) hafif derecedeki engelli beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal katılımına arkadaş çevresinin etkisini araştırmıştır. Sonuçlar daha önce arkadaşları tarafından yalnız bırakılan çocukların uygun destek ve eğitimle arkadaş ortamına sosyal açıdan katılımı sağlanabileceğini ve sınıf ortamında desteklenebileceğini göstermiştir. Böylece hafif

derecede engelli olan çocukların derslere ve sosyal etkinliklere katılım düzeyinin yükseldiğini ve arkadaşları ile oyun oynayarak engellerinin üzerinden gelinebileceğini ifade etmişlerdir.

Heiman (2000) hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin farklı eğitim ortamlarında edindikleri arkadaşlık kalitesini engelli olmayan öğrencilere kıyasla araştırmıştır. Sonuçlar hafif derecede zihinsel engelli olan öğrencilerin, normal okuldaki öğrencilere kıyasla daha az arkadaşlık ilişkisi kurduğunu, daha pasif davrandıklarını ve kendilerini daha yalnız hissettiklerini ortaya çıkarmıştır. Bulgular aynı zamanda, hafif derecede zihinsel engelli öğrenciler arkadaşlık ilişkilerinde yardımseverliğe ve birlikte eğlenmeye önem verirken, engelsiz öğrencilerin ise samimiyete ve birbirleriyle duygularını, sırlarını paylaşmaya daha çok önem verdiklerini açığa çıkarmıştır. Tali (2000) ise İsraili öğrencilerin iyi arkadaşı “yardım eden”, “duygusal destek sağlayan” , “düşüncelerin sırların ortağı” olarak tanımladığını ortaya çıkarmıştır. Uhlendorff (2000) ebeveynlerin kendi arkadaşlık ilişkilerinin 7-12 yaş arası çocuklarının arkadaşlık ilişkileri üzerinde etkisini araştırmıştır. Sonuçlar ebeveynler ne kadar çok arkadaşına sahipse, bu durumun çocukların üzerinde olumlu etki bıraktığını ve arkadaşlığa bakış açılarını güçlendirdiğini göstermiştir. Sonuçlar aynı zamanda anne ve babanın güçlü arkadaşlık ilişkilere sahip olmasının çocuğun sınıfta ve sınıf dışında arkadaşlıklarını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Sonuçlar genel olarak, her aşamada rol model olan ebeveynlerin, arkadaşlık konusunda da çocuklarına rol model olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Flashman (2012) 7-12 yaşındaki öğrenciler arasındaki akademik başarının arkadaşlık bağı üzerindeki etkisini incelemiştir. Sonuçlar öğrencilerin akademik başarısının onların arkadaşlık bağları üzerinde etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yani, akademik başarı arkadaşlık bağını etkileyen bir faktördür. Flashman’ın bulguları notları yüksek öğrencilerin notları yüksek öğrencilerle arkadaşlık kurduğunu; notları düşük olan öğrencilerin ise notları düşük öğrencilerle arkadaşlık kurduğunu göstermiştir. Bu araştırmada öne çıkan husus akademik başarının çocukların arkadaş seçiminde önemli bir kıstas olduğudur.

Riegle-Crumb, Farkas ve Muller (2006) kız ve erkek öğrencilerin ileri düzeydeki dersleri almada arkadaşlığın rolünü ve arkadaşlarının karakteristiklerinin kız öğrencilerin fen ve matematik başarılarında önemli olumlu olup olmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Sonuçlar aynı cinsten arkadaşların akademik performansının kız öğrencilerin matematik ve fen derslerindeki başarılarını anlamlı olarak etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte bu etki erkek öğrenciler için anlamlı olmamıştır. Sonuçlar matematik ve fen dersleri için, arkadaşların performanslarının etkilerinin kız öğrencileri için önemli olduğunu

Pratt ve George (2004) kızların ve erkeklerin ilkokuldan ortaokula geçerken arkadaş grupları üzerinde etkilerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Yarı yapılandırılmış görüşme ve anketleri kullanarak kız ve erkek öğrencilerin ilkokuldan liseye geçişte arkadaşlık ilişkilerini incelemişlerdir. Elde ettikleri bulgular ışığında öğrencilerin kendi kişisel gelişimleri için arkadaşlık ilişkilerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Okullar arkadaşlık ilişkilerinin ve sosyal kimliklerin şekillendiği yerlerdir. İlkokuldan ortaokula geçerken çocuklarda bir arkadaş grubuna ait olma hissi yoğunlaşır. Geçiş döneminde ise kendilerini daha yalnız hissederler. Eski arkadaşlarını kaybetmişlerdir, yeni arkadaş bulma ve alışma zorluğunu yaşarlar, Yeni buldukları ortama ne kadar çabuk alışılırsa, okul hayatlarında o kadar başarılı olurlar. Bu durumda öğretmenlere ve okul idaresine daha çok sorumluluk düşmektedir. Çünkü öğrenci için akademik düzenlemelerden daha çok arkadaşlık kurma düşünceleri ve düzenlemeleri daha önemli hale gelmektedir.

BÖLÜM III

3.1. YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın modeli, örneklem (çalışma grubu), veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık kavramı ile ilgili görüşlerinin ve arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenlerin neler olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışma betimsel bir çalışma olup, anket ve literatür tarama teknikleri kullanılmıştır.

3.1.2. Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Niğde İli Çamardı İlçesi sınırlarında bulunan resmi ortaokullarında 6. 7. ve 8. sınıflarda devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla üç farklı sosyo-ekonomik düzeyi (alt-orta-üst) temsil eden okullar dikkate alınarak seçilmiştir. Buradaki amaç, görece olarak küçük bir örnekleme oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturma da amaç genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir, tam tersine, çeşitlilik arz eden durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

Araştırmanın örneklemini Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet okulları içinden alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzey olarak sınıflandırılmış olan okullardan seçkisiz olarak seçilen, bir alt bir orta ve bir üst sosyo-ekonomik düzeydeki toplam 3 okulun, 6. 7. ve 8. sınıfında öğrenim gören öğrencilerden birer sınıf olarak oluşturulmuştur. Bu sınıflar kolay ulaşım, çalışkanlık düzeyi, iletişim de anlaşılabilirliğe göre seçilmiştir.

Araştırmanın veri toplama sürecinde alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden ve çalışma grubu içinde yer alan üç okulun bu okulda araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyi ve cinsiyetlerine göre öğrenci sayıları ve yüzde dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Veri Toplanan Okulların Sınıf Düzeyleri Cinsiyetlerine Göre Öğrenci Sayıları ve Yüzde Değerleri

	Okulu			Toplam
	Çamardı YİBO	Burç Ortaokul	Üskül Ortaokul	
Öğrenci Sayıları	128	91	82	301
Öğrenci Yüzdeleri	42,5	30,2	27,3	100

Tablo 1'de adı geçen okullarda toplam 301 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Tabloda görüldüğü gibi çalışma grubuna gören öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilerin sayısına göre 6. sınıf düzeyindeki öğrenci sayısının diğer sınıf düzeylerine göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Okullara ve Sınıf Düzeylerine Göre toplam Dağılımı

	Sınıf Düzeyi						Toplam	
	6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf			
	f	%	f	%	F	%	f	%
Burç (Üst SED.)	23	28,0	31	37,8	28	34,2	82	100,0
Üskül(Orda SED)	31	34,0	32	35,1	28	30,9	91	100,0
Çamardı YİBO (Alt SED.)	52	40,6	34	26,5	42	32,9	128	100,0
	106							

Çalışma grubundaki öğrencilerin buldukları okullara ve cinsiyetlere göre dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Okullar ve Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Ortaokullar	Sınıf Düzeyi				Toplam	
	Kız		Erkek		f	%
	f	%	f	%		
Burç (Üst SED.)	65	50,7	63	49,3	128	100,0
Üskül(Orda SED	56	60,5	35	38,5	91	100,0
YİBO (Alt SED.)	51	62,1	31	37,9	82	100,0

Tablo 3 de görüldüğü üzere Burç ortaokulunda 65 tane kız ve 63 tane erkek öğrenci vardır. Üskül ortaokulunda okulunda 56 tane kız ve 35 tane erkek öğrenci vardır. YİBO okulunda ise 51 tane kız 31 tane erkek öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrenciler içinde YİBO okulunda erkek öğrencilerin sayısının fazla olduğu görülmektedir. Ardından Burç Ortaokulu ve Üskül ortaokulu gelmektedir.

Çalışma gurubuna göre, kız öğrencilerin sayısı incelendiğinde en fazla kız öğrencinin yine YİBO'da yer almakta ardından Burç O.O. ve Üskül O.O. gelmektedir.

Tablo 4.Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Buldukları Sınıf Düzeyleri ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Ortaokullar	Sınıf Düzeyi						Toplam	
	6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf		f	%
	f	%	f	%	F	%		
Kız	58	54,7	54	55,6	60	61,2	172	100,0
Erkek	48	45,3	43	44,4	38	38,8	129	100,0
Toplam	106	100,0	97	100,0	98	100,0	301	100,0

Tablo 4 incelendiğinde 6. sınıf kız öğrencilerin sayısı 58 erkek öğrencilerin sayısı 48dir. 7. sınıfta kız öğrencilerin sayısı 54 erkek öğrencilerin sayısı ise 43tür. 8. sınıfta ise kız öğrencilerin sayısı 60 erkek öğrencilerin sayısı ise 38 tir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi çalışma grubunda yer alan öğrencilerden kızların sayısı 8. sınıf düzeyinde daha fazladır. Ardından 6. sınıf düzeyindeki kız öğrencilerin sayısı ve 7. sınıf düzeyindeki kız öğrencilerin sayısı gelmektedir.

Yine tabloda görüldüğü gibi erkek öğrencilerin sayısı 6. sınıf düzeyinde daha fazladır. Ardından 7. sınıf düzeyindeki öğrencilerin ve 8. sınıf düzeyindeki erkek öğrencilerin sayısı gelmektedir.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak (Gündoğdu,2003) tarafından geliştirilen anket, yazarın kendisinden izin alınarak kullanılmıştır. Araştırmada, çoğunluğu açık uçlu sorulardan oluşan anket yoluyla nitel veriler toplanmıştır. Ayrıca çocukların kişisel verilerine ulaşmak için cinsiyet, sınıf düzeyi ve SED'i (Sosyo-Ekonomik Düzey) temsil edilen çocukların devam ettikleri okul gibi kişisel bilgileri ortaya çıkarmak amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Anketin arkadaşlık ilişkileri bölümünde çocukların arkadaşlık hakkındaki görüşlerinin ne olduğu ve arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenlerle ilgili açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

3.1.4. Verilen Toplanması

Araştırmanın evrenini oluşturan okulların sosyo-ekonomik düzeylerinin belirlenmesinde araştırmacı Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğünde yapılan yüz yüze görüşmeler yoluyla bilgi almıştır. Bu alınan bilgiler ışığında çalışma grubuna dâhil olacak okullar tespit edilmiştir. Okulların tespitinde kolay ulaşılabilirlik, yönetici ve

öğretmenlerin yardımcı olup olmama durumları etkili olmuştur. Anketi uygulamadan önce okul yöneticilerinden izin alınmış ve anketle ilgili bilgi verilmiştir. Anketler okulların rehberlik saatinde okullarda hazır bulunan rehberlik ve psikolojik danışman öğretmenlerin yardımıyla uygulanmıştır. Uygulama öncesinde öğretmenler odasında öğretmenler bilgilendirilmiş. Daha sonra da sınıflar tek tek gezilerek öğrenciler bilgilendirilmiştir. Anket uygulanması bir ders saati sürmüştür. Veri toplama işlemi 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılının Güz Döneminde yapılmıştır.

3.1.5. Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdiği yanıtlar ya da yaptıkları açıklamalar birkaç kez okunmuştur. Bu araştırmada ele alınan değişkenlere göre çocukların verdiği yanıtlar birbirleriyle sürekli karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıklar bulunmaya çalışılmıştır. Verilerin kodlanması bu benzerlik ve farklılıkları yansıtacak şekilde yapılmış ve birbirine benzer kodları bir araya getiren temalar bulunmuştur. Sonuçlar bu temalara göre verilmiş ve literatüre bağlı olarak yorumlanmıştır. Analizi yapılan materyalde mesaj öğelerinin hangi sıklıkla görüldüğünün sayılması amaçlanmış, sayılabilecek nitelikte birimler, örneğin sözcükler saptanmış ve analiz göstergeleri frekans türünde ifade edilmiştir. Bu analiz türü belirli bir ögenin yoğunluğunu ve önemini anlamayı sağlamaktadır. İçerik analizi için ilk olarak ankette elde edilen ham veriler kodlanmış, kodlanan bu veriler ortak temalar altında birleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

4.1. Bulgular

Bu bölümde çocukların arkadaşlık hakkındaki görüşleri ve arkadaş seçimlerini etkileyen etmenler ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Çocukların Arkadaşları Olup-Olmadığı Ve Arkadaş Sayıları İle İlgili Bulgular

Bu kısımda çocukların arkadaşlarının olup-olmadığı ve arkadaş sayılarının okul, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımlarıyla ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 5 Ortaokul 6. 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlarının Olup-Olmadığı İle İlgili Bulgular

Arkadaşının olup-olmadığı	f	%
Evet	300	99,7
Hayır	1	0,3
Toplam	301	100,0

Tablo 6. Öğrencilerin Arkadaş Sayılarının Okullara Göre Frekans Ve Yüzde Dağılımları İle İlgili Bulgular

Arkadaş Sayısı	Ortaokullar						Cinsiyet			
	Üskül		Yıbo		Burç		Kız		Erkek	
	f	%	F	%	f	%	f	%	F	%
0 Kişi	-	-	1	0,7	-	-	1	0,5	-	-
1-5 Arasında	12	14,6	6	4,6	6	6,5	18	10,4	6	4,6
6-10 Arasında	14	17,0	25	19,5	8	8,7	20	11,6	27	20,9
11-20 Arasında	30	36,5	33	15,7	28	30,7	53	30,8	38	29,4
21 ve Üzeri	25	30,4	63	49,5	49	54,1	80	46,7	58	45,1
Toplam	82	27,2	128	42,5	91	30,3	172	57,4	129	42,8

Tablo incelendiğinde Üskül Ortaokulunda arkadaşı olan 0, 1-5 arasında 12, 6-10 arasında 14, 11-20 arasında 30 ve 21 ve üzerinde arkadaşı olan 25 kişi olduğu görülmektedir. YİBO'da 0 kişi arkadaşı olan 1, 1-5 arasında 6, 6-10 arasında 25, 11-20 arasında 33, 21 ve üzerinde arkadaşı olan öğrenci sayısı ise 63 olduğu görülmektedir. Burç Ortaokulunda ise 0 kişi arkadaşı olan 0 kişi, 1-5 arasında 6 kişi, 6-10 arasında 8 kişi, 11-20 arasında 28, 21 ve üzerinde arkadaşı olan 49 kişi olduğu görülmektedir.

Tabloda görüldüğü gibi Üskül Ortaokulunun arkadaş sayılarının en yüksek 11-20 arasında olduğu görülmekte, YİBO öğrencilerinin arkadaş sayılarının 21 ve üzeri olduğu, Burç O.O. öğrencilerinin ise aynı şekilde 21 ve üzeri olduğu anlaşılmaktadır. Kız öğrencilerinin arkadaş sayılarının en yüksek 21 ve üzeri olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla 11-20 arası, 6-10 arası, 1-5 arası izlemektedir. Erkek öğrencilerinde ise Kız öğrencilerinde olduğu gibi arkadaş sayısının en yüksek olduğu gruptan (21 ve

üzeri) en düşük olduğu gruba doğru gidildikçe görüş bildiren öğrencilerin frekans ve yüzdelikleri düşmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çoğunlukla arkadaş sayılarınının 21 ve üzeri olduğu yorumu yapılabilir.

4.1.2. Çocukların Arkadaşlık Hakkındaki Görüşleri İle İlgili Bulgular

Bu kısımda çocukların arkadaşlık konusundaki görüşlerinin okul, cinsiyet, ve sınıf düzeyine göre dağılımları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.1.2.1. Çocukların Arkadaşlık Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımları

"Sana göre arkadaş kimdir?" sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin Tablo 7'de yer alan özellik ve niteliklere değindikleri görülmektedir.

Tablo 7. "Sana Göre Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

"Sana Göre Arkadaş Kimdir"	Ortaokullar						Toplam	
	Üskül		Burç		YİBO		F	%
	f	%	f	%	f	%		
İyi olan	14	6,8	16	8,8	21	8,6	51	100,0
Yanında olan	49	23,9	51	28,1	67	27,4	167	100,0
Arkadan vurmayan	8	3,9	1	0,5	3	1,2	12	100,0
Güvenilir	15	7,3	10	5,5	17	6,9	42	100,0
Sırdaş	34	16,5	16	8,8	28	11,4	78	100,0
Saygı-Sevgi gösteren	11	5,3	13	7,1	22	9,0	46	100,0
Geçimli olan	2	0,9	5	2,7	6	2,4	13	100,0
Fedakar	1	0,4	4	2,2	2	0,8	7	100,0
Kibar	-	-	1	0,5	2	0,8	3	100,0
Uyumlu olan	4	1,9	3	1,6	6	2,4	13	100,0
Güler yüzlü	-	-	3	1,6	2	0,8	5	100,0
Cana Yakın	1	0,4	2	1,1	2	0,8	5	100,0
Yardımsever	15	7,3	21	11,6	9	3,6	45	100,0
Tertipli-Düzenli	1	0,4	-	-	3	1,2	4	100,0
Yalan Söylemeyen	5	2,4	7	3,8	1	0,4	13	100,0
Paylaşımçı	17	8,2	5	2,7	24	9,8	46	100,0
Terbiyeli	2	0,9	-	-	2	0,8	4	100,0
Zeki	3	1,4	1	0,5	1	0,4	5	100,0
Dürüst	5	2,4	7	3,8	13	5,3	25	100,0
Çalışkan	5	2,4	2	1,1	4	1,6	11	100,0
Kötü davranışları uyarıcı	3	1,4	9	4,9	3	1,2	15	100,0
Anlayışlı	5	2,4	3	1,6	4	1,6	12	100,0
Oyun oynayabilen	5	2,4	1	0,5	2	0,8	8	100,0
Toplam	205	32,5	181	28,7	244	38,8	630	100,0

Tablo incelendiğinde Üskül Ortaokulunda "Sana Göre Arkadaş Kimdir" sorusuna verilen cevaplarda en fazla söylenen ilk üç özellik şu şekilde olmuştur. 49 kişiyle en fazla aranan özellik yanında olan , daha sonra 34 kişiyle sırdaş ve 17 kişiyle paylaşımçı olmuştur. Burç Ortaokulunda "Sana Göre Arkadaş Kimdir" sorusuna verilen cevaplarda en fazla söylenen ilk üç özellik şu şekilde olmuştur. 51 kişiyle en

fazla aranan özellik yanında Olan, daha sonra 21 kişiyle yardımsever ve 16 kişiyle sırdaş olmuştur. YİBO da ise 67 kişiyle yanında olan en fazla aranan özellik olmuş daha sonra 28 kişiyle sırdaş ve 24 kişiyle paylaşımcı olmuştur.

Bu özelliklerle niteliklerin okullara göre dağılımına bakıldığında; yanında olma kişilik özelliği her üç okulda da en fazla değinilen özellik olmuştur. İkinci olarak ise sırdaş olma özelliği YİBO ve Üskül Ortaokulunda görülmüştür. Burç Ortaokulunda ise ikinci aranan özellik yardımseverlik olmuştur. Sırdaş olma özelliği Burç Ortaokulunda iyi olma altında toplanan iyi huylu, iyi davranan, iyi kalpli, iyi düşünceli, iyi sözlü olan kişilik özelliği ile aranan üçüncü özellik olmuştur. Üçüncü sırada YİBO ve Üskül Ortaokulunda paylaşımcı olma özelliği aranmıştır.

Yanında olan, sırdaş olan, paylaşımcı olan, yardımsever olan ve güvenilir olan Üskül Ortaokulunda ilk beş sırada yer alan özellikler olmuştur. Güler yüzlü olan, kibar olan Üskül Ortaokulunda tercih edilen bir özellik olmamıştır. Aranan son beş özellik kibar olma, güler yüzlü olma, tertipli düzenli olma, fedakar olma, geçimli olmadır. Yanında olan, yardımsever olan, sırdaş olan, iyi olan, saygı-sevgi gösteren Burç Ortaokulunda aranan ilk beş özellik olmuştur. Tertipli düzenli olma ve terbiyeli olma Burç Ortaokulunda aranan bir özellik değildir. Burç Ortaokulunda aranan son beş özellik tertipli düzenli olma, terbiyeli olma, kibar olma, zeki olma, oyun oynanabilen olma şeklinde sıralanmıştır. Yanında olan, sırdaş olan, paylaşımcı olan, saygı sevgi gösteren, iyi olan, YİBO'da ilk beş sırada yer alan özellikler olduğu görülmüştür. Yalan söylemeyen, zeki, oyun oynanabilen olma, terbiyeli, güler yüzlü, kibar, fedakar diğerlerine göre daha az tercih edilen özellik olmuştur.

4.1.2.2. Çocukların Arkadaşlık Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Ortaöğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 8'da verilmiştir.

Tablo 8."Sana Göre Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşlık Konusundaki Görüşler	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek		F	%
	f	%	f	%		
İyi olan	37	9,3	17	5,3	54	100,0
Yanında olan	87	22,0	74	23,1	161	100,0
Arkadan vurmayan	10	2,5	18	5,6	28	100,0
Güvenilir	31	7,8	24	7,5	55	100,0
Sırdaş	46	11,6	50	15,6	96	100,0
Saygı-Sevgi gösteren	42	10,6	48	15,0	90	100,0
Geçimli olan	10	2,5	7	2,2	17	100,0
Fedakar	3	0,8	2	0,6	5	100,0
Kibar	2	0,5	1	0,3	3	100,0
Uyumlu olan	12	3,0	2	0,6	14	100,0
Güler yüzlü	5	1,3	1	0,3	6	100,0
Cana Yakın	4	1,0	4	1,2	8	100,0
Yardımsever	28	7,1	20	6,2	48	100,0
Tertipli-Düzenli	1	0,3	0	0,0	1	100,0
Yalan Söylemeyen	7	1,8	4	1,2	11	100,0
Paylaşımçı	27	6,8	11	3,4	38	100,0
Terbiyeli	2	0,5	3	0,9	5	100,0
Zeki	1	0,3	3	0,9	4	100,0
Dürüst	13	3,3	14	4,4	27	100,0
Çalışkan	7	1,8	5	1,6	12	100,0
Kötü davranışları uyarıcı	8	2,0	5	1,6	13	100,0
Anlayışlı	6	1,5	5	1,6	11	100,0
Oyun oynayabilen	7	1,8	3	0,9	10	100,0
Toplam	396	100	321	100	717	100,0

Arkadaşlık konusundaki görüşlerin cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde; yanında olma görüşünün her iki grup içinde ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Kızlarda 87 kişi (%22,0) erkeklerde 74 kişi (%23,1) bu doğrultuda görüş bildirmiştir. Kızlar açısından frekans ve yüzde sıralamalarına göre belirtilen diğer 9 özellik sırasıyla sırdaş olma, saygı-sevgi gösteren olma, iyi olma, güvenilir olma, yardımsever olma, paylaşımcı olma, dürüst olma, uyumlu olma ve geçimli olma. Benzer biçimde sırdaş olma saygı sevgi gösteren olma, güvenilir olma, yardımsever olma, arkadan vurmeyen olma, iyi olma, dürüst olma, paylaşımcı olma, geçimli olma ve çalışkan olma erkek öğrenciler için de ilk on sırada yer almıştır. Aranılan özelliklerin sırasına bakıldığında kızlar ve erkekler öğrenciler açısından benzer özellikler göstermektedir.

4.1.2.3. Çocukların Arkadaşlık Hakkındaki Görüşlerin Sınıf Düzeyine Göre Bulguları

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 9'da verilmiştir

Tablo 9. "Sana Göre Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşlık Görüşler	Konusundaki	Sınıf Düzeyi						Toplam	
		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf		F	%
		f	%	F	%	f	%		
İyi olan		27	13,4	12	5,5	12	5,8	51	100,0
Yanında olan		50	24,9	55	25,1	56	27,1	161	100,0
Arkadan vurmayan		4	2,0	4	1,8	4	1,9	12	100,0
Güvenilir		6	3,0	17	7,8	18	8,7	41	100,0
Sırdaş		11	5,5	31	14,2	36	17,4	78	100,0
Saygı-Sevgi gösteren		17	8,5	18	8,2	11	5,3	46	100,0
Geçimli olan		6	3,0	6	2,7	3	1,4	15	100,0
Fedakar		4	2,0	0	0,0	3	1,4	7	100,0
Kibar		1	0,5	1	0,5	1	0,5	3	100,0
Uyumlu olan		7	3,5	4	1,8	2	1,0	13	100,0
Güler yüzlü		2	1,0	3	1,4	0	0,0	5	100,0
Cana Yakın		1	0,5	1	0,5	3	1,4	5	100,0
Yardımsaver		16	8,0	13	5,9	16	7,7	45	100,0
Tertipli-Düzenli		0	0,0	0	0,0	4	1,9	4	100,0
Yalan Söylemeyen		5	2,5	5	2,3	4	1,9	14	100,0
Paylaşımçı		14	7,0	18	8,2	14	6,8	46	100,0
Terbiyeli		2	1,0	1	0,5	1	0,5	4	100,0
Zeki		2	1,0	2	0,9	1	0,5	5	100,0
Dürüst		8	4,0	4	1,8	9	4,3	21	100,0
Çalışkan		3	1,5	7	3,2	1	0,5	11	100,0
Kötü davranışları uyaran		6	3,0	6	2,7	3	1,4	15	100,0
Anlayışlı		2	1,0	5	2,3	5	2,4	12	100,0
Oyun oynayabilen		7	3,5	6	2,7	0	0,0	13	100,0
Toplam		201	100,0	219	100,0	207	100,0	627	100,0

Öğrencilerin arkadaşlık hakkındaki görüşleri sınıf düzeyine göre incelendiğinde 6. sınıflardan 50 (%24,8), 7. sınıflarda 55 (%25,1) ve 8. sınıflarda 56 (%27,0) kişinin arkadaşı yanında olan kişi olarak tanımladıkları görülmektedir. Sıklık derecesine göre sırasıyla yanında olan, iyi olan, saygı sevgi gösteren, yardımsever olan ve yalan söylemeyen 6. sınıflar tarafından en çok vurgulanan özellikler arasında yer almıştır. 7. sınıflar arasında en çok aranan özellikler ise sıklık derecesine göre yanında olan sırdaş, saygı sevgi gösteren, paylaşımcı ve güvenilir olmuştur. 8. sınıflarda ise sıklık derecesine göre en çok aranan özellikler yanında olan, sırdaş, güvenilir, yardımsever ve paylaşımcı olmuştur. Tertipli ve düzenli olmak 6. ve 7. sınıflarda aranan bir özellik değildir. Fedakar olmak 7. sınıflarda aranan bir özellik değildir. 8. sınıflarda ise arkadaşlık kavramları içerisinde güler yüzlü olma ve oyun oynayan biri olma yoktur.

Tablo incelendiğinde öğrencilerin karşı tarafın olumlu kişilik özelliklerini ilk plana aldığı anlaşılmaktadır.

4.2. Çocukların İyi Arkadaş Konusundaki Görüşleri İle İlgili Bulgular

Bu kısımda, çocukların iyi arkadaş konusundaki görüşlerinin okul, sınıf düzeyi ve cinsiyete göre dağılımları ile ilgili bulgularına yer verilmiştir.

4.2.1. Çocukların İyi Arkadaş Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımıyla İlgili Bulgular

Ortaokul6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin iyi arkadaş konusundaki görüşlerinin okullara göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 10'de yer almaktadır.

Tablo 10."Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşlık Görüşler	Konusundaki	Ortaokullar						Toplam	
		Üskül		Burç		YİBO			
		f	%	f	%	f	%	F	%
İyi olan		31	11,7	29	14,0	33	11,4	93	100,0
Yanında olan		29	11,0	26	12,6	35	12,1	90	100,0
Arkadan vurmayan		9	3,4	2	1,0	8	2,8	19	100,0
Güvenilir		18	6,8	14	6,8	30	10,3	62	100,0
Sırdaş		28	10,6	13	6,3	23	7,9	64	100,0
Saygı-Sevgi gösteren		27	10,2	15	7,2	28	9,7	70	100,0
Geçimli olan		11	4,2	2	1,0	6	2,1	19	100,0
Fedakar		0	0,0	3	1,4	2	0,7	5	100,0
Kibar		2	0,8	3	1,4	4	1,4	9	100,0
Uyumlu olan		8	3,0	8	3,9	4	1,4	20	100,0
Güler yüzlü		1	0,4	4	1,9	3	1,0	8	100,0
Cana Yakın		1	0,4	3	1,4	3	1,0	7	100,0
Yardımsöver		24	9,1	18	8,7	20	6,9	62	100,0
Tertipli-Düzenli		7	2,7	0	0,0	1	0,3	8	100,0
Yalan Söylemeyen		7	2,7	21	10,1	18	6,2	46	100,0
Paylaşımıcı		22	8,3	8	3,9	20	6,9	50	100,0
Terbiyeli		5	1,9	1	0,5	4	1,4	10	100,0
Zeki		4	1,5	2	1,0	1	0,3	7	100,0
Dürüst		11	4,2	20	9,7	32	11,0	63	100,0
Çalışkan		8	3,0	5	2,4	8	2,8	21	100,0
Kötü davranışları uyaran		4	1,5	6	2,9	3	1,0	13	100,0
Anlayışlı		3	1,1	1	0,5	2	0,7	6	100,0
Oyun oynayabilen		4	1,5	3	1,4	2	0,7	9	100,0
Toplam		264	100,0	207	100,0	290	100,0	761	100,0

Çocukların iyi arkadaş konusundaki görüşleri okullara göre incelendiğinde Üskül Ortaokulunda 1. sırada iyi olan (iyi huylu, iyi davranan, iyi kalpli, iyi düşünceleri olan gibi) özelliği ilk sırada yer almaktadır. Burç Ortaokulunda da aynı

şekilde 1. sırada iyi olan (iyi huylu, iyi davranan, iyi kalpli, iyi düşünceleri olan gibi) özelliği 1. sırada yer almaktadır. YİBO'da ise 1. sırada yanında olan özelliği yer almaktadır. Üst SEDİ temsil eden Burç Ortaokulunda ki öğrenciler iyi olma, yanında olma, yalan söylemeyen olma, dürüst olma, yardımsever olma gibi özellikleri, Orta SEDİ temsil eden Üskül Ortaokulunda ki öğrenciler iyi olma, yanında olma, sırdaş olma, saygı-sevgi gösteren olma, yardımsever olma, paylaşımcı olma gibi özellikleri, alt SEDİ temsil eden YİBO'daki öğrenciler ise yanında olma, iyi olma, dürüst olma, güvenilir olma, saygı sevgi gösteren olma, sırdaş olma gibi özellikleri iyi bir arkadaşta bulunması gereken en önemli özellikler olarak ilk sırada belirtmişlerdir. Her üç okulda da yanında olma ve iyi olma iyi arkadaş kavramı içerisinde ilk sırada yer alan özelliklerden olmuştur. Tabloda Ortaya çıkan diğer bir bulgu da fedakar olmayı Üskül Ortaokulunda ki öğrenciler, Tertipli düzenli olmayı da Burç Ortaokulundaki öğrenciler tarafından iyi arkadaş kavramı içerisinde ele alınmamıştır.

4.2.2. "Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin iyi arkadaş konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgulara Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11. "Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşlık Konusundaki Görüşler	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek			
	f	%	f	%	F	%
İyi olan	50	11,5	40	12,5	90	100,0
Yanında olan	57	13,1	40	12,5	97	100,0
Arkadan vurmayan	10	2,3	6	1,9	16	100,0
Güvenilir	36	8,3	17	5,3	53	100,0
Sırdaş	46	10,6	24	7,5	70	100,0
Saygı-Sevgi gösteren	36	8,3	25	7,8	61	100,0
Geçimli olan	10	2,3	6	1,9	16	100,0
Fedakar	2	0,5	1	0,3	3	100,0
Kibar	5	1,1	2	0,6	7	100,0
Uyumlu olan	13	3,0	5	1,6	18	100,0
Güler yüzlü	5	1,1	3	0,9	8	100,0
Cana Yakın	4	0,9	3	0,9	7	100,0
Yardımsever	35	8,0	23	7,2	58	100,0
Tertipli-Düzenli	2	0,5	2	0,6	4	100,0
Yalan Söylemeyen	25	5,7	20	6,3	45	100,0
Paylaşımçı	32	7,4	21	6,6	53	100,0
Terbiyeli	3	0,7	25	7,8	28	100,0
Zeki	3	0,7	5	1,6	8	100,0
Dürüst	33	7,6	28	8,8	61	100,0
Çalışkan	9	2,1	11	3,4	20	100,0
Kötü davranışları uyaran	9	2,1	6	1,9	15	100,0
Anlayışlı	6	1,4	1	0,3	7	100,0
Oyun oynayabilen	4	0,9	5	1,6	9	100,0
Toplam	435	100	319	100	754	100,0

Çocukların iyi arkadaş konusunda cinsiyete göre görüşleri ve iyi arkadaş tanımlamak için kullandıkları ifadelerle bakılmış kızlarda 172 kişi (%31,8) ilk sırada iyi arkadaş yanında olan biri olarak tanımlarken erkeklerde 40 kişinin (%31,0) iyi arkadaş yanında olan ve iyi olan biri olarak tanımladığı görülmüştür. Kızların ilk sırada yanında olanın ardından gelen iyi arkadaş kavramı içerisinde yer verdiği özellikler iyi olan, sırdaş olan, güvenilir olan, saygı-sevgi gösteren, yardımsever olan

olarak bulunmuştur. Erkeklerin ise iyi arkadaş kavramı içerisinde ilk sırada yanında olan ve iyi olan biri olma özelliğinin ikisine birden yer verdikleri ardından dürüst olan saygı sevgi gösteren sırdaş olan paylaşımcı olan ve yardımsever olan özelliklerine yer verdikleri bulunmuştur. Kızlarda ve erkeklerde fedakar olma, kibar olma, tertipli düzenli olma, terbiyeli ve zeki olma en az aranan iyi arkadaş özelliği olarak belirlenmiştir. Kızlar da erkekler de yanında olma ve iyi olma özellikleri en tepede yer almıştır. Kızlarda erkeklere göre sırdaş olma özelliği daha fazla önem taşımaktadır.

4.2.3. "Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin iyi arkadaş konusundaki görüşlerinin sınıf düzeylerine göre frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili elde edilen bulgular Tablo 12'te verilmiştir.

Tablo 12.Sana Göre İyi Arkadaş Kimdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşlık Görüşler	Konusundaki	Sınıf Düzeyi						Toplam	
		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf			
		f	%	f	%	f	%	F	%
İyi olan		32	15,2	22	8,1	27	10,2	81	100,0
Yanında olan		27	12,9	31	11,4	35	13,3	93	100,0
Arkadan vurmayan		2	1,0	9	3,3	8	3,0	19	100,0
Güvenilir		10	4,8	26	9,6	26	9,8	62	100,0
Sırdaş		12	5,7	25	9,2	27	10,2	64	100,0
Saygı-Sevgi gösteren		19	9,0	20	7,4	28	10,6	67	100,0
Geçimli olan		6	2,9	8	2,9	5	1,9	19	100,0
Fedakar		1	0,5	1	0,4	1	0,4	3	100,0
Kibar		3	1,4	2	0,7	2	0,8	7	100,0
Uyumlu olan		8	3,8	8	2,9	4	1,5	20	100,0
Güler yüzlü		2	1,0	5	1,8	1	0,4	8	100,0
Cana Yakın		4	1,9	1	0,4	6	2,3	11	100,0
Yardımsaver		15	7,1	28	10,3	21	8,0	64	100,0
Tertipli-Düzenli		1	0,5	2	0,7	0	0,0	3	100,0
Yalan Söylemeyen		12	5,7	21	7,7	13	4,9	46	100,0
Paylaşımçı		23	11,0	15	5,5	12	4,5	50	100,0
Terbiyeli		2	1,0	4	1,5	4	1,5	10	100,0
Zeki		3	1,4	4	1,5	0	0,0	7	100,0
Dürüst		15	7,1	25	9,2	23	8,7	63	100,0
Çalışkan		7	3,3	6	2,2	8	3,0	21	100,0
Kötü davranışları uyaran		3	1,4	6	2,2	4	1,5	13	100,0
Anlayışlı		1	0,5	2	0,7	3	1,1	6	100,0
Oyun oynayabilen		2	1,0	1	0,4	6	2,3	9	100,0
Toplam		210	100,0	272	100	264	100,0	746	100,0

Çocukların her üç sınıf düzeyinde de iyi arkadaşı en çok yanında olan ve iyi olan kişi olarak ilk sıralarda tanımladıkları görülmektedir. Arkadaşın yanında olan biri olma ölçütü 6. sınıflarda 27 kişi (%25,4), 7. sınıflarda 31 kişi (%31,9), 8. sınıflarda 35

kişi (%35,7) tarafından dile getirilmiştir. Ardından iyi arkadaşın iyi olan kişi olarak tanımlanmasıyla ilgili bulgulara bakıldığında 6. sınıflardan 32 kişi (%30,1), 7. sınıflardan 22 kişi (%22,6), 8. sınıflardan 27 kişi (%27,5) kişinin bu yönde görüş bildirdiği ortaya çıkmaktadır. İyi arkadaş kavramının saygı-sevgi gösteren kişi olarak belirten öğrencilerin sınıf düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında 6. sınıflardan 19 kişi (%17,9), 7. sınıflardan 20 kişi (%20,6), 8. sınıflardan 28 kişi (%28,5) görüş olarak bildirmiştir. sınıf düzeylerine göre bir karşılaştırma yapıldığında 8. sınıf öğrencilerinin yanında olan saygı-sevgi gösteren sırdaş olan, iyi olan, güvenilir olan gibi bir kişiyle uzun süreli ve derin ilişkiler geliştirme açısından gerekli olan özelliklere 6. ve 7. sınıf öğrencilerine göre daha çok önem verdikleri söylenebilir.

Aynı tabloda görüldüğü gibi tertipli ve düzenli olma ve zeki olma 8. sınıflar için iyi arkadaş kavramı içerisinde yer alan bir özellik olmadığı ortaya çıkmaktadır.

4.3. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşleriyle İlgili Bulgular

Bu kısımda çocukların kötü arkadaş konusundaki görüşlerinin neler olduğunun okul, sınıf düzeyi ve cinsiyete göre dağılımlarıyla ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.3.1. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin kötü arkadaş konusundaki görüşlerinin okullara göre frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili bulgular Tablo 13'te yer almaktadır.

Tablo 13."Sana Göre Kötü Arkadaşın Özelliklerini Yazın" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşler	Ortaokulunda						Toplam	
	Üskül		Burç		YİBO		F	%
	f	%	f	%	f	%		
Tembel	7	2,3	5	2,5	5	1,5	17	100,0
Kötü	28	9,2	30	15,1	45	13,9	103	100,0
Geçimsiz olan	20	6,5	10	5,0	26	8,0	56	100,0
Cimri	23	7,5	6	3,0	28	8,7	57	100,0
Kurnaz	0	0,0	0	0,0	2	0,6	2	100,0
Kavgacı	13	4,2	8	4,0	13	4,0	34	100,0
Paylaşımçı olmayan	10	3,3	3	1,5	7	2,2	20	100,0
Şımarık	11	3,6	2	1,0	5	1,5	18	100,0
Arkadan konuşan	22	7,2	11	5,5	14	4,3	47	100,0
Yaramaz olan	0	0,0	1	0,5	5	1,5	6	100,0
Yalan söyleyen	24	7,8	30	15,1	33	10,2	87	100,0
Güvenilmez	8	2,6	8	4,0	20	6,2	36	100,0
Sırdaş olmayan	21	6,9	9	4,5	14	4,3	44	100,0
Hırsız	8	2,6	6	3,0	6	1,9	20	100,0
Saygısız	11	3,6	5	2,5	9	2,8	25	100,0
Yardımsever olmayan	10	3,3	9	4,5	6	1,9	25	100,0
Bencil olan	11	3,6	6	3,0	9	2,8	26	100,0
Yanında olmayan	7	2,3	13	6,5	6	1,9	26	100,0
Dürüst olmayan	5	1,6	5	2,5	8	2,5	18	100,0
Sevgisiz olan	11	3,6	6	3,0	4	1,2	21	100,0
Alay eden	3	1,0	6	3,0	7	2,2	16	100,0
Kötü alışkanlıklara yönlendiren	26	8,5	13	6,5	32	9,9	71	100,0
Terbiyesiz	13	4,2	4	2,0	16	5,0	33	100,0
Küfür eden	14	4,6	3	1,5	3	0,9	20	100,0
Toplam	306	100	199	100	323	100	828	100,0

Kötü arkadaş konusundaki görüşlerin okullara göre dağılımına bakıldığında kötü olma özelliği (kötü kalpli, kötü davranan, kötü huylu, kötülük yapan) üç okulda da ilk sırada yer almaktadır. Bu özellik için görüş bildiren okullardan alt SEDi temsil

eden YİBO'da 45 kişi (%14,9) ilk sırada yer almakta, bunu sırasıyla üst SEDİ temsil eden Burç Ortaokulunda 30 kişi (%10,0) ve orta SEDİ temsil eden Üskül Ortaokulunda 28 kişi (%9,3) ile takip etmektedir. Yine her üç okulda da yalan söyleyen olma kötü arkadaşın bir özelliği olarak görülmüştür. YİBO'da kötü arkadaşın özellikleri olarak ilk beş sırada kötü olma, yalan söyleyen olma, kötü alışkanlıklara yönlendirme, cimri olma, güvenilmez olma yer almaktadır. Burç Ortaokullarda ise kötü arkadaşın özellikleri olarak kötü olma, yalan söyleyen olma, yanında olmayan, kötü alışkanlıklara yönlendireni, arkadan konuşan görülmüştür. Üskül Ortaokulunda ise kötü olma, kötü alışkanlıklara yönlendiren, yalan söyleyen, cimri, arkadan konuşan kötü arkadaşın özellikleri olarak görülmüştür.

Üskül Ortaokulunda kurnaz, yaramaz olma gibi özellikler öğrenciler tarafından kötü arkadaşın özellikleri olarak ele alınmamıştır. Kurnaz olma özelliği ise Burç Ortaokulunda ki öğrenciler tarafından kötü arkadaşın özellikleri olarak ele alınmamıştır.

4.3.2. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. 8. sınıf öğrencilerinin kötü arkadaş konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili bulgular Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14."Sana Göre Kötü Arkadaşın Özelliklerini Yazın" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşlık Konusundaki Görüşler	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek			
	f	%	f	%	F	%
Tembel	9	2,0	8	2,8	17	100,0
Kötü	61	13,7	40	14,0	101	100,0
Geçimsiz olan	31	7,0	31	10,9	62	100,0
Cimri	21	4,7	10	3,5	31	100,0
Kurnaz	0	0,0	2	0,7	2	100,0
Kavgacı	20	4,5	12	4,2	32	100,0
Paylaşımçı olmayan	12	2,7	8	2,8	20	100,0
Şımarık	8	1,8	10	3,5	18	100,0
Arkadan konuşan	39	8,8	8	2,8	47	100,0
Yaramaz olan	2	0,5	4	1,4	6	100,0
Yalan söyleyen	54	12,2	33	11,6	87	100,0
Güvenilmez	22	5,0	14	4,9	36	100,0
Sırdaş olmayan	27	6,1	16	5,6	43	100,0
Hırsız	9	2,0	11	3,9	20	100,0
Saygısız	15	3,4	8	2,8	23	100,0
Yardımsız olmayan	11	2,5	14	4,9	25	100,0
Bencil olan	16	3,6	6	2,1	22	100,0
Yanında olmayan	12	2,7	12	4,2	24	100,0
Dürüst olmayan	12	2,7	6	2,1	18	100,0
Sevgisiz olan	10	2,3	7	2,5	17	100,0
Alay eden	9	2,0	2	0,7	11	100,0
Kötü alışkanlıklara yönlendiren	22	5,0	17	6,0	39	100,0
Terbiyesiz	11	2,5	2	0,7	13	100,0
Küfür eden	11	2,5	4	1,4	15	100,0
Toplam	444	100	285	100	729	100,0

Tablo incelendiğinde kötü olma (kötü huylu, kötü kalpli, kötü davranan) özelliğinin diğerlerine göre yüksek oranda ve kızlardan 61 kişi (%35,4) erkeklerden 40 kişinin (%31,0) tarafından kötü arkadaş tanımı içinde ele alındığı görülmektedir. Bunu yalan söyleyenin takip ettiği, kötü arkadaşı yalan söyleyen olarak kızlardan 54

kişi (%31,3) erkeklerden 33 kişinin (%25,5) tanımladığı görölmektedir. Geçimsiz olma kötü arkadaş görüşü olarak bildirilen bir diğer özellik olmakla beraber bu özelliğin dağılımı kızlarda 31 kişi (%18) erkeklerde ise 31 kişi (%24,0) olarak bulunmuştur.

Kız ve erkeklerin yetiştirilme tarzının farklılığına dayalı olarak ortaya çıkan toplumsallaşma konusundaki farklılaşmaya paralel biçimde kızların, yardımseverlik ve güvenilirlik özelliklerine daha fazla önem verdikleri, erkeklerin ise geçimsizlik saldırganlık ve küçük düşürücü bireyler olma gibi daha çok erkeklerde görülen ve toplum tarafından onaylanmayan olumsuz kişilik özelliklerine sahip olan kişileri kötü olarak nitelendirdikleri söylenebilir. Böyle kişilerle arkadaşlık yapmaları ile kendilerinin de bu şekilde değerlendirileceği ve toplumdan dışlanacakları kaygısı yaşadıkları sonucuna varılabilir.

4.3.3. Çocukların Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşlerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. 8. sınıf öğrencilerinin kötü arkadaş konusundaki görüşlerinin sınıf düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 15'da verilmiştir.

Tablo 15."Sana Göre Kötü Arkadaşın Özelliklerini Yazın" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Kötü Arkadaş Konusundaki Görüşler	Sınıflar						Toplam	
	6. Sınıflar		7. Sınıflar		8. Sınıflar		F	%
	f	%	f	%	f	%		
Tembel	6	2,6	3	1,1	8	3,3	17	100,0
Kötü	36	15,5	30	10,7	35	14,3	101	100,0
Geçimsiz olan	28	12,0	17	6,0	16	6,6	61	100,0
Cimri	6	2,6	11	3,9	14	5,7	31	100,0
Kurnaz	1	0,4	1	0,4	1	0,4	3	100,0
Kavgacı	16	6,9	9	3,2	7	2,9	32	100,0
Paylaşımçı olmayan	7	3,0	8	2,8	5	2,0	20	100,0
Şımarık	4	1,7	10	3,6	4	1,6	18	100,0
Arkadan konuşan	6	2,6	16	5,7	25	10,2	47	100,0
Yaramaz olan	3	1,3	2	0,7	1	0,4	6	100,0
Yalan söyleyen	25	10,7	38	13,5	24	9,8	87	100,0
Güvenilmez	4	1,7	15	5,3	17	7,0	36	100,0
Sırdaş olmayan	10	4,3	18	6,4	16	6,6	44	100,0
Hırsız	11	4,7	7	2,5	2	0,8	20	100,0
Saygısız	8	3,4	7	2,5	11	4,5	26	100,0
Yardımsız olmayan	5	2,1	15	5,3	5	2,0	25	100,0
Bencil olan	5	2,1	13	4,6	8	3,3	26	100,0
Yanında olmayan	7	3,0	11	3,9	5	2,0	23	100,0
Dürüst olmayan	4	1,7	9	3,2	5	2,0	18	100,0
Sevgisiz olan	9	3,9	7	2,5	5	2,0	21	100,0
Alay eden	6	2,6	7	2,5	3	1,2	16	100,0
Kötü alışkanlıklara yönlendiren	18	7,7	6	2,1	11	4,5	35	100,0
Terbiyesiz	6	2,6	16	5,7	14	5,7	36	100,0
Küfür eden	2	0,9	5	1,8	2	0,8	9	100,0
Toplam	233	100	281	100	244	100	758	100,0

Çocukların kötü arkadaş konusundaki görüşlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde; kötü olma özelliğinin %35,7 ile 8. sınıflarda ve %32,9 ile 6. sınıflarda ilk sırada yer aldığı, 7. sınıflarda ise %30,4 ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bir diğer kötü arkadaş özelliği olan yalan söyleme ise 7. sınıflarda %39,1 ile birinci sırada yer almıştır. 9,1 ile birinci sırada yer almıştır. Bir diğer kötü arkadaş özelliği olan yalan söyleme 6. sınıflarda 25 (%23,5) kişi ile 8. sınıflarda 24 kişi ile (%24,7) ikinci sırada yer almıştır. 6. sınıflarda kötü arkadaş tanımlarken kötü olma, geçimsiz olma, yalan söyleme, kötü alışkanlıklara yönlendirme, kavgacı olma özellikleriyle ilk sırada yer alırken, 7. sınıflarda kötü olma, yalan söyleme, sırdaş olmayan, geçimsiz olan, arkadan konuşan, yardımsever olmayan özellikleriyle ilk sıralarda yer almış. 8. sınıflarda ise kötü olma, yalan söyleme, geçimsiz olma arkadan konuşan olma, güvenilmez olmayla ilk sıralarda yer almıştır.

Görüldüğü gibi kötü arkadaş özellikleri 6. 7. ve 8. sınıflarda benzer özellikler göstermektedir. Öğrenciler kötü olan, yalan söyleyen, geçimsiz olan, arkadan konuşan ve sırdaş olmayan öğrencilerle arkadaşlık kurmak istememektedir.

4.4. Çocukların Arkadaş Edinmeyi Kolay ya da Zor Bulmalarıyla İlgili Bulgular

Bu kısımda çocukların arkadaş edinmeyi kolay ya da zor bulmaları ile ilgili görüşlerinin neler olduğuna yer verilmiş; ardından sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre kolay ya da zor bulma nedenleri üzerinde durulmuştur.

4.4.1. Çocukların Arkadaş Edinmeyi Kolay Ya da Zor Bulmaları İle İlgili Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş edinmeyi kolay ya da zor bulmaları ile ilgili elde edilen bulgular Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 16."Arkadaş Edinmek Kolay mı zor mu" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaş Edinmek	f	%
Kolay	93	30,8
Zor	208	69,2
Toplam	301	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi arkadaş edinmenin çocuklar için zor olduğu söylenebilir. Çünkü 301 kişiden 208 (%69,2) kişi arkadaş edinmenin kolay olduğunu söylerken 93 (%30,8) kişi kolay olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

4.4.2. Çocukların Arkadaş Edinmeyi Kolay Ya da Zor Bulma Nedenlerinin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi

Öğrencilerin arkadaş edinmeyi kolay ya da zor bulma nedenleriyle ilgili açıklamalar incelenmiş ve sınıf düzeylerine ve cinsiyetlerine göre sınıflandırılmıştır.

4.4.2.1. Arkadaş Edinmenin Zor Olduğunu Söyleyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler

Arkadaş edinmenin zor olduğu yönünde görüş bildiren 8. sınıf kız öğrencilerinin gösterdiği nedenler başında karşıdaki insana güvenememe yer almıştır. Daha sonra kendi kişilik özelliklerinden dolayı zor (utanıyor-sıkılıyor-çekiniyor) olması, karşı tarafı anlamanın zor olması, doğru insanı seçmenin zorluğu gibi ifadeler yer almıştır.

Arkadaş edinmenin zor olduğu yönünde görüş bildiren 8. sınıf erkek öğrencilerinin gösterdiği nedenler karşısında karşı tarafın kötü olması ve kötü huylarının olması (sigara içmesi, esrar kullanması) yer almaktadır. Daha sonra karşı tarafın olumsuz kişilik özellikleri, karşı tarafa yaklaşmanın zor olması, karşı tarafın güvenilmez olması gibi ifadeler yer almaktadır.

Görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin arkadaş edinmenin zorlukları ile ilgili yaptıkları açıklamaları arasında benzerlik bulunmakla birlikte erkeklerin kızlardan farklı olarak karşı tarafın kişisel özelliklerine biraz daha fazla önem verdikleri anlaşılmaktadır.

4.4.2.2. Arkadaş Edinmenin Kolay Olduğunu Söyleyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Kolaylıkla İlgili Açıklamaları

Arkadaş edinmenin kolay olduğunu söyleyen 8. sınıf kız öğrencilerin gösterdiği nedenlerin başında karşıdaki insanın nasıl biri olduğunu tahmin ettikleri için kolayca arkadaşlık kurdukları gelmektedir. Daha sonra kendi olumlu kişisel özelliklerinin olması (arkadaş canlısı, sıcak kanlı, paylaşımcı olma), karşıdaki insanın olumlu kişilik özelliklerinin olması, arkadaşlık teklif etme ve tanışma gibi ifadeler yer almıştır.

Arkadaş edinmenin kolay olduğunu söyleyen 8. sınıf öğrencilerin gösterdiği nedenlerin başında ise kendi olumlu kişisel özelliklerinden dolayı kolay olması (iyi geçinme, saygı gösterme, paylaşımcı olma, yardım etme, dürüst olma) gelmektedir.

Bunu seninle ilgilenmesi, sevgi saygı göstermesi, karşıdaki insana iyi davranmak gibi ifadeler izlemiştir.

Kız ve erkek öğrencilerin gösterdiği nedenler arasında kendisindeki olumlu kişilik özelliklerinden dolayı tanımadaki kolaylık ve oyun oynayarak arkadaş edinme her iki cins içinde geçerli olan nedenler arasında yer almıştır. Bunun dışında arkadaş edinmede kızların, geçimli olma, karşıdakine iyi davranma, arkadaşlık teklif etme konusuna erkeklerden daha fazla değer verdikleri görülmektedir.

4.4.2.3. Arkadaş Edinmenin Zor Olduğunu Söyleyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler

Kızlar ilk sırada karşı tarafın güvenilir olması erkekler ise karşı tarafı tanımak için zaman gereklidir gibi bir nedene yer vererek kızların daha çok karşıdaki insanın kişilik özelliklerini, erkeklerin ise kendi ölçütlerinin karşılanmasını ön plana koydukları görülmektedir.

Arkadaş edinmenin zor olduğunu söyleyen 7. sınıf kız öğrencilerin gösterdiği nedenlerden bir tanesi karşı tarafın güvenilir olmasıdır. Daha sonra karşı tarafın olumsuz özellikleri, karşı tarafın uygunluğu ve tanımak için zaman gereklidir gibi ifadelerin yaygın olduğu görülmektedir.

Arkadaş edinmenin zor olduğunu söyleyen 7. sınıf erkek öğrencilerin gösterdiği nedenlerin birincisi ise karşı tarafı tanımak için zaman gereklidir ifadesinin olmasıdır. Devamında ise karşı tarafın kötü olması ve kötü huylarının olması, güvenilir olması, karşı tarafın yanına yaklaşmanın zor olduğu ve karşı tarafın olumsuz özelliklerinin olması gibi ifadeler yer almaktadır.

Kız ve erkek öğrenciler, karşı tarafın olumsuz özellikleri, karşı tarafı tanımak için zaman gerekmesi gibi ifadeleri ortak olarak görmektedir. Kızlar daha çok karşı tarafı tanımadıkları için zorlandıkları erkeklerin ise hemen tanışmadıkları için zorlandıkları görülmektedir.

4.4.2.4. Arkadaş Edinmenin Kolay Olduğunu Söyleyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Kolaylıkla İlgili Açıklamaları

Arkadaş edinmenin kolay olduğu yönünde görüş bildiren 7. sınıf kız öğrencilerin gösterdiği nedenlerden ilk sırada, arkadaş olmak için teklifte bulunma gelmektedir. Ondan sonra, kendi olumlu kişisel özelliklerinden dolayı (iyi davranma, iyi geçinme gibi), oyun oynayarak tanışma, karşı tarafın uygunluğu gibi ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

Arkadaş edinmenin kolay olduğu yönünde görüş bildiren 7. sınıf erkek öğrencilerin gösterdiği nedenlerin başında karşı tarafın güvenilir olması yer almaktadır. Daha sonra arkadaş edinmek için teklifte bulunma, karşı tarafın sevgi ve saygı göstermesi, karşı tarafın olumlu özellikleri, aynı mekanda olduklarında kolay gibi nedenlerle arkadaş edinmeyi kolay bulmuşlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin gösterdiği nedenler arasında kendi olumlu kişilik özelliklerinden dolayı, arkadaş olmak için teklifte bulunma, karşı tarafın uygunluğu gibi ortak verilen cevaplar görülmektedir. Kızların bu dönemde kızların daha fazla arkadaş edinmeye yöneldikleri, erkeklerin ise oyun oynarken ya da aynı ortamda bulunulduğunda ancak arkadaş edinebildikleri fark edilebilmektedir.

4.4.2.5. Arkadaş Edinmenin Zor Olduğunu Söyleyen 6. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler

Arkadaş edinmenin zor olduğu yönünde görüş bildiren 6. sınıf kız öğrencilerin gösterdiği nedenlerin başında karşıdaki insana güvenememe gelmiştir. Bunu arkadaş kazanmanın zaman alması, karşıdaki insanla anlaşmanın zor olması, karşıdaki insanın iyi davranıp davranmayacağı konusundaki tereddüt, kendini karşıdaki insana sevdirmenin zor olduğu, hemen yakınlık kuramadığından ve konuşmanın zor gelmesi ifadeleri izlemiştir.

Arkadaş edinmenin zor olduğu yönünde görüş bildiren 6. sınıf erkek öğrencilerin gösterdiği nedenler başında, karşı tarafın kötü olması ve kötü alışkanlıklarının olması (yalan söylemesi, bencil olması, kötü madde kullanması)

birinci sırayı almıştır. Ardından karşı tarafla anlaşmanın zorluğu, karşı tarafın güvenilmez olması, tanışırken utangaç olunması, doğru insanı seçmenin zorluğu gibi gerekçeler gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin gösterdiği nedenler arasında, karşı tarafa güvenememe, karşı tarafla anlaşmanın zor olması yönünden benzerlik olduğu görülmektedir. Ancak erkek öğrencilerin iletişim yönünden eksik kaldığı, kızların ise karşı taraftaki insana biraz daha ihtiyatlı davrandığı görülmektedir.

4.4.2.6. Arkadaş Edinmenin Kolay Olduğunu Söyleyen 6. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Yaygın Olarak Gösterdikleri Nedenler

Arkadaş edinmenin kolay olduğu yönünde görüş bildiren 6. sınıf kız öğrencilerin gösterdiği nedenlerin başında kendini iyi göstererek bu iyiliği devam ettirme gelmiştir. Bunu; arkadaş olmak için teklifte bulunma, kendi olumlu kişisel özelliklerinden dolayı kolay olması (sıcak kanlı olma, güvenilir olma, geçimli olma, anlayışlı olma), oyun oynayarak tanışma ve karşı taraftaki insanın olumlu kişilik özelliklerinden dolayı kolay (iyi insan olma, paylaşımcı olma) olması takip etmiştir.

Arkadaş edinmenin kolay olduğu yönünde görüş bildiren 6. sınıf erkek öğrencilerin gösterdiği nedenlerin başında arkadaş edinmek için teklifte bulunma almıştır. Bunu kendi olumlu kişilik özelliklerinden dolayı (sıcak kanlı olma, sırdaş olma, güvenilir olma) karşıdaki insanın olumlu özelliklerinden dolayı, birlikte oyun oynama teklifinde bulunma, karşıdaki insana iyi davranmak gibi açıklamalar izlemiştir.

Kız ve erkek öğrencilerin arkadaş edinmenin kolay olduğunu söyleme nedenlerinin arasında iyi davranmak, arkadaş olmak için teklifte bulunmak, kendi olumlu kişilik özelliklerinin olması görüşlerinin ortak olduğu görülmektedir. Kızların daha kolay arkadaş edindiği erkeklerin ise bir etkinlik ya da oyun içerisinde kendiliğinden gelişen ortamlarda daha rahat oldukları ve kolay arkadaş edinebildikleri söylenebilir.

4.5. Çocukların Arkadaş Seçiminde Cinsiyetin Önemli Olup Olmaması İle İlgili Bulgular

Bu kısımda çocukların arkadaş seçiminde cinsiyetin belirleyici bir değişken olup olmadığı ile ilgili görüşlere bakılmıştır. Daha sonra sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre bu konudaki görüşlerin nedenleri ve açıklamaları incelenmiştir.

4.5.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Cinsiyetin Önemi Konusundaki Görüşleri İle İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık seçiminde cinsiyet konusundaki görüşleri ile ilgili bulgular Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 17. "Arkadaşımı Seçerken Kendi Cinsiyetinden Olanları mı, Karşı Cinsten Olanları mı seçersin" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşımı Seçerken	F	%
Kendi cinsimden olanları seçerim	104	34,5
Karşı cinsten olanları seçerim	0	0
Fark etmez	197	65,5
Toplam	301	100,0

Tablo incelendiğinde fark etmez seçeneğinin en yüksek frekans ve yüzdelerle sahip olduğu, bunu sırasıyla kendi cinsinden olanları ve karşı cinsten olanları izlediği görülmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaşlarını her iki cinsten de seçme eğiliminde oldukları, özellikle karşı cinsten tercih edenlerin sıfır olduğu görülmektedir.

4.5.2. Çocukların Arkadaş Seçiminde Cinsiyet Konusundaki Görüşlerinin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre İfade Edilişi İle İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş seçiminde cinsiyet konusundaki görüşleri sınıf düzeyi ve cinsiyete göre aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

4.5.2.1. Arkadaş Seçiminde Kendi Cinsiyetinde Olanları Seçen ve Fark Etmez Diyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Bu Konudaki Nedenleri

Arkadaş seçiminde 8. sınıf kız öğrencilerin kendi cinsiyetinde olanları seçme nedenlerine bakıldığında, ilk sırada kızlarla iyi geçinirim ifadesi gelmektedir. Daha sonra kendi cinsimle daha çok şey paylaşabilirim, kızların kişisel özelliklerinden (sırdaş olma, iyi olma, güvenilir olma), her şeyi paylaşabilme, erkeklerle uğraşamam gibi ifadeler yer almaktadır.

Fark etmez diyen 8. sınıf kız öğrencilerin nedenlerine bakıldığında ise birinci sırada herkes insandır ifadesi gelmektedir. Daha sonra arkadaş arkadaşdır, iyi insansa fark etmez, karşı cins iyi davranıyorsa fark etmez, cinsiyetine göre değil davranışına göre seçerim, bazı konularda kızlar bazı konularda erkekler yardımcı olur, cinsiyet ayrımı yaparsak arkadaş olamayız gibi ifadeler yer almaktadır.

Arkadaş seçiminde 8. sınıf erkek öğrencilerin kendi cinsinden olanları seçme nedenine bakıldığında, birinci neden olarak erkeklerin kişisel özelliklerinden dolayı (dürüst, temiz, sırdaş) gelmektedir. Daha sonra her yerde beraber olduğum için, iletişim daha kolay olduğu için, yanında istediğim gibi davranırım, karşı cinsle gezmek ayıp karşılanır gibi ifadeler yer almaktadır. Bu konuda fark etmez diyen 8. sınıf erkek öğrencilerin birinci nedeni ise iyi insan olsun fark etmez gelmektedir. Ondan sonra arkadaş arkadaşdır, iyi davranıyorsa fark etmez, cinsiyet ayırt etmek iyi bir şey değil, kendi cinsin bazen anlamaz seni gibi ifadeler gelmektedir.

Fark etmez diyen kız ve erkek öğrencilerin sayısı kendi cinsini seçenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise ayrımcılık yapmak istemedikleri, herkesi eşit görmek istedikleri ve herkese eşit davranmalarındır.

4.5.2.2. Arkadaş Seçiminde Kendi Cinsinden Olanları Seçen ve Fark Etmez Diyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Bu Konudaki Nedenleri

Arkadaş seçiminde kendi cinsinden olanları seçen 7. sınıf kız öğrencilerin nedenlerine bakıldığında en büyük neden olarak kendi cinsimle daha iyi anlaşırım ifadesi yer almaktadır. Bunu kendi cinsimle daha yakın olurum, kızların kişisel özelliklerinden dolayı (sırdaş, iyi olma, iyi kalpli olma gibi) birlikte yapılan ortak etkinliklerden dolayı gibi nedenler dikkati çekerken fark etmez diyen 7. sınıf kız öğrencilerin iyi olsun fark etmez, güvenilir olursa cinsiyet fark etmez, arkadaş arkadaşdır, dürüst ve saygılı olması yeterli, ikisi de insan gibi ifadeler yer almıştır.

Arkadaş seçiminde kendi cinsiyetinden olanları seçen 7. sınıf erkek öğrencilerin nedenlerine bakıldığında kendi cinsimdeki biriyle her şeyi paylaşırım, kendi cinsinin olumlu kişilik özelliklerinden dolayı (dürüst, temiz, iyi kalpli, iyi davranan) birlikte yapılan etkinliklerden dolayı (futbol, gezme gibi) gibi nedenler kendi cinsinden olan birini seçme eğilimini arttırmaktadır. Bu konuda fark etmez diyen 7. sınıf erkek öğrencilerin gösterdiği nedenler arkadaş arkadaşdır, iyi olduktan sonra fark etmez, insanlar eşittir, sevgi ve saygılı olması cinsiyetten daha önemli, geçimli olursa fark etmez şeklinde ifade etmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin kendi cinsiyetinde olanları seçme nedenleri arasında ağırlığın birlikte yaptıkları etkinlikler, olumlu kişilik özelliklerinin olması, daha çok şeyi paylaşma olduğu söylenebilir. Yine kız ve erkek öğrencilerin fark etmez yanıtlarında ise dikkati çeken nokta her iki cins ile de arkadaş olabilmeyi başarabilme, ayrımcılık yapmaması, arkadaş arkadaşdır bu yüzden cinsiyetin aranmadığı, birlikte yapılan ortak etkinliklerden dolayı böyle bir ayrıma ihtiyaç duyulmadığı yönünde olmasıdır.

4.5.2.3. Arkadaş Seçiminde Kendi Cinsinden Olanları Seçen ve Fark Etmez Diyen 6. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Bu Konudaki Nedenleri

Arkadaş seçiminde kendi yaş grubunda olmasının önemli olmadığını söyleyen 6. sınıf kız öğrencilerinin nedenleri incelendiğinde yardımsever olursa fark etmez, arkadaş arkadaşdır, iyi insansa fark etmez, iyi anlaşabilirsem fark etmez gibi ifadeler dikkati çekmiştir.

Arkadaş seçiminde kendi cinsinden olanları tercih eden 6. sınıf erkek öğrencilerin nedenlerine bakıldığında; daha iyi anlaşabilme, daha iyi oyun oynayabilme, erkeklerin kişilik özelliklerinden dolayı (sırdaş olma, iyi olma, iyi kalpli olma, ilgi ve sevgi gösterme, hoşgörülü olma), birlikte yapılan ortak etkinliklerden dolayı gibi özelliklerin önemli olduğu görülmektedir. Fark etmez diyen 6. sınıf erkek öğrenciler ise arkadaş seçmeme, her iki cinside sevmeme, onlarında üzülebileceğini düşünme ve birlikte yapılan etkinliklerden dolayı (oyun oynama gibi) cinsiyet ayrımı yapmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Yukarıdaki bulgularda da görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin kendi cinsiyetinden birini arkadaş olarak seçme nedenleri benzerlik göstermektedir. Ancak 6. sınıf kız öğrencilerin kendi cinsini arkadaş olarak seçme nedenlerini iyi bir kızın bu şekilde davranması gerektiği ve erkeklerden utandığı şeklinde göstermesi dikkati çekmektedir. Bu yanıtlar toplumun kız çocuklardan beklentilerinin ve kız çocuklarına karşı biraz daha baskıcı olan yetiştirilme tarzının hissedildiğinin göstergesi olabilir.

4.6. Çocukların Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Gurubundan Olup Olmamaya İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular

Bu kısımda çocukların arkadaş seçiminde yaşın önemli olup olmaması konusundaki görüşlerinin neler olduğuna bakılmıştır. Daha sonra sınıf düzeyleri ve cinsiyete göre bu konudaki görüşlerin nedenleri üzerinde durulmuştur.

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş seçiminde kendi yaş gurubundan olup olmama konusundaki görüşleriyle ilgili elde edilen bulgular Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 18." Arkadaşını Seçerken Kendi Yaş Grubundan Olması Önemli mi" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaşını seçerken kendi yaş gurubundan olması önemli mi?	F	%
Boş	3	1,0
Evet	159	52,8
Hayır	139	46,2
Toplam	301	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi, çocukların arkadaş seçiminde yaşın önemli olduğunu düşünen (%52,8) ve böyle düşünmeyen (%46,2) öğrencilerin sayısı hemen hemen aynıdır. Yani araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı arkadaş seçimine önem verirken, diğer yarısı bunun önemli olmadığına inanmaktadır.

4.6.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Grubundan Olup Olamama Konusundaki Görüşlerinin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre İfade Edilişiyile İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş seçiminde kendi yaş grubundan olup olmama konusundaki görüşlerinin sınıf düzeyi ve cinsiyete göre ifade edilişiyile ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.6.1.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Grubundan Olmasının Önemli Olduğunu ve Önemli Olmadığını Söyleyen 8. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Nedenleri

Arkadaş seçiminde yaşın önemli olduğunu söyleyen 8. sınıf kız öğrencilerin nedenlerine bakıldığında, kendi yaş grubum beni daha iyi anlar, dünya görüşümüz aynı olur, benim dertlerimi daha iyi anlar, güvенеbileceğim kişi olması önemli, kendimi daha rahat açarım gibi ifadeler yer almıştır.

Arkadaş seçiminde yaşın önemli olmadığını söyleyen 8. sınıf kız öğrencilerin nedenlerine bakıldığında, iyi insansa fark etmez, güveniyorsam fark etmez, olumlu kişilik özelliklerinin olması (yalan söylemeyen, sırdaş, iyi insan) saygı ve sevgi gösterebilir gibi ifadeler yer almıştır.

Arkadaş seçiminde yaşın önemli olduğunu söyleyen 8. sınıf erkek öğrencilerin nedenlerine bakıldığında ise küçüklerle uğraşmak zor, daha iyi anlaşırım, büyükler bizi kötü yola sevk eder, yaşından küçüklerle oynarsan alay edilir gibi yer almıştır.

Arkadaş seçiminde yaşın önemli olmadığını söyleyen 8. sınıf erkek öğrencilerin nedenlerine bakıldığında ise oda benim gibi insan, olumlu kişilik özelliklerinin olması, her zaman yanımda olması gibi noktalar üzerinde durulmuştur.

Kendi yaş grubundan olanları arkadaş olanları seçmeyle ilgili kızların ve erkeklerin görüşlerine bakıldığında fiziksel olarak benzer görünüme (boy gibi) sahip olma ve birlikte oyun oynama ve ders çalışma konusunda ortak yönlerinin olduğu

dikkati çekmektedir. Kızlar daha çok kendi yaş gurubuyla yaptıkları etkinliklerden dolayı seçme nedenini açıklarken, erkekler kendi yaş grubundakileri seçmemenin çevre tarafından ve aileler tarafından nasıl algılanacağına yönelik kaygıları doğrultusunda görüş bildirmişlerdir. Kız ve erkeklerin kendi yaşıtını seçmenin önemli olmadığı ile ilgili görüşleri karşılaştırıldığında, benzerliklerin olduğu söylenebilir. Yaşın önemli olmaması konusunda kızlar için geçerli olan, olumlu kişilik özelliklerinin yeterli olması, anlaşılma ve büyüklerle, küçüklerle yapılacak etkinliklerin olması gibi nedenler erkekler için de geçerli olmaktadır. Kızlar aynı zamanda yaşa göre anlaşma ve fikir birliğine önem verirken; erkekler arkadaşlığın yaşının olmadığı ve yanında olmanın yeterli bir özellik olduğu görüşünde birleşmektedir.

4.6.1.2. Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Gurubundan Olmasının Önemli Olduğunu ve Önemli Olmadığını Söyleyen 7. Sınıf Kız ve Erkek Öğrencilerin Nedenleri

Arkadaş seçiminde yaşın önemli olduğunu söyleyen 7. sınıf kız öğrencilerin nedenlerine bakıldığında, oyun oynayamama, yaşıtım olmayanla anlaşamam, kendi yaş grubumla paylaşacak daha çok şeyim olur, büyükler küçüklerle takılmak istemez, benim sıkıntılarımı daha iyi anlar gibi ifadeler yer almıştır.

Arkadaş seçiminde yaşın önemli olmadığını söyleyen 7. sınıf kız öğrencilerin nedenlerine bakıldığında ise olumlu kişilik özelliklerinin olması (sırdaş, güvenilir, iyi olması, şımarık olmaması) insan insandır, oyun oynayabiliyorsam fark etmez gibi ifadeler yer almıştır.

Arkadaş seçiminde kendi yaş gurubundan olmasının önemli olduğunu söyleyen 7. sınıf erkek öğrencilerin nedenlerine bakıldığında; kendi yaş grubum beni daha iyi anlar, büyüklerle ve küçüklerle oyun oynayamıyorum, büyüklerle ve küçüklerle iletişim kuramam, uyum sağlayamam gibi ifadeler yer almıştır. Arkadaş seçiminde kendi yaş gurubundan olmasının önemli olmadığını söyleyen 7. sınıf erkek

öğrencilerin nedenleri ise; arkadaş arkadaşdır, anlaştıktan sonra yaş fark etmez, dürüst olması yeterli gibi ifadeler yer almıştır.

7. sınıf kız ve erkek öğrencilerin yaşın önemli olmadığı yönündeki görüşleri karşılaştırıldığında; kızların ve erkeklerin görüşlerinde benzerlikler olduğu söylenebilir. Bunlar; arkadaşlığın yaşının olmadığı ve olumlu kişilik özelliklerinin daha önemli olduğu yönünde hem fikirdirler. Kız ve erkek öğrencilerin yaşın önemli olduğu yönündeki görüşlerinin nedenlerine bakıldığında kendi yaş gruplarıyla paylaşacak şeylerinin daha çok olması, kendi yaş gruplarının daha iyi anlayacağını düşünmesi ve kendi yaş gruplarıyla daha iyi iletişim kurmaları görülmektedir.

4.6.1.3. Arkadaş Seçiminde Kendi Yaş Grubundan Olmasının Önemli Olduğunu ve Önemli Olmadığını Söyleyen 6. Sınıf Kız Ve Erkek Öğrencilerin Nedenleri

Arkadaş seçiminde kendi yaş grubundan olmasının önemli olduğunu söyleyen 6. sınıf kız öğrencilerin nedenleri incelendiğinde kendi yaş grubunun olumlu kişisel özellikleri yaşlılarıyla yapılan ortak etkinlikler sınıftaki herkesin aynı yaşta olması ve büyüklerden korkma gibi nedenler yer almıştır. Fark etmez diyen 6. sınıf kız öğrencileri ise büyüklerle oynamak zevkli oluyor olumlu kişilik özelliklerinin olması yeterli (sırdaş, terbiyeli, dürüst, çalışkan, temiz, iyi gibi), oyun oynayabiliyorsam fark etmez gibi ifadeler yer almıştır. Arkadaş seçiminde kendi yaş grubundan olmasının önemli olduğunu söyleyen 6. sınıf erkek öğrencilerin gerekçeleri incelendiğinde yaşlılarıyla oynayabiliyor büyükler ve küçüklerle anlaşamaz, kendi yaşlılarıyla daha iyi anlaşıyor gibi ifadelerin ağırlıklı olarak dile getirildiği görülmüştür. Arkadaş seçiminde kendi yaş grubundan olmasının önemli olmadığını söyleyen 6. sınıf erkek öğrencilerin nedenleri ele alındığında iyi olması yeterli, arkadaşlık önemli yaş önemli değil, olumlu kişilik özelliklerinin olması yeterli görüşlerinin hakim olduğu görülmektedir.

6. sınıf kız ve erkek öğrencilerinin yaşla ilgili görüşleri karşılaştırıldığında yaşın önemli olduğunu söyleyen kız ve erkek öğrenciler arasında kendi yaş grubunun daha iyi anladığı, kendi yaş grubuyla daha kolay iletişim kurduğu noktalarında benzerlikler olduğu görülmektedir. Kızlar kendi yaşlarıyla fikirlerinin örtüştüğü, daha iyi anlaştığı gibi gerekçelerle yaşın önemserken erkekler yaşlarıyla oynayabilme ve ders yapabilme gerekçeleriyle yaşın önemli olduğu konusunda gerekçe bildirmişlerdir.

6. sınıf kız ve erkek öğrencilerin yaşın önemli olmadığı konusundaki görüşlerindeki benzerliklere bakıldığında; arkadaş seçmeme ve olumlu kişilik özelliklerinin olmasının yeterliliği üzerinde durulmuştur. Yaşın önemli olmadığının nedenleriyle ilgili görüşlerin cinsiyetlere göre farklılaştığı görülmektedir.

4.7. Çocukların Arkadaşlarını Seçerken Önem Verdiği Özellikler İle İlgili Bulgular

Bu kısımda çocukların arkadaş seçerken önem verdiği özellikler okul, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre incelenmiş ve bu konudaki bulgulara yer verilmiştir.

4.7.1. Çocukların Arkadaş Seçiminde Önemli Olan Özelliklerin Okullara Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş seçiminde önemli olan özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin okullara göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 19'de verilmiştir.

Tablo 19. Arkadaşını Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaş Seçiminde Önemli Özellikler	Ortaokullar						Toplam	
	Burç		Üskül		YİBO			
	f	%	f	%	f	%	F	%
İyi olması	36	22,1	38	20,0	42	20,2	116	100,0
Saygı - Sevgi gösteren	6	3,7	14	7,4	16	7,7	36	100,0
Dürüst	21	12,9	8	4,2	36	17,3	65	100,0
Yalan söylemeyen	10	6,1	9	4,7	16	7,7	35	100,0
Küfür etmeyen	2	1,2	3	1,6	2	1,0	7	100,0
Temiz olan	2	1,2	8	4,2	9	4,3	19	100,0
Çalışkan olan	6	3,7	8	4,2	8	3,8	22	100,0
Ahlaklı olan	4	2,5	18	9,5	3	1,4	25	100,0
Yanında olan	10	6,1	3	1,6	6	2,9	19	100,0
Sırdaş olan	7	4,3	19	10,0	10	4,8	36	100,0
Hoşgörülü olan	5	3,1	2	1,1	8	3,8	15	100,0
Geçimli	6	3,7	6	3,2	22	10,6	34	100,0
Güvenilir	18	11,0	26	13,7	2	1,0	46	100,0
Şımarık olmayan	1	0,6	3	1,6	7	3,4	11	100,0
Uyumlu olan	9	5,5	6	3,2	7	3,4	22	100,0
Yardımsaver	11	6,7	8	4,2	5	2,4	24	100,0
Paylaşımçı	7	4,3	7	3,7	5	2,4	19	100,0
Anlayışlı	2	1,2	4	2,1	4	1,9	10	100,0

Çocuklar arkadaş seçerken önemli olan özelliklerin başında iyi olma (iyi kalpli, iyi davranan, iyi huylu, iyi düşünceleri olan) gelmektedir. İyi olma en fazla YİBO'da 42 kişi (%32,8) ardından Üskül Ortaokulundan 38 kişi (%46,3) ve Burç İlköğretim okulundan da 36 kişi (%39,5) tarafından önem verilen özellik olmuştur. Güvenilir olma Üskül Ortaokulunda 26 kişi (%31,7) Burç İlköğretim okulunda 18 kişi (%19,7) YİBO'da 2 kişi (%1,5) tarafından arkadaş seçiminin ilk sırasında yer alan özelliklerden birisi olarak verilmiştir. Arkadaş seçiminde önemli bir özellik olan sırdaş olma Üskül Ortaokulunda 19 kişi tarafından belirtilmiştir.

4.7.2. Çocukların Arkadaş Seçiminde Önemli Olan Özelliklerin Neler Olduğunun Cinsiyete Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş seçiminde önemli olan özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili bulgular Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Arkadaşımı Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Yüzde ve Frekans Değerleri

Arkadaş Seçiminde Önemli Özellikler	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek		F	%
	f	%	f	%		
İyi olması	68	18,5	48	23,1	116	100,0
Saygı - Sevgi gösteren	28	7,6	11	5,3	39	100,0
Dürüst	40	10,9	29	13,9	69	100,0
Yalan söylemeyen	21	5,7	14	6,7	35	100,0
Küfür etmeyen	2	0,5	5	2,4	7	100,0
Temiz olan	10	2,7	9	4,3	19	100,0
Çalışkan olan	10	2,7	13	6,3	23	100,0
Ahlaklı olan	12	3,3	14	6,7	26	100,0
Yanında olan	14	3,8	5	2,4	19	100,0
Sırdış olan	30	8,2	15	7,2	45	100,0
Hoşgörülü olan	7	1,9	3	1,4	10	100,0
Geçimli	15	4,1	4	1,9	19	100,0
Güvenilir	53	14,4	13	6,3	66	100,0
Şımarık olmayan	5	1,4	1	0,5	6	100,0
Uyumlu olan	14	3,8	8	3,8	22	100,0
Yardımsever	18	4,9	8	3,8	26	100,0
Paylaşımçı	14	3,8	5	2,4	19	100,0
Anlayışlı	6	1,6	3	1,4	9	100,0

Çocukların arkadaş seçiminde önemli olan özelliklerin neler olduğu cinsiyete göre incelendiğinde, iyi olma özelliği ilk sırada yer almaktadır. İyi olan kişiyi arkadaş olarak seçme eğilimi kızlarda %39,5 erkeklerde %37,2 olarak görülmektedir. Yine diğer bir özellik dürüst olan kişiyi seçme eğilimi kızlarda %23,2 ile üçüncü sırada yer alırken erkeklerde %22,4 ile 2. sırada yer almaktadır. Arkadaş seçiminde ortaya çıkan bir diğer özellik de güvenilir olma kavramıdır. Güvenilir olanı arkadaş olarak seçmenin oranlarına bakıldığında kızlar için 53 kişi (%30,8) ile ikinci sırada yer alırken, erkekler için 13 kişi (%10,8) ile 8. sırada yer almıştır. yalan söylemeyen kişinin arkadaş olarak seçilmesinin oranlarına bakıldığında kızlar için 21 kişi(%10,7) ile altıncı sırada erkekler için ise 14 kişi (%10,8) ile yedinci sırada yer almıştır.

Yukarıda açıklanan iyi olma dürüst olma güvenilir olma, yalan söylemeyen olma özelliklerinin kızlarda görülme sıklığı erkeklere göre daha yüksek frekans ve yüzdeliğe sahiptir. Dolayısıyla, kızların bu özelliklere daha çok önem verdiği söylenebilir.

Tabloda ortaya çıkan bir diğer nokta, saygı sevgi gösteren olma, yanında olma, sırdaş olma, uyumlu olma ve paylaşımcı olma kızlarda arkadaş seçiminde önemli olan özellikler içinde yer alırken, erkeklerde ahlaklı olma, sırdaş olma, çalışkan olma arkadaş seçiminde önemli olan özellikler olarak daha yüksek frekans ve yüzdeliğe sahiptir.

4.7.3. Çocukların Arkadaş Seçiminde Önemli Olan Özelliklerin Neler Olduğunu Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin arkadaş seçiminde önemli olan özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin okullara göre frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili elde edilen bulgular Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 20. Arkadaşını Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaş Seçiminde Önemli Özellikler	Sınıflar						Toplam	
	6. Sınıflar		7. Sınıflar		8. Sınıflar			
	f	%	f	%	f	%	F	%
İyi olması	52	28,0	35	17,9	28	15,0	115	100,0
Saygı - Sevgi gösteren	15	8,1	14	7,2	10	5,3	39	100,0
Dürüst	17	9,1	22	11,3	28	15,0	67	100,0
Yalan söylemeyen	12	6,5	9	4,6	10	5,3	31	100,0
Küfür etmeyen	4	2,2	3	1,5	0	0,0	7	100,0
Temiz olan	5	2,7	8	4,1	6	3,2	19	100,0
Çalışkan olan	9	4,8	7	3,6	7	3,7	23	100,0
Ahlaklı olan	12	6,5	7	3,6	8	4,3	27	100,0
Yanında olan	5	2,7	17	8,7	10	5,3	32	100,0
Sırdış olan	11	5,9	4	2,1	14	7,5	29	100,0
Hoşgörülü olan	3	1,6	5	2,6	5	2,7	13	100,0
Geçimli	10	5,4	5	2,6	5	2,7	20	100,0
Güvenilir	11	5,9	28	14,4	27	14,4	66	100,0
Şımarık olmayan	1	0,5	3	1,5	2	1,1	6	100,0
Uyumlu olan	7	3,8	6	3,1	7	3,7	20	100,0
Yardımsaver	8	4,3	11	5,6	7	3,7	26	100,0
Paylaşımıcı	3	1,6	10	5,1	5	2,7	18	100,0
Anlayışlı	1	0,5	1	0,5	8	4,3	10	100,0

Çocukların arkadaş seçiminde etmenlerin neler olduğu sınıf düzeylerine göre incelendiğinde durum şöyledir; arkadaş seçiminde etkili olan özelliklerden biri, iyi olmadır. İyi olma 6. sınıflarda 52 kişi(%49,0) tarafından ilk sırada görüş olarak sunulmuştur. 7. sınıflarda 35 kişi (%36,0) ve 8. sınıflarda 28 kişi (%28,5) ile iyi olma arkadaş seçiminde birinci sırada aranan özellik olmuştur. Diğer bir aranan özellik olan dürüst olma 6. sınıflarda 17 kişi (%16,0) 7. sınıflarda 22 kişi (%22,6) 8. sınıflarda 28 kişi (%28,5) ile aranan ikinci özellik olmuştur. arkadaş seçiminde güvenilir olma seçimi etkileyen bir diğer özellik olarak ortaya çıkmaktadır. 6. sınıflarda 11 kişi (%10,3) 7. sınıflarda 28 kişi (%28,8) 8. sınıflarda ise 27 kişi (%27,5) ile güvenilir olma aranan üçüncü özellik olmuştur. Son olarak sevgi-saygı gösteren arkadaş

seçiminde görülen bir özellik olmakta ve bu özelliğin dağılımında 6. sınıflarda 15 kişi, 7. sınıflarda 14 kişi, 8. sınıflarda 10 kişi olduğu görülmektedir.

8. sınıflarda çocukların arkadaş seçiminde küfür etmeme özelliği aranan bir özellik olmamıştır.

4.8. Çocukların Anne Babalarının Arkadaş Seçimine Karışmasıyla İlgili Görüşleri ve Arkadaş Seçiminde Aradıkları Özellikler Konusundaki Görüşleriyle İlgili Bulgular

Bu kısımda, anne-babanın çocuklarının arkadaş seçimine karışıp-karışmamasıyla ilgili görüşlerinin neler olduğu ve çocuklarının seçmelerini istedikleri arkadaş özelliklerinin neler olduğunun okul, cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre dağılımlarıyla ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.8.1. Çocukların Anne-Babalarının Arkadaş Seçimine Karışıp Karışmamasıyla İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne-babalarının arkadaş seçimine karışıp-karışmama konusundaki görüşleriyle ilgili bulgular Tablo 22'te yer almaktadır.

Tablo 21."Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olacağına Karışır mı" Arkadaşını Seçerken Senin İçin Önemli Özellikler Nelerdir" Sorusuna Verilen Cevapların Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne-baban arkadaş seçimine karışır mı?	F	%
Evet	183	60,7
Hayır	118	39,3
Toplam	301	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi anne babaların çocuklarının kimlerle arkadaş olacağına karıştığını düşünen öğrencilerin sayısı böyle düşünmeyen öğrencilere oranla daha yüksektir. Bu da anne-babaların çocuklarının arkadaş seçiminde etkili ve önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

4.8.2. Çocukların Anne-Babalarının Arkadaş Seçiminde Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf çocuklarının anne-babalarının arkadaş seçiminde aradıkları özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin okullara göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili elde edilen bulgular Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 22. " Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocukların anne-babalarının arkadaş seçiminde aramalarını istedikleri özellikler	Ortaokullar						Toplam	
	Burç		Üskül		YİBO		F	%
	f	%	f	%	f	%		
İyi olması	46	31,9	40	30,8	45	23,1	131	100,0
Temiz olması	1	0,7	4	3,1	11	5,6	16	100,0
Hırsız olmayan	0	0,0	3	2,3	4	2,1	7	100,0
Dürüst olan	16	11,1	10	7,7	37	19,0	63	100,0
Küfür etmeyen	0	0,0	0	0,0	4	2,1	4	100,0
Akrabalarımla	3	2,1	7	5,4	5	2,6	15	100,0
Çalışkan olan	12	8,3	7	5,4	20	10,3	39	100,0
Kötü ahlaklı olmaması	14	9,7	19	14,6	2	1,0	35	100,0
Yaramaz olmayan	1	0,7	0	0,0	1	0,5	2	100,0
Terbiyeli	8	5,6	7	5,4	5	2,6	20	100,0
Kendi yaşında	2	1,4	4	3,1	5	2,6	11	100,0
Yalan söylemeyen	5	3,5	4	3,1	7	3,6	16	100,0
Sırdaş	0	0,0	1	0,8	7	3,6	8	100,0
Doğru	2	1,4	4	3,1	2	1,0	8	100,0
Saygı sevgi gösteren	9	6,3	5	3,8	7	3,6	21	100,0
Yanında olan	4	2,8	4	3,1	7	3,6	15	100,0
Şımarık olmayan	0	0,0	1	0,8	7	3,6	8	100,0
Geçimli	5	3,5	2	1,5	3	1,5	10	100,0
Güvenilir	9	6,3	4	3,1	12	6,2	25	100,0
Tertipli düzenli	2	1,4	0	0,0	1	0,5	3	100,0
Yardımsever	5	3,5	4	3,1	3	1,5	12	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi çocukların bildirdiğine göre anne-babalar ilk sıralarda çocukların iyi olanları, dürüst olanları, kötü ahlaklı olmayanları, çalışkan olanları ve sevgi saygı gösterenleri arkadaş olanları seçmelerini istemektedir. Okullara göre bakıldığında; iyi olanları arkadaş olarak seçme en fazla Burç Ortaokulunda, dürüst olanı, çalışkan olanı, güvenilir olanı, temiz olanı seçme en fazla YİBO'da, kötü ahlaklı olmayanı seçme Üskül Ortaokulunda daha fazla görülmektedir. Üst SED'i temsil eden Burç Ortaokulunda sırasıyla iyi olanları, dürüst olanları, kötü ahlaklı olmayanları, çalışkan olanları ve terbiyeli olanları, orta SED'i temsil eden Üskül

Ortaokulunda ise sırasıyla iyi olanları, kötü ahlaklı olmayanları, dürüst olanları, terbiyelileri çalışkan olanları ve akrabaları seçme eğiliminin fazla olduğu bulunmuştur. Alt SED'i temsil eden YİBO'da ise sırasıyla iyi olması, dürüst olması, çalışkan olması, temiz olması, güvenilir olanları seçme eğiliminin fazla olduğu görülmektedir.

Tabloda görüldüğü gibi iyi olma özelliği bütün okullarda arkadaş seçiminde birinci sırada yer almıştır. Alt SED ve üst SED'i temsil eden YİBO ve Burç Ortaokulunda dürüst olanları seçme ikinci sırada yer almaktadır. Alt SED'i temsil eden YİBO'da üçüncü sırada çalışkan olma yer alırken, üst SED'i temsil eden Burç Ortaokulunda kötü ahlaklı olmama üçüncü sırada yer almaktadır.

Burç Ortaokulundaki çocukların bildirdiğine göre anne-babalar hırsız olmayan küfür etmeyen, sırdaş ve şımarık olmayan özellikteki çocukları arkadaş olarak seçmeyi tercih etmemektedir. Üskül Ortaokulunda anne-babalar küfür etmeyen, yaramaz olmayan, tertipli ve düzenli çocukları arkadaş olarak seçmeyi tercih etmemektedir.

4.8.3. Çocukların Anne Babalarının Arkadaş Seçiminde Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin anne-babalarının arkadaş seçiminde aradıkları özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 23." Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaş Seçiminde Önemli Özellikler	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek			
	f	%	f	%	F	%
İyi olması	76	27,7	55	29,4	131	100,0
Temiz olması	9	3,3	7	3,7	16	100,0
Hırsız olmayan	1	0,4	6	3,2	7	100,0
Dürüst olan	36	13,1	27	14,4	63	100,0
Küfür etmeyen	0	0,0	5	2,7	5	100,0
Akrabalarımla	5	1,8	8	4,3	13	100,0
Çalışkan olan	22	8,0	15	8,0	37	100,0
Kötü ahlaklı olmaması	23	8,4	12	6,4	35	100,0
Yaramaz olmayan	0	0,0	2	1,1	2	100,0
Terbiyeli	12	4,4	10	5,3	22	100,0
Kendi yaşında	4	1,5	10	5,3	14	100,0
Yalan söylemeyen	11	4,0	2	1,1	13	100,0
Sırdaş	6	2,2	1	0,5	7	100,0
Doğru	5	1,8	5	2,7	10	100,0
Saygı sevgi gösteren	13	4,7	7	3,7	20	100,0
Yanında olan	7	2,6	3	1,6	10	100,0
Şımarık olmayan	4	1,5	2	1,1	6	100,0
Geçimli	8	2,9	1	0,5	9	100,0
Güvenilir	20	7,3	6	3,2	26	100,0
Tertipli düzenli	3	1,1	0	0,0	3	100,0
Yardımsaver	9	3,3	3	1,6	12	100,0

Tabloya bakıldığında anne-babanın aradığı özelliklerin cinsiyete göre dağılımları görülmektedir. İyi olanları arkadaş olarak seçmenin oranları kızlarda 76 kişi (%44,1) erkeklerde ise 55 kişi (%42,6) olarak görülmektedir. Anne-babaların dürüst kişileri arkadaş olarak seçmesini istediğini belirten kız öğrenci sayısı 36 kişi (%20,9) erkek öğrenci sayısı 27 kişi (%20,9) kişidir. Yine anne-babalar çocuklarının çalışkan olanları arkadaş olarak seçmelerini istemektedir. Burada oran kızlarda 22 kişi (%12,7) erkeklerde ise 15 kişi (%11,6) olarak bulunmuştur. Anne babanın çocuklarının arkadaş seçiminde önem vermelerini istediği diğer özellik; kötü

davranışların olmamasıdır. (kötü alışkanlıklarının olması, kötü huylu olmaması, kötü kalpli olmaması, kötü yola sevk etmemesi, kötü düşüncelerinin olmaması gibi) Burada olan kızlarda 23 kişi (%13,3) erkeklerde 12 kişi (%9,3) olarak bulunmuştur. Yukarıda incelenen ve yaygın olarak anne-babaların istediği özellikler içinde yer alan dört özelliğin sıklığı kız öğrenciler lehine daha yüksektir. Bu da anne babaların kız öğrencilerin arkadaş seçiminde daha sıklıkla istenen özelliklere sahip kişiler üzerinde durulduğunun bir işareti olabilir. Son olarak kızlarda erkeklerden farklı olarak küfür etmeyen, yaramaz olmayan; erkeklerde ise tertipli düzenli olma aranan bir özellik olmamıştır.

4.8.4. Çocukların Anne-Babalarının Arkadaş Seçiminde Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları İle İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf çocuklarının anne-babalarının arkadaş seçiminde aradıkları özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin sınıf düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 25'da verilmiştir.

Tablo 24." Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Arkadaş Seçiminde Önemli Özellikler	Sınıflar						Toplam	
	6. Sınıflar		7. Sınıflar		8. Sınıflar			
	f	%	f	%	f	%	F	%
İyi olması	46	27,7	48	32,9	36	22,6	130	100,0
Temiz olması	11	6,6	2	1,4	3	1,9	16	100,0
Hırsız olmayan	4	2,4	3	2,1	0	0,0	7	100,0
Dürüst olan	21	12,7	19	13,0	23	14,5	63	100,0
Küfür etmeyen	6	3,6	5	3,4	0	0,0	11	100,0
Akrabalarımla	12	7,2	3	2,1	5	3,1	20	100,0
Çalışkan olan	12	7,2	14	9,6	17	10,7	43	100,0
Kötü ahlaklı olmaması	6	3,6	4	2,7	18	11,3	28	100,0
Yaramaz olmayan	2	1,2	3	2,1	0	0,0	5	100,0
Terbiyeli	3	1,8	6	4,1	8	5,0	17	100,0
Kendi yaşında	3	1,8	4	2,7	4	2,5	11	100,0
Yalan söylemeyen	6	3,6	4	2,7	5	3,1	15	100,0
Sırdaş	1	0,6	0	0,0	2	1,3	3	100,0
Doğru	2	1,2	7	4,8	8	5,0	17	100,0
Saygı sevgi gösteren	5	3,0	4	2,7	10	6,3	19	100,0
Yanında olan	4	2,4	1	0,7	5	3,1	10	100,0
Şımarık olmayan	2	1,2	0	0,0	0	0,0	2	100,0
Geçimli	9	5,4	1	0,7	3	1,9	13	100,0
Güvenilir	6	3,6	14	9,6	6	3,8	26	100,0
Tertipli düzenli	3	1,8	0	0,0	0	0,0	3	100,0
Yardımsaver	2	1,2	4	2,7	6	3,8	12	100,0

Arkadaş seçiminde sınıf düzeylerine göre anne-babanın aradığı özelliklerin neler olduğuna bakıldığında, anne-babaların 6. sınıflarda iyi olanları 46 kişi (%43,3), dürüst olanları 21 kişi (%19,8) ve çalışkan olanları 12 kişi (%11,3) çocuklarının arkadaş olarak seçmesini istedikleri görülmektedir. 7. sınıflara bakıldığında ise iyi olanları 48 kişi (%49,4), dürüst olanları 19 kişi (%19,8) ve çalışkan olanları 14 kişi (%14,4); 8. sınıflarda ise iyi olanlar 36 kişi (%36,7), dürüst olanları 23 kişi (%23,4) ve kötü ahlaklı olmayanları 18 kişi (%18,3) çocuklarının arkadaş seçiminde anne-babalarının aradıkları özellikler arasındadır. İyi olanları seçme bütün sınıf

düzeylerinde ilk sırada yer alan bir görüş iken ikinci sırada ise yine bütün sınıflarda dürüst olanları seçme olarak bulunmuştur. Üçüncü sırada ise 6. ve 7. sınıflarda çalışkan olma iken 8. sınıflarda kötü ahlaklı olmama yer almıştır.

Son olarak 7. sınıflarda sırdaş olma, şımarık olmama ve tertipli düzenli olma, 8. sınıflarda ise hırsız olmayan, küfür etmeyen, yaramaz olmayan, şımarık olmayan, tertipli düzenli olma aranan bir özellik olmamıştır.

4.9. Öğrencilerin Arkadaş Seçiminde Öğretmenlerinin Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşleri İle İlgili Bulgular

Bu kısımda, öğrencilerin öğretmenlerinin arkadaş seçiminde aradıkları özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin okul, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımları ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.9.1. Öğrencilerin Arkadaş Seçiminde Öğretmenlerinin Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Okullara Göre Dağılımıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin arkadaş seçimlerinde aradıkları özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin okullara göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 26'de verilmiştir.

Tablo 25." Öğretmenin Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Okullara Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Öğrencilerin arkadaş seçiminde öğretmenlerinin aramalarını istedikleri özellikler	Ortaokullar						Toplam	
	Burç		Üskül		YİBO		F	%
	f	%	f	%	f	%		
İyi olması	37	29,8	42	29,4	43	25,7	122	100,0
Çalışkan olması	22	17,7	26	18,2	49	29,3	97	100,0
Kötü alışkanlıklarının olmaması	7	5,6	12	8,4	1	0,6	20	100,0
Dürüst olması	11	8,9	10	7,0	25	15,0	46	100,0
Yaramaz olmayan	2	1,6	1	0,7	2	1,2	5	100,0
Zeki olan	7	5,6	5	3,5	4	2,4	16	100,0
Terbiyeli olan	10	8,1	7	4,9	4	2,4	21	100,0
Yalan söylemeyen	2	1,6	1	0,7	7	4,2	10	100,0
Tertipli düzenli	0	0,0	2	1,4	4	2,4	6	100,0
Sorumluluk sahibi	1	0,8	2	1,4	1	0,6	4	100,0
Güvenilir	8	6,5	3	2,1	11	6,6	22	100,0
Hırsızlık yapmayan	0	0,0	1	0,7	0	0,0	1	100,0
Geçimli	3	2,4	2	1,4	3	1,8	8	100,0
Temiz	0	0,0	9	6,3	4	2,4	13	100,0
Saygı sevgi gösteren	6	4,8	10	7,0	4	2,4	20	100,0
Yardımsever	2	1,6	4	2,8	3	1,8	9	100,0
Uyumlu	6	4,8	6	4,2	2	1,2	14	100,0

Öğrencilerin öğretmenlerinin arkadaş seçiminde göz önünde bulundurmalarını istedikleri özelliklerin başında iyi olma gelmektedir. İyi olma özelliği en fazla YİBO'da 43 kişi (%33,5) arkadaş seçiminde etkili olan bir özellik olarak görülmektedir. Ardından Üskül Ortaokulunda 42 kişi (%51,8) ve Burç Ortaokulunda 37 kişi (%40,6) öğrenciler öğretmenlerinin arkadaş seçiminde bu özelliğe dikkat ettiği yönünde görüş bildirmiştir. Çalışkan olmanın öğretmenlerin çocukların arkadaş seçerken dikkat etmelerini istedikleri bir diğer özellik olduğu görülmektedir. En fazla YİBO'da (%38,2) daha sonra Üskül Ortaokulunda (%31,7) ve Burç Ortaokulunda (%24,1) bu yönde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çocuklarının arkadaşlarını dürüst kişiler içinden seçmelerini istemeleri bir diğer özellik olarak bulunmuştur. Burada da

oranlar yine en fazla YİBO'da (%19,5) Üskül Ortaokulunda (%12,1) ve Burç Ortaokulunda (%12,0) şeklindedir.

Son olarak Burç Ortaokulunda tertipli düzenli olma, hırsızlık yapmayan ve temiz olma, YİBO'da ise hırsızlık yapmayan olma gibi özellikler aranan özellikler arasında yer almamaktadır.

4.9.2. Öğrencilerin Arkadaş Seçiminde Öğretmenlerinin Aramalarını İstedikleri Özellikler Konusundaki Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımlarıyla İlgili Bulgular

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin arkadaş seçimlerinde aradıkları özelliklerin neler olduğu konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili bulgular Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 26." Öğretmenin Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Öğrencilerin arkadaş seçiminde öğretmenlerinin aramalarını istedikleri özellikler	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek		F	%
	f	%	f	%		
İyi olması	68	24,5	51	30,7	119	100,0
Çalışkan olması	50	18,1	47	28,3	97	100,0
Kötü alışkanlıklarının olmaması	11	4,0	9	5,4	20	100,0
Dürüst olması	32	11,6	15	9,0	47	100,0
Yaramaz olmayan	1	0,4	4	2,4	5	100,0
Zeki olan	7	2,5	9	5,4	16	100,0
Terbiyeli olan	14	5,1	7	4,2	21	100,0
Yalan söylemeyen	5	1,8	5	3,0	10	100,0
Tertipli düzenli	4	1,4	3	1,8	7	100,0
Sorumluluk sahibi	10	3,6	2	1,2	12	100,0
Güvenilir	20	7,2	3	1,8	23	100,0
Hırsızlık yapmayan	2	0,7	2	1,2	4	100,0
Geçimli	6	2,2	1	0,6	7	100,0
Temiz	10	3,6	2	1,2	12	100,0
Saygı sevgi gösteren	17	6,1	3	1,8	20	100,0
Yardımsaver	9	3,2	0	0,0	9	100,0
Uyumlu	11	4,0	3	1,8	14	100,0

Tabloya bakıldığında öğretmenlerin çocukların arkadaş seçiminde ilk sırada iyi olanları seçmesini istedikleri görülmektedir. Kızlardan 68 kişi (%39,5) erkeklerden 51 kişi (%39,5) öğretmenlerinin bu özellikteki kişileri arkadaş olarak seçmelerini istedikleri yönünde görüş bildirmiştir. Yine tabloda öğretmenlerin öğrencilerinden çalışkan olanları arkadaş olarak seçmelerini isteme her iki cinsiyet içinde ikinci olarak yer almıştır. Her iki cinsiyet içinde 3. sırada yer alan özellik dürüst değildir. Kızlardan 32 kişi (%18,6) erkeklerden 15 kişi (%11,6) öğretmenlerinin dürüst kişileri arkadaş olarak seçmelerini istedikleri yönünde görüş bildirmiştir. Kızlar için dördüncü sırada güvenilir olma yer alırken, erkeklerde dördüncü sırayı zeki olma almıştır.

Son olarak erkeklerde yardımsaver olma aranan bir özellik olmamıştır.

4.9.3. Öğrencilerin arkadaş seçiminde öğretmenlerinin aramalarını istedikleri özellikler konusundaki görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin arkadaş seçimlerinde aramasını istedikleri özelliklerinin neler olduğu konusundaki görüşlerin sınıf düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımları ile ilgili bulgular Tablo 28'da verilmiştir.

Tablo 27." Öğretmenin Kimlerle Arkadaş Olmanı İsterler" Sorusuna Verilen Cevapların Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Öğrencilerin seçiminde aramalarını istedikleri özellikler	arkadaş öğretmenlerinin istedikleri	Sınıflar						Toplam	
		6. Sınıflar		7. Sınıflar		8. Sınıflar		F	%
		f	%	F	%	F	%		
İyi olması		43	31,4	41	28,7	36	23,4	120	100,0
Çalışkan olması		29	21,2	36	25,2	32	20,8	97	100,0
Kötü olmaması	alışkanlıklarının	4	2,9	4	2,8	12	7,8	20	100,0
Dürüst olması		10	7,3	17	11,9	19	12,3	46	100,0
Yaramaz olmayan		4	2,9	0	0,0	1	0,6	5	100,0
Zeki olan		3	2,2	6	4,2	5	3,2	14	100,0
Terbiyeli olan		4	2,9	9	6,3	8	5,2	21	100,0
Yalan söylemeyen		6	4,4	3	2,1	1	0,6	10	100,0
Tertipli düzenli		5	3,6	2	1,4	0	0,0	7	100,0
Sorumluluk sahibi		1	0,7	1	0,7	2	1,3	4	100,0
Güvenilir		6	4,4	5	3,5	13	8,4	24	100,0
Hırsızlık yapmayan		1	0,7	1	0,7	0	0,0	2	100,0
Geçimli		6	4,4	1	0,7	3	1,9	10	100,0
Temiz		8	5,8	7	4,9	0	0,0	15	100,0
Saygı sevgi gösteren		3	2,2	4	2,8	11	7,1	18	100,0
Yardıms sever		2	1,5	2	1,4	3	1,9	7	100,0
Uyumlu		2	1,5	4	2,8	8	5,2	14	100,0

Öğretmenlerinin öğrencilerinin kimleri arkadaş olarak seçecekleri konusunda aradıkları özelliklerin sınıf düzeylerine göre değerlerine bakıldığında değerler şöyledir; öğretmenler çocukların iyi olanlarla arkadaş olmalarını ilk sırada istemektedir. Bu da 6. sınıflarda 43 kişi (%40,5) 7. sınıflarda 41 kişi (%42,2) 8. sınıflarda 36 kişi (%36,7) tarafından görüş olarak bildirilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerinin arkadaş seçiminde aramalarını istedikleri bir diğer özellik çalışkan değildir. Bu da 7. sınıflarda 36 kişi (%37,1) ardından 8. sınıflarda 32 kişi (%32,6) ve 6. sınıflarda 29 kişi (%27,3) olarak devam etmektedir. dürüst olanları arkadaş olarak seçmede ise durum 8. sınıflarda 19 kişi (%19,3) 7. sınıflarda 17 kişi (%17,5) 6. sınıflarda 10 kişi (%9,4) olarak bulunmuştur.

Son olarak 7. sınıftaki öğrenciler yaramaz olmayan, 8. sınıftaki öğrenciler ise tertipli düzenli hırsızlık yapmayan ve temiz olma özelliklerini öğretmenlerinin aradıkları özellikler arasında saymamıştır.

BÖLÜM VI

6.1. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.1. SONUÇ

Ortaokul altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerin arkadaşlık hakkındaki görüşlerinin ve arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenlerin neler olduğunu bulmak amacıyla yapılan bu araştırmada bulunan sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

1. Ortaokul altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinde sadece bir kişi arkadaşım yok demiştir. Bu bilgiye göre seçilen bu öğrencilerin genel olarak arkadaşlık kurmada sorunlarının olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

2. Çocukların “Sana göre arkadaş kimdir” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında yanında olan, paylaşımcı, yardımsever, sevgi saygı gösteren, sırdaş, iyi olan gibi özellikler ön plana çıkmıştır. Ve bu cevaplar değişkenlere (okul, cinsiyet, sınıf düzeyi) göre ortak verilen cevaplardır.

3. “Sana göre iyi arkadaş kimdir” sorusuna verilen cevaplar okul değişkenine göre incelenmiş ve ilk sırada iyi olan ikinci sırada yanında olan ve üçüncü sırada da sevgi-saygı gösteren seçilmiştir. Her iki cinsiyetse yanında olan, iyi olan, sırdaş olanı ilk üç sırada seçmiştir. Sınıf düzeyine göre bakıldığında ise sıralamalar değişmiş ve 6. Sınıflar da ilk üç sıra iyi olan, yanında olan paylaşımcı olan, 7. Sınıflar da yanında olan, yardımsever, güvenilir, 8. Sınıflarda ise sıralama yanında olan, sevgi-saygı gösteren, iyi olan şeklinde olmuştur.

4. Çocukların “ Sana göre kötü arkadaş kimdir” sorusuna okul, cinsiyet, sınıf düzeyi fark etmeksizin verdikleri ilk üç ortak cevap kötü olan, yalan söyleyen, geçimsiz olan olmuştur.

5. Çocuklar arkadaş edinmeyi genel olarak kolay bulmaktadırlar. Arkadaş edinmeyi zor bulma sebeplerine bakıldığında ise okul, sınıf düzeyi, cinsiyet gibi değişkenlerde hemen hemen aynı şeyler söylenmiştir. Bu sebepler kızlarda kendi kişilik özelliklerinden dolayı zor (utanıyor-sıkılıyor-çekiniyor) olması, karşı tarafı anlamamanın zor olması, doğru insanı seçmenin zorluğu gibi sebepler olurken erkekler de bu sebeplere ek kötü alışkanlarının bulunması (sigara, içki, esrar) da söylenmiştir.

6. “Arkadaşını seçerken kendi cinsiyetinden olanları mı, karşı cinsten olanları mı seçersin” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında öğrencileri çoğu fark etmez seçeneğini söylemiştir. Bu seçeneği söyleyen öğrencilerin sebepleri arasında arkadaş arkadaştır, iyi insansa fark etmez, karşı cins iyi davranıyorsa fark etmez yer almaktadır.

7. Çocuklar arkadaşlarını seçerken genelde kendi yaş grubundan insanları seçmektedir. Bunların sebepleri arasında beni daha iyi anlar, dünya görüşümüz aynı olur, benim dertlerimi daha iyi anlar gibi düşünceler yer almaktadır. Kendi yaş grubunu seçmeyen öğrencilerde ise sebepler iyi insansa fark etmez, güveniyorsam fark etmez, sevgi-saygı göstermesi yeterli gibi düşünceler yer almaktadır.

8. Öğrencilerin arkadaş seçimi yaparken aradıkları ilk üç özellik iyi olması, dürüst olması, güvenilir olması şeklindedir. Bu aranan özellikler okullara, sınıf düzeyine ve cinsiyete göre değişmemektedir.

9. Çocuklar “Anne Baban Kimlerle Arkadaş Olacağına Karışır mı” sorusuna yüzde altmışla evet demişlerdir. Buradan da anlaşılacağı üzere anne ve babalar çocukların kimlerle arkadaşlık kuracaklarına karışmaktadır.

10. Anne babalar çocukları ile genellikle iyi, dürüst, çalışkan, güvenilir olan, kötü ahlaklı olmayan çocuklarla arkadaşlık etmesini istemektedir.

11. Öğretmenler öğrencilerinin, iyi, çalışkan, dürüst, güvenilir, terbiyeli olan çocuklarla arkadaşlık etmesini istemektedir.

6.2. ÖNERİLER

Bu araştırma da bulunan bulgular ışığında uygulamalara ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma sonucunda bulunan bulgular ışığında anne babalar, öğretmenler arkadaşlığın önemi, arkadaşlığın bireyin hayatına kattıkları ve hayatından çaldıkları hakkında bilgilendirilmeli, çocukların sağlıklı arkadaşlıklar kurabilmesi için anne baba ve öğretmenlerin bu bulgular ışığında sürece katılımı sağlanmalıdır.

2. Bu bulgular ışığında arkadaşlığın insan hayatına olumlu katkıları gözetilerek çocukların günümüzün başlıca problemi olan sanal arkadaşlıklardan uzaklaştırarak gerçek dünya da gerçek arkadaşlıklar kurabilmeleri için cesaretlendirilmelidirler.

3. Anne babaların çocukların arkadaşlık kurmalarına fazla müdahil olmamaları gerekmektedir.

4. Çocukların hem okulda hem de okul dışındaki sosyal yaşamda arkadaşlık kurabilmeleri için çeşitli faaliyetler organize edilmelidir.

6.2.2. Gelecekteki Araştırmalara İlişkin Öneriler

1. Bu araştırma da gerçek dünya da kurulan arkadaşlıklar incelenmiş sanal dünya arkadaşlıklara incelenmemiştir. Yapılacak araştırmalar da sanal dünya ve gerçek dünya arkadaşlığı farkları incelenerek hangisinden nerde ve ne zaman faydalanacağı bulunabilir.

2. Çocukların kafalarındaki arkadaşlık kavramlarının nelerden etkilendiği araştırılabilir.

3. Bu araştırma da genel de arkadaş kazanımı ile alakalı bilgiler araştırılmıştır. Yapılacak araştırmalarla sağlıklı bir arkadaşlığın sürdürülebilmesinin nelere bağlı olduğu bulunabilir.

4. Bu araştırmada arkadaşlık sadece  değişkene göre (okul, sınıf düzeyi, cinsiyete) göre karşılaştırılmıştır. Yapılacak araştırmalarda arkadaşlığın başka hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiği bulunabilir.

5. Bu alışma da ortaokul çağından kurulan arkadaşlıklar incelenmiştir. İleride yapılacak çalışmalarla bu çağlarda insanların sağlıklı arkadaşlıklar kurup kurmamasının ileriki zamanlardaki sosyal hayatına olan etkisi araştırılabilir.

6. Yapılacak çalışmalarla aile ve retmenlerin çocukların arkadaşlık seçimine ne kadar etkilerinin olduğu bulunabilir.

7. Yapılacak çalışmalarla çocukların arkadaşlıklardan beklentileri ile yetişkinlerin arkadaşlıktan beklentilerinin benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırılabilir.

8. Çocukların arkadaşlık becerilerini geliştirici uygulama ve oyunları oluşturabilmek için çalışmalar yapılabilir.

9. Ailelerin çocuklarının arkadaşlarına karşı tutum ve davranışlarının nasıl olmasıyla alakalı araştırmalar yapılabilir.

10. Yapılacak çalışmalarla çocukların arkadaşları ile tanışma yerlerinin (okul, sokak, aile vasıtası ile) artıları ve eksileri araştırılabilir.

11. Bu çalışmada öğrencilerin arkadaş sayısı verilmiştir. Fakat arkadaş sayısının birey için önemli olup olmadığı yorumlanmamıştır. Yapılacak çalışmalarla insanların arkadaş sayılarının az ya da çok olmasının onlar için bir önemi olup olmadığı bulunabilir.

BÖLÜM V

5.1. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmalardan elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar yapılarak, bulguların literatürdeki diğer araştırma sonuçlarıyla benzerlik ve farklılıkları gözden geçirilmiştir.

5.1.1. Çocukların Arkadaşlık, İyi ve Kötü Arkadaş Kavramları Hakkındaki Görüşleri

Bu araştırmanın bulgularına göre 301 kişilik örneklem içinden sadece 1 kişi arkadaşı olmadığını, diğerleri ise arkadaş sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu da genel olarak çocukların arkadaş sahibi olduğunu göstermektedir. Çocukların arkadaş sayıları ile ilgili bulgular 21 ve üzerinde arkadaşı olan grupta toplanmaktadır. Erkek ve kız öğrencilerin büyük çoğunluğu 21 ve üzeri olan grupta arkadaşa sahip olduklarını ifade etmiştir.

Yine arkadaş sayılarına sınıf düzeyinde bakıldığında 7. Ve 8. Sınıf öğrencilerinin arkadaş sayıları 21 ve üzeri olan grupta 6. sınıfların arkadaş sayısı 6-10 arası olan grupta yer almıştır. Çocukların yaşları arttıkça arkadaş sayılarının da arttığı görölmektedir. Sınıf düzeyi artan çocukların buldukları sosyal çevrelerde de artış görünür. Değişik etkinliklerde(spor, müzik, tiyatro gibi) yer alan bireylerin arkadaş çevreleri genişler. Bu bulgu, Reisman ve Shorr'ın (1978) (Akt; Gündoğdu, 2003)

araştırmalarındaki, arkadaş sayısının 7-16 yaş arasında artış gösterdiği ve Howes'in (1983) bebeklerin ve küçük çocukların büyük çocuklardan daha az sayıda arkadaşlarının olduğu bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Arkadaş sayılarının okullara göre dağılımları incelendiğinde her  okulunda ğrencilerinin arkadaş sayılarının 21 ve üzeri olduğu görülmektedir. Bu da  farklı SED'i temsil eden okullar arasında belirgin bir farklılığın olmadığını göstermektedir.

5.1.2. Çocukların Arkadaş, İyi ve Kötü Arkadaş Kavramları İle İlgili Görüşlerinin Tartışılması

İlkokul 6. 7. ve 8. Sınıf ğrencilerinin arkadaş sıklık sırasına göre “yanında olan, sırdaş, iyi olan, paylaşımcı, saygı-sevgi gösteren, yardımsever, güvenilir, dürüst, alışkan, geçimli olan, uyumlu olan, yalan söylemeyen, anlayışlı, arkadan vurmayan, oyun oynanabilen, fedakar, zeki, cana yakın, güler yüzlü, tertipli düzenli, terbiyeli, kibar” birisi olarak tanımlanmaktadır. Klein'in (Akt; Gündoğdu, 2003) araştırmasında 4-6 yaş çocuklarında arkadaşlığın anlamı incelenmiş arkadaşın birlikte oyun oynanan bir şeyler yapılan kişi olarak tanımlandığı görülmüştür. Bu çalışmada da arkadaş tanımı içinde yer alan bir özellik olmuştur. Younis (Akt; Gündoğdu, 2003), ocukların arkadaş algılarını incelemiş ve sonuçları oyun kaynaşma, yardım ve karşılıklı anlayış gibi başlıklar altında sınıflandırmıştır. Bu çalışmada da çocukların arkadaşlık tanımı içinde yardımsever olma, paylaşma ve oyun oynama özelliklerine yer verdikleri dikkati çekmektedir.

Çocukların arkadaşlıkta ilk sırada önem verdikleri özelliklerin yanında olma, sırdaş olma, iyi olma, paylaşımcı olma, sevgi-saygı gösteren olma olduğu görülmüştür. Yukarıda da sayılan ve arkadaşlık kavramı içinde yer alan 23 tane özellik bulunmuştur. Bu 23 özelliğe okullar açısından bakıldığında st SED'deki okulu temsil eden Burç Ortaokulunda diğer okullardan farklı olarak yardımsever, kötü davranışları uyaran biri olma özelliğine daha fazla önem verildiği, orta SED'i temsil eden Üskül Ortaokulunda sırdaş olma, zeki olma ve alışkan olma özelliğine diğer

okullara göre daha fazla önem verildiği; alt SED’i temsil eden YİBO’da ise iyi olma, yanında olma, güvenilir olma, saygı sevgi gösteren olma özelliğine daha fazla önem verildiği ortaya çıkmaktadır. Akademik başarı, duygusal paylaşımlar üst sosyo ekonomik düzeyden gelen öğrencilerin önem verdiği alanlar içerisinde yer alırken alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrenciler olumlu kişilik özellikleriyle dürüstlük ve terbiyeli olma gibi fiziksel görünüş ve temizliğe daha fazla önem vermişlerdir.

Cinsiyet açısından arkadaşlık kavramı içerisinde kızların ilk beş özellik olarak önem verdikleri kavramlar “yanında olan, sırdaş olan, saygı-sevgi gösteren, iyi olan, güvenilir” olarak bulunmuştur. Erkeklerin önem verdiği ilk beş özellik ise “yanında olan, sırdaş, saygı-sevgi gösteren, güvenilir, arkadan vurmeyen” olmuştur. Kızların ve erkeklerin aradıkları özellikler incelendiğinde büyük benzerlik gösterdiği görülmüştür. Erkekler arkadaşlık kavramında kızlardan daha fazla saygı-sevgi gösteren paylaşılan, oyun oynayan biri olma özelliklerini taşıyan kişileri arkadaş kavramı içerisinde gördükleri söylenebilir. Kızlar ise erkeklere göre sadakat ve merhamet üzerinde daha fazla durmuştur. Arkadaş kavramına sınıf düzeyi açısından bakıldığında yine benzerliklerle karşılaşmıştır. Her uç sınıfta arkadaşlık kavramında yanında olma, iyi olma, sırdaş olma, paylaşımcı olma, saygı – sevgi gösteren olma özelliklerini listenin en başına koymuştur. Çocukların yaşı arttıkça beyindeki arkadaşlık şemaları değişkenlik göstermiştir. Bunu tertipli düzenli olmanın sadece 8. Sınıfta aranan bir özellik olmasından anlayabiliriz. Aynı şekilde oyun oynayabilen biri olma daha küçük sınıflarda aranan bir özellik olmuştur. Fedakâr olma yedinci sınıflarda, güler yüzlü olma da 8. Sınıflarda aranan bir özellik olmuştur. Sınıf arttıkça çocuklar daha soyut ve psikolojik nitelikli özelliklere önem verdikleri söylenebilir.

Çocukların iyi arkadaş konusundaki görüşlerine okul, cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından bakıldığında; tertipli ve düzenli olmanın Burç Ortaokulunda ki öğrenciler için iyi arkadaş kavramı içinde yer alan bir özellik olmadığı dikkati çekmektedir. Burç Ortaokulunun üst sosyo-ekonomik düzeyi temsil ettiği düşünüldüğünden, bu okula devam eden çocukların zaten tertipli ve düzenli olacakları ve bu yüzden de bunun bir özellik olarak alınmadığı düşünülebilir.

Cinsiyete göre yapılan analizler sonucunda iyi arkadaş kavramı içinde listede adı geçen 23 özelliğinde bulunduğu görülmektedir. Bu özellikler sırasıyla yanında olan, iyi olan, sırdaş olan, saygı sevgi gösteren, dürüst, güvenilir, çalışkan, terbiyeli,

uyumlu, arkadan vurmayan, geçimli, kötü davranışları uyarıcı, oyun oynanabilen, zeki anlayışlı, cana yakın, kibar, tertipli düzenli, fedakardan ibarettir. Bu özellikler incelendiğinde terbiyeli olma, zeki olma, çalışkan olma, oyun oynanabilen biri olma özellikleri haricinde kızlar tarafından erkeklere göre daha sıklıkla görüş olarak bildirmişlerdir. Kızlarda fiziksel görünümle ilgili tertipli ve düzenli olma ve diğer özellikler olan sırdaş olma, yanında olma, yalan söylemeyen olma gibi özellikler daha çok vurgulanmıştır. Bunu toplumsallaşmanın etkileriyle açıklayabiliriz. Erkekler de aynı şekilde zeki olma, terbiyeli olma, çalışkan olma gibi özellikler toplumdaki beyefendi olgusunun etkilerinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

İyi arkadaş kavramına sınıf düzeyine göre bakıldığında ortaya çıkan bu 23 özelliğin hepsine 6. Ve 7. Sınıfların tamamında görüş olarak rastlanmıştır. 8. Sınıflar ise tertipli-düzenli ve zeki olmayı arkadaşlık kavramı içerisinde yer vermemiştir.

Tali'nin (2000) yaptığı bir açıklamada, "iyi arkadaş" tanımının içinde "yardım eden biri, duygusal destek olma, düşüncelerin sırların ortağı, karşılıklı eğlence" özelliklerinin bulunduğu gözükmektedir. Aynı şekilde bu çalışmada da iyi arkadaş kavramı içinde yardımsever, sırdaş, iyi ve kötü gününde yanında olma özelliklerinin benzer olduğu dikkati çekmektedir.

Araştırma bulgularına göre kötü arkadaş kavramı içinde yer alan özellikler sırasıyla kötü olan (kötü sözlü olan, kötü kalpli olan, kötü huylu, kötü alışkanlıkları olan, kötü düşünceleri olan) yalan söyleyen, kötü arkadaşlıklara yönlendiren, cimri, geçimsiz, arkadan konuşan, sırdaş olmayan, kavgacı, güvenilmez, bencil olan, yanında olmayan, yardımsever olmayan, saygısız, sevgisi, paylaşımcı olmayan, tembel, şımarık, dürüst olmayan, alay eden, yaramaz, kurnaz kişi olarak tanımlanmıştır.

Kötü arkadaş kavramını okul değişkeni açısından bakıldığında kurnaz, yaramaz, kişinin Üskül Ortaokulunda yine kurnaz kişinin Burç Ortaokulunda kötü arkadaş kavramı içinde yer almadığı görülmüştür. Kötü arkadaş tanımının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında kızların kötü arkadaş kavramının kötü olan, yalan söyleyen, arkadan konuşan, geçimsiz olan, sırdaş olan, kötü alışkanlıklara yönlendiren, güvenilmez, bencil, saygısız, cimri, terbiyesiz, küfür eden özellikler içerdiği görülmektedir. Erkeklerin kötü arkadaş kavramı içinde kötü olma, geçimsiz olma, yalan söyleyen, kötü alışkanlıklara yönlendiren, sırdaş olmayan, yardımsever

olmayan, yanında olmayan, güvenilirmez, tembel olma özelliklerinin olduğu görülmektedir. Craft'ın (Akt; Gündoğdu, 2003) çalışmasında, erkeklerin kötü arkadaş saldırgan ve kızların maddi açıdan çıkarıcı olarak değerlendirdiği yönündeki bulgusuyla bu araştırmadaki bazı bulgular paralellik göstermektedir. Bu 23 özellik içinde geçimsiz olan, kurnaz, şımarık, yaramaz olan, hırsız, yardımsever olmayan, yanında olmayan özellikleri dışındaki kızların erkeklere göre daha yoğun şekilde seçtikleri görülmüştür.

Çocukların kötü arkadaş kavramı içerisinde görüş olarak bildirdikleri özellikler sınıf düzeyine göre incelendiğinde tüm sınıfların bu 23 kavramı seçtikleri görülmüştür. Arkadaş, iyi arkadaş, kötü arkadaş kavramlarında yer alan özelliklere toplu olarak bakıldığında sınıf düzeyi yükseldikçe çocukların görüş olarak sundukları özelliklerin sayısında ve çeşidinde bir artış söz konusudur. Çocukların arkadaş, iyi arkadaş ve kötü arkadaş kavramı incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin benzer bir dağılım gösterdiği bulunmuştur. Aynı şekilde çocukların arkadaş, iyi arkadaş ve kötü arkadaş kavramı içerisinde yer verdikleri özelliklerin okullara göre dağılımlarında da benzerlikler olduğu görülmektedir.

5.1.3. Arkadaş Seçiminde Etkili Olan Etmenlerle İlgili Görüşler

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer bulguya göre çocuklar arkadaş edinmeyi zor bulmakta ve bu konuda zorluk yaşamaktadırlar. Bu da çocukların arkadaş edinmede bazı zorluklar yaşadığını göstermektedir.

Çocukların arkadaş seçerken aradıkları özellikler neler olduğu okullara göre incelenmiş Burç Ortaokulunda ki öğrencilerin arkadaşlarını iyi olanlardan, dürüst olanlardan, güvenilir olanlardan, yardımsever olanlardan, yalan söylemeyenlerden seçtiklerini ilk sıralarda belirtmişlerdir. Üskül Ortaokulunda ise öğrenciler sırasıyla iyi olanlardan, güvenilir olanlardan, sırdaş olanlardan, ahlaklı olanlardan, sevgi saygı gösterenlerden seçme eğilimini göstermektedir. YİBO'da ise öğrenciler iyi olanları dürüst olanları geçimli olanları, yalan söylemeyenleri, saygı sevgi gösterenleri seçmektedir. YİBO ve Burç Ortaokulunda dürüst olanları seçme yüksek frekans gösterirken, Üskül Ortaokulunda düşük frekansta kalmıştır. Ahlaklı olanları Üskül Ortaokulunda seçenler yüksek frekans gösterirken diğer okullarda seçenler düşük

frekansta kalmıştır. Geçimli olma YİBO’da çok aranan bir özellik olurken diğer okullarda az aranan bir özellik olmuştur. Son olarak güvenilir olma Burç ve Üskül Ortaokulunda aranan bir özellik olurken, YİBO’da çok az öğrenci aramıştır.

Çocukların arkadaş seçiminde önemli olan özellikler cinsiyete göre incelenmiş. Kızların iyi olanları güvenilir, dürüst, sırdaş, saygı sevgi gösteren, yalan söylemeyen, yardımsever olanları erkeklere göre daha fazla seçme eğiliminde oldukları bulunmuştur. Erkek öğrencilerin küfür etmeyen, çalışkan olan, ahlaklı olanları seçme eğilimi kızlardan daha fazla olmuştur.

Arkadaş seçiminde önemli olan özellikler sınıf düzeyine göre incelenmiş, iyi olanları seçmenin tüm sınıflarda birinci olarak seçildiği görülmüştür. 6. Sınıfların saygı sevgi gösteren, yalan söylemeyen, küfür etmeyen, çalışkan olan, ahlaklı olma özelliklerini daha fazla seçtiği, 7. Sınıfların temiz olma, yanında olma, güvenilir olma, yardımsever olma özelliğini daha fazla seçtiği 8. Sınıfların ise dürüst sırdaş olma özelliklerini diğer sınıflardan daha fazla seçtiği görülmüştür.

(Anastasi ve Miller Akt; Gündoğdu, 2003), gençler üzerinde yaptıkları bir çalışmada gençlerin arkadaşlıkta en çok önem verdikleri özelliklerin kavga etmeyen ve tartışma çıkarmayan olduğu yönündeki bulgularla bu çalışmadaki çocukların geçimli olan ve kötü olmayanları seçme-içinde kavga etmemeyi de barındırır-eğilimleriyle ilgili bulgular paralellik göstermektedir.

Çocuklara sorulan bir diğer soruda da arkadaşlarının daha çok hangi cinsiyetten seçtikleri olmuştur. Verilen yanıtlar incelendiğinde çocukların karşı cinsten birini seçme eğilimlerinin olmadığı, fark etmez seçeneğini seçme eğilimlerinin daha çok olduğu görülmüştür. Ancak karşı cins cevabının da oldukça yüksek bir yüzdeliğe sahip olduğu görülmüştür. Buradan anlaşılacağı üzere çocuklar arkadaş seçerken cinsiyet faktörüne çok fazla önem vermedikleri görülmüştür. Bu sonuç literatürdeki bazı araştırma bulgularıyla paralellik gösterirken bazılarıyla göstermemektedir. Örneğin (Arısoy; Akt; Gündoğdu, 2003) yaptığı bir çalışmada lise 2. Sınıf öğrencilerinin %98’inin arkadaş seçiminde cinsiyet ayrımı yapmadıkları yönündeki sonucuyla paralellik göstermektedir. Buradan da arkadaş seçiminde çocukların yaşları ve sınıf düzeyi arttıkça cinsiyet ayrımının azaldığı sonucuna varılabilir. (Smith ve Inder’in 1993, Akt; Erwin), çocukların kendi cinsiyetinden olanları seçme eğilimlerinin olduğunu, özellikle kızların kendi cinsinden olanları seçme ve sosyal

ilişkilerinde cinsiyet ayrımına daha yatkın oldukları bulguları ile bu çalışma arasında farklılıkların olduğu görülmektedir. Küçük kızların iki yaşından itibaren diğer kız çocuklarına yaklaşma eğiliminde oldukları, erkek çocukların 3 yaşından itibaren oyun arkadaşları olarak kendi cinsinden olanları seçtiklerini bildirmişlerdir.

Yine arkadaş seçiminde aynı yaş grubunda olmanın önemi ile ilgili ortaya çıkan bulgulara bakıldığında, aynı yaş grubunda olup-olmamanın hemen hemen eşit oranda seçildiği görülmüştür. Bu da çocukların, arkadaş seçiminde yaş faktörünün belirli bir oranda etkili olduğunu; çocukların kendi yaş grubundaki ve kendi yaş grubu dışındaki kişilerle de arkadaş olmaya eğilimli olduğunu göstermektedir.

Çocukların arkadaş seçiminde anne-babanın müdahale edip etmediğiyle ilgili bulgu da çocukların büyük bir çoğunluğunun anne-babalarının arkadaş seçimine karıştıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu da çocukların arkadaş edinirken anne-babanın onayını alma ya da anne-babalarının istedikleri özelliklere sahip kişilerle arkadaş olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Çocukların bu konudaki algılarına göre anne-babalar çocuklarının, iyi olanlarla, dürüstlerle, çalışkanlarla, kötü olmayanlarla arkadaş olmalarını istemektedirler. Aynı şekilde öğrencilerin öğretmenlerinin de arkadaş seçiminde iyi olanları çalışkanları dürüstleri kötü olmayanları seçmelerini istedikleri yönünde bir algıya sahiptirler. Burada da öğretmenlerin ve anne-babaların çocuklarının arkadaş seçiminde aramalarını istedikleri özelliklerin büyük oranda benzer olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin ve anne-babaların çocuklarının arkadaş seçiminde aradıkları özellikler bir çok yönden benzerlik göstermesine rağmen bazı farklılıklarda vardır. Yine çocukların bu konudaki görüşlerine göre; anne-babalar arkadaş seçiminde aileden, akrabalarla ve mahalleden komşularla özelliğine dikkat ederken, öğretmenlerin büyüğünü sayan, küçüğünü seven, tertipli düzenli olan, zeki akıllı olan özelliklerine daha fazla önem verdikleri görülmektedir.

Çocukların arkadaş seçiminde aradıkları özellikler ile çocukların algılarına göre anne-babalarının arkadaş seçiminde aramalarını istedikleri özellikler bazı benzerlikler içermektedir. Bunlar iyi olanlar, kötü olmayanlar, temiz olanlar, terbiyeli, saygılı, dürüst ve çalışkan olanlardır. Anne-babaların çocuklarından farklı olarak, çocukların arkadaşlarını aileden, akrabadan ve mahalleden, komşulardan seçmelerini istemektedirler. Öğretmenlerin öğrencilerinin arkadaş seçiminde aramalarını

istedikleri özellikler ve öğrencilerin bir arkadaşta aradıkları özelliklerin benzer yönleri ise dürüst, saygı sevgi gösteren, tertipli düzenli, iyi, çalışkan, terbiyeli, yardımsever olanlar ve kötü olmayanları seçme şeklindedir. Öğretmenlerin öğrencilerden farklı olarak zeki olanlarla arkadaş olmalarını istedikleri görülmüştür. Arkadaş seçimine genel olarak bakıldığında öğretmenler ve anne-babalar ile öğrencilerin önem verdikleri özellikler arasında benzerliklerin daha fazla olduğu dikkati çekmektedir.

Anne-baba ve öğretmenlerin çocuklar üzerindeki etkileri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle çocukların arkadaş seçiminde aramalarını istedikleri özellikleri dikkate almalarını sağlayabilmektedirler. Arkadaş seçiminde çocukların belirttiği özellikler anne-baba ve öğretmenlerin isteklerinden algıladıklarının bir sonucu görülebilir.

KAYNAKÇA

Akın, A., Karduz, D. Ö. F. F. A., & Akın, Ü. (2014). Arkadaşlık kalitesi ölçeği

Balkar, B. (2008). Öğrenciler arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıkların öğrenci ilişkileri ve öğretim süreci üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 29-46.

Bayraktar, F. (2007). Olumlu ergen gelişiminde ebeveyn/akran ilişkilerinin önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(3), 157-166.

Bolat, S. (1996). Eğitim örgütlerinde iletişim: H.Ü. Eğitim Fakültesi uygulaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 75-80.

Coşkun, M. (2012). Gençlerin kimlik gelişimi ve sosyalleşme sürecine televizyon dizilerinin etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-21.

Crosnoe, R., Cavanagh, S., & Elder, G. H. (2003). Adolescent friendships as academic resources: The intersection of friendship, race, and school disadvantage. *Sociological Perspectives*, 46(3), 331-352.

Çevik, G. B., ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.

Çevik, G. B., ve Atıcı, M. (2008). Lise 3 sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 35-50.

- Çevik, G. B., ve Atıcı, M. (2009). Lise 3. sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 6(1). 339-352.
- KÖKSAL, o., dilci, t., & koç, M. (2013). Çocuklarda görülen sosyal problemlerin akademik başarıya etkisi üzerine öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*,8(8).
- Coşkun, Y., ve Kurnaz, A. (2009). İlköğretim öğrencilerinin benlik saygısı ve akran baskısı düzeyi ilişkisi üzerine bir inceleme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 112-129.
- Cüceloğlu, Doğan (1991), *İnsan ve davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demir, N. Ö., Baran, A. G., & Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapsmış davranışlar: Ankara örnelemi. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 83-108.
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E., ve Çok, F. (2012). Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler. *İlköğretim Online*, 11(4). 1010-1020.
- Erwin, P. (2000). Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık.
- Flashman, J. (2012). Academic achievement and its impact on friend dynamics. *Sociology of Education*, 85(1), 61-80.
- Gülay, Hülya. "Okul öncesi dönemde akran ilişkileri." *Ankara: PegemA Yayıncılık* (2010).
- Gündoğdu, R. (2003). *İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf çocuklarının arkadaşlık konusundaki görüşleri ve arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.*

- Güngen, Y., Tokyürek, Ş., & Şanlı, N. (2002). Ev ve ailede yaşam yönetimi. *İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık*.
- Heiman, T. (2000). Friendship quality among children in three educational settings. *Journal of Intellectual and Developmental Disability, 25*(1), 1-12.
- Hetherington, E.M., & Parke, R.D. (1993). *Child psychology: A contemporary viewpoint (fourth edition)*. USA: McGraw-Hill Education.
- Huurre, T. M., Komulainen, E. J., & Aro, H. M. (1999). Social support and self-esteem among adolescents with visual impairments. *Journal of Visual Impairment and Blindness, 93*, 26-37.
- Miller, M. C., Cooke, N. L., Test, D. W., & White, R. (2003). Effects of friendship circles on the social interactions of elementary age students with mild disabilities. *Journal of Behavioral Education, 12*(3), 167-184.
- Oral, V., ve Yurtal, F. (2008). İlköğretim 5. sınıf düzeyinde arkadaşlığın sosyometrik statü ve akademik başarı açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*(2), 281-294.
- Pratt, S., & George, R. (2005). Transferring friendship: girls' and boys' friendships in the transition from primary to secondary school. *Children & Society, 19*(1), 16-26.
- Riegle-Crumb, C., Farkas, G., & Muller, C. (2006). The role of gender and friendship in advanced course taking. *Sociology of Education, 79*(3), 206-228.
- Saçar, B. (2007). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin öfke tepkisiyle arkadaş bağlılığının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Sert, Ö., Yaşar, S., Demir , G., & Yurdugül, H. (2014). Çocukların bilgisayara yönelik tutumları ile teknolojiyle kendi kendine öğrenmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 257-266.

Tali, H. (2000) "Friendship quality among children in three educational settings". *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, Marc. EBSCO:3067793

Temiz, E. (2008). Okul korolarının öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine etkileri ve gerekliliği hakkında müzik öğretmenlerinin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 133-142.

Türkçe Sözlük (2015). Büyük Türkçe sözlük. Web: www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts adresinden 25 Temmuz 2015'de alınmıştır.

Uhlendorff, H. (2000). Parents' and children's friendship networks. *Journal of Family Issues*, 21(2), 191-204.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (1980). Çocuk ruh sağlığı. Türkiye İşbankası Yayınları.

Wikipedia,(Haziran,2014) https://tr.wikipedia.org/wiki/Ergenlik_dönemi adresinden 15 haziran 2015 yılında alınmıştır

Ek- 1.

ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ İLE LİGİLİ ANKET FORMU

Sevgili öğrenciler

“Ortaokul 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık konusundaki görüşleri ve arkadaş tercihlerini etkileyen etmenlerinin neler olduğunun incelenmesi” ile ilgili bir araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşması için sizin görüşleriniz büyük bir öneme sahiptir. Araştırma bilimseli bir nitelik taşıdığı için ankette yer alan maddelere verilecek cevaplar, ardından ortaya konulacak görüşler hiç kimsenin kimliğini ortaya çıkartmayacaktır. Lütfen aşağıda verilen ifadeleri dikkatle okuyunuz e kendi görüşlerinizi yazarak yanıtınızı veriniz.

İlginizden ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Saygılarımla
Fırat KILAVUZ
Niğde Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri
Yüksek Lisans

SORULAR

1) Arkadaşın var mı? a. ( ) Evet b. ( ) Hayır

2) Kaç tane arkadaşın var ?

3) Arkadaşlarından kaç tanesi kız ?

4) Arkadaşlarından kaç tanesi erkek ?

5) Mahalledeki arkadaşlarının isimlerini yaz.

6) Sınıf ve okuldan arkadaşlarının isimlerini yaz.

7) Akrabalarının içinden arkadaşlarının isimlerini yaz.

8) Sana göre arkadaş kimdir?

9) Sana göre iyi arkadaşın özellikleri nelerdir?

10) Sana göre kötü arkadaşın özellikleri nelerdir?

11) Arkadaş edinmek a. ( ) Kolay b. ( ) Zor

a) Kolay ise nasıl?

b) Zor ise nasıl?

12) Arkadaşlarını seerirken kendi cinsiyetinden olanlarımı, karşı cinsten olanlarımı seçersen?

- a) ( ) Kendi cinsimden olanlar. * 13. soruya geçiniz
- b) ( ) Karşı cinsten olanlar. * 14. soruya geçiniz
- c) ( ) Fark etmez. * 15. soruya geçiniz

13) Neden kendi cinsiyetinden olanları seçersen?

14) Neden karşı cinsten olanları seçersen?

15) Neden fark etmez?

16) Kız arkadaşlarınla neler yaparsın?

17) Erkek arkadaşlarınla neler yaparsın?

18) Arkadaşlarını seçerken kendi yaş grubundan olması önemli mi?

a. ( ) Evet b. ( ) Hayır

Neden?

19) Arkadaşını seçerken senin için önemli olan özellikleri nelerdir?

20) Sınıf veya okuldaki arkadaşlarınla neler yaparsın?

21) Mahalledeki arkadaşlarınla neler yaparsın?

22) En sevdiğin arkadaşlarınla ne yaparsın?

23) Daha çok hangi sorunlarını arkadaşlarınla paylaşırsın?

24) Anne-Baba kimlerle arkadaş olacağına karışırlar mı? a. ( ) Evet b. ( ) Hayır

25) Anne-Baban kimlerle arkadaş olmanı isterler?

26) Öğretmenin kimlerle arkadaş olmanı ister?